

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

İLKOKUL 1. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABI METİNLERİNİN
DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

NURBANU SOYLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
PROF. DR. OSMAN AKANDERE

KONYA – 2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Nurbanu SOYLU
	Numarası	128302031004
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim Ana Bilim Dalı
	Bilim Dalı	Sınıf Eğitimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	İLKOKUL 1. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABI METİNLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

08../07/2019

Öğrencinin
Adı Soyadı İmzası

Nurbanu SOYLU

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Nurbanu SOYLU
	Numarası	128302031004
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim Ana Bilim Dalı
	Bilim Dalı	Sınıf Eğitimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Osman AKANDERE
	Tezin Adı	İLKOKUL 1. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABI METİNLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan İlkokul 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi başlıklı bu çalışma 25/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Ünvanı Adı Soyadı	İmza
Danışman	Prof. Dr. Osman AKANDERE	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Sabahattin ÇİFTÇİ	
Jüri Üyesi	Dr. Öğretim Üyesi Hüseyin SERÇE	

ÖN SÖZ

Her şeyin sıradanlaştığı ve tüm güzelliklerin hızlıca tüketildiği günümüz popüler kültüründe önce kendi değerini bilen daha sonra çevresine, insanlara, doğaya, evrene, kültürüne, geçmişine, bilime, sanata değer veren çocuklar yetiştirmek eğitimin öncelikli amaçlarından biridir. Bu amacı gerçekleştirirken sistemin birincil kaynağı öğretmenler olurken aracı ise kitaplardır. Kitapların ve metinlerin değer aktarırken sıkça başvurulan kaynaklar olduğunu söyleyebiliriz. Değer aktarımının ilkökul çağı ve öncesinde en kolay gerçekleştiği dönem olduğu düşünülürse; masallar, hikâyeler, okuma ve dinleme metinleri bu aktarım için “ davranış ve örnek olma” yöntemlerinden sonra âdeta biçilmiş kaftandır. Çalışmada da bu metinlerin 1. Sınıf düzeyindeki çocukların değerler eğitimi kazanımına yeterli olup olmadığına bakılmıştır.

Bu çalışmamda emeği geçen kıymetli hocam Seyit EMİROĞLU’na sabrı ve emekleri için çok teşekkür ederim. Çalışmamı takip eden tez danışmanım sayın Prof. Dr. Osman AKANDERE’ye, destekleri ile yol gösteren Prof. Dr.Sabahattin ÇİFTÇİ’ye teşekkür ederim. Tüm hayatım boyunca sevgi ve desteğini esirgemeyen annem Lebize SOYLU’ya, babam Yurdusev SOYLU’ya teşekkür ederim. Çalışmalarımızı güzel anılar biriktirerek feyzle tamamladığımız arkadaşlarım Fatma YEGANEH ve Emir YEGANEH’ e teşekkür ederim.

Nurbanu SOYLU

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Nurbanu SOYLU
	Numarası	128302031004
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim Ana Bilim Dalı
	Bilim Dalı	Sınıf Eğitimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Osman AKANDERE
	Tezin Adı	İLKOKUL 1. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABI METİNLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ilkokul 1. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinleri değerler eğitimi açısından incelemektir. Araştırmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. MEB tarafından basılan 2017-2018 eğitim-öğretim yılında ülke genelinde okutulan Türkçe ders kitabındaki tüm metinler incelenmiştir. Araştırmada kullanılan metinler, etkinlik türü ve işlenen değer bakımından analiz edilmiştir. Çalışmada tespit edilen değerler, Milli Eğitim Bakanlığının değerler eğitimi açısından belirlediği değerler çerçevesinde değerlendirilmiş olup, sıklıklarına göre; “ dinleme, okuma, konuşma, yazma etkinliklerinde tespit edilen değerler” başlığı altında tablolarda belirtilmiştir. Türkçe ders kitabında yer alan dört temada yirmi metin bulunmaktadır. Metinlerin analizi sonucunda en çok üzerinde durulan değer “sevgi” olduğu tespit edilmiştir. Bu değeri sırasıyla bilimsel değerler, vatanseverlik, milli değerler, çalışkanlık takip etmektedir. En az tespit edilen değerler ise; hoşgörü, adalet, özgüven, merhamet, empati olarak saptanmıştır. Araştırmanın sonucunda çocukların değer kazanımında metinlerin önemine değinilmiş ve bu noktada metinlerin seçiminin özenle yapılmasının önemi üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Değerler, değerler eğitimi, Türkçe ders kitabı.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Nurbanu SOYLU
	Numarası	128302031004
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim Ana Bilim Dalı
	Bilim Dalı	Sınıf Eğitimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Osman AKANDERE
	Tezin İngilizce Adı	ANALYSIS OF 1ST GRADE TURKISH TEXTBOOK OF PRIMARY SCHOOL IN TERMS OF VALUES EDUCATION

SUMMARY

The purpose of this study is to examine the texts included in Grade 1 Turkish textbook of Elementary School in terms of values education. Document analysis method was used in the study. All the texts in Turkish Textbooks studied throughout the country during the 2017-2018 academic year, published by the Ministry of National Education, were examined. The texts used in the study were analysed in terms of activity type and value treated. The values determined in the study have been assessed within the framework of values specified by the Ministry of National Education in terms of values education and presented in the tables under the title of “values determined in listening, reading, speaking and writing activities” according to their frequency. There are twenty texts in four themes included in the Turkish textbook. As a result of the analysis of the texts, it was found that the most emphasized value was “love”. Scientific values, patriotism, national values and diligence are followed respectively by these values. The least determined values are; tolerance, justice, self-confidence, compassion and empathy. As a result of the research, the importance of texts in the appreciation of children and the importance of making the selection of texts carefully were emphasized at this point. The minimum determined values were found to be tolerance, justice, self-confidence, compassion and empathy. As a result of the study, the importance of texts were emphasized in gaining value by children, and at this point, the importance of careful selection of texts were emphasized.

Key Words: Values, values education, Turkish textbook.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	ii
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	iii
ÖN SÖZ.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	ix

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. Problem.....	3
1.2. Amaç.....	5
1.3. Önem	6
1.4. Tanımlar	7

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Değer Kavramı	8
2.2. Değerin İlişkili Olduğu Diğer Kavramlar.....	9
2.2.1. Değer ve Kültür İlişkisi.....	9
2.2.2. Değer ve Tutum İlişkisi	10
2.2.3. Değer ve Norm İlişkisi.....	12
2.2.4. Değer ve Din-İnanç İlişkisi.....	13
2.3. Değerlerin Nitelikleri ve Önemi	13
2.3.1. Değerlerin Nitelikleri	14
2.3.2. Değerlerin Önemi	15

2.4. Değerleri Öğrenme ve Öğretme	17
2.5. Değerler Eğitimi	19
2.6. Türkçe Dersinde Değerler Eğitimi	21
2.7. Çalışmaya Konu Olan Değerlerin Tanımları.....	28
2.8. İlgili Araştırmalar	33

BÖLÜM 3

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	38
3.2. Verilerin Analizi	38

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Tema 5: Çocuk Dünyası	40
4.2. Tema 6: Doğa ve Evren	52
4.3. Tema 7: Milli Mücadele ve Atatürk	60
4.3. Tema 8: Bilim ve Teknoloji	71

BÖLÜM 5

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma.....	84
5.2. Sonuç	84
5.3. Öneriler.....	88
KAYNAKÇA.....	90

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3.1. 5. Tema “Bedenim Ne Anlatıyor?” Dinleme Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler	41
Tablo 3.2. 5. Tema “Odam Lokanta” Okuma Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler	43
Tablo 3.3. 5. Tema “Karakulak ile Tomurcuk” Okuma Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler	47
Tablo 3.4. 5. Tema “Kurbağa ile Kaydırak” Okuma Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler	50
Tablo 3.5. 5. Tema “Kanat Çırpan Uçurtma” Serbest Okuma Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler.....	51
Tablo 3.6. 6. Tema “Ağaç Sevgisi” Dinleme Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler	53
Tablo 3.7. 6. Tema “Uzay” Okuma Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler.....	54
Tablo 3.8. 6. Tema “Bay Yavaş” Okuma Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler.....	56
Tablo 3.9. 6. Tema “Bir Okul Gezisi” Okuma Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler	58
Tablo 3.10. 6. Tema “Bahar Her Yıl Gelecek” Serbest Okuma Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler.....	59
Tablo 3.11. 7. Tema “Çanakkale” Dinleme Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler ...	60
Tablo 3.12. 7. Tema “Atatürk” Okuma Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler	62
Tablo 3.13. 7. Tema “23 Nisan Kutlu Olsun” Okuma Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler	65
Tablo 3.14. 7. Tema “Dedemin Madalyası” Okuma Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler	69
Tablo 3.15. 7. Tema “Atatürk Ne Demek?” Serbest Okuma Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler.....	71
Tablo 3.16. 8. Tema “Kalın Camlı Mavi Saplı” Dinleme Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler	73

Tablo 3.17. 8. Tema “Ekranza” Okuma Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler	75
Tablo 3.18. 8. Tema “Başıma İcat Çıkardım” Okuma Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler	78
Tablo 3.19. 8. Tema “İbni Sina” Okuma Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler.....	81
Tablo 3.20. 8. Tema “Nasıl Kitap Okunacak?” Serbest Okuma Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler.....	83

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Değerler günümüzde önemi hızla artan, üzerine pek çok çalışma yapılan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Değerlerin toplumlarda huzuru sağlamada, ilişkilerin devamlılığı ve dengesi için ne denli önemli olduğu artık herkes için kabul edilir bir gerçekliktir. Eğitimin insan üzerindeki değiştirici ve birleştirici etkisi düşünüldüğünde; değer olgusunun ve toplumsal etik değerlerin aktarımının okullarda da etkili bir şekilde yapılacağı kabul edilmektedir. Okullarda değer aktarımı yapılırken bütün sistem farkında olmadan devrededir. Bu sistemin yıllardır en önemli uygulayıcısı olan öğretmenler ise öğrenciye ulaşabildiği sürece en önemli kaynaktır. Öğretmenler bu işi yaparken ders kitaplarını sıkça kullanırlar. Bu derslerden, aktarım ve etkinlikleri açısından Türkçe oldukça uygun bir derstir. Türkçe dersi yapısı bakımından dil kurallarına, edebi eserlere, güzel konuşmaya, kendi dilinde okuma anlamaya kaynaklık eden; kullanılış biçimindeki verimliliğe göre dinamik bir derstir. Alabileceği ve sorgulayacağı değerleri öğrenciler, kendi anadilinden anlar, kendi ana dilinde düşünür, değerlerinden doğan fikirleri ana dilinde savunur. Bu bağlamda dil olgusu, toplumların varlığını ve devamlılığını sağlayan en önemli etkenlerdendir. Toplum, dil sayesinde değişmekte ve gelişmektedir. Bir toplumda kabul gören davranışların ya da benimsenmeyen kötü durumların aktarılması dil ile gerçekleşmektedir. “Değer” olgusu da aynı biçimde genellikle dil aracılığıyla temsil edilmektedir. Bir değer yargısının dil ile ifade edilebileceği gibi, insan davranışlarının kaynağı olan ve toplumda belli bir düzenin tesisinde önemli fonksiyonu bulunan değerler için de dilin kullanılması doğaldır. (Fichter, 2015: 166)’e göre değerler, kişilerin sosyal statülerini seçmesinde ve bunu gerçekleştirmede rehberlik etmektedir. Değerler, kişinin nasıl bir birey olması gerektiğinin temel şartlarını belirleyen, insanı, sosyal durumlarına göre biçimlendiren yargılardır. (Çubukçu, 2008: 1013), değerlerin, toplumdaki sosyal ihtiyaçların karşılanmasını sağladığını ve insanların menfaatine olduğunu belirtmektedir. Toplum

içinde önemli bir yeri olan değerlerin, daha fonksiyonel hale gelmesi eğitimle olabilmektedir.

Her birey ilk eğitimini aileden almaktadır. Bloom, insan hayatının ilk dört yılının zihinsel gelişim bakımından en kritik dönem olduğunu, bu dört yıl içinde eğitimle ilgili uyarıların çok önemli olduğunu ifade etmektedir (Turan, 2004: 1). Bu kritik dönemde alınan eğitim sayesinde birey, daha sonraki yıllarda sosyal ilişkilerinde daha az sorun yaşamaktadır. İnsan davranışlarının küçük yaşlarda şekillendiği göz önüne alındığında kritik dönemlerdeki çevre şartları oldukça önemli olmaktadır. Dış uyarıcılara en açık olunan dönemlerde sağlıklı ortamlarda yetişen bireyler, gelecekte bunun zararını görmektedirler. Aynı şekilde toplumsal değerlerin iyi işlendiği ortamlarda yetişen bireyler, gelecek yaşantılarında bu durumun pozitif karşılığını mutlaka almaktadırlar. Bireyler, küçük yaşlarda edindikleri değerleri, okul ortamında pekiştirerek insan ilişkilerinde daha aktif rol oynayabilmektedirler. Tam tersi durumda ise bireyler, belirli değer eksiklikleriyle okula geldikleri için değer kazanımında oldukça zorlanmaktadırlar.

Değer olgusu günlük yaşamda yaygın eğitim biçimleriyle öğrenilse de, ancak sistematik bir eğitimle kalıcılığı artırılabilir ve geliştirilebilir. Toplumun kendisine has değerleri haricinde tüm insanlığa mal olmuş değerler de mevcuttur. (Evin ve Kafadar, 2004: 294)'a göre tüm insanlığa mal olan, evrensel değerler: insanın onur ve haklarına saygı, dünya barışının korunması, fikir ve inanç serbestliği, sevgi ve eşitlik, adil olmak, hoşgörü, dayanışma, bağımsızlık, bilimsellik, demokrasi ve çevre bilinci şeklindedir. Toplum içinde doğal yollarla öğrenilen değerler ve bilimsel çalışmalarla kazandırılan değerler, bu konudaki eğitime olan ihtiyacı artırmıştır.

Değerlerin en iyi biçimde aktarılması eğitimle olmaktadır (Atabek, 1999). Eğitim kurumları çağa ayak uydurarak insanları gerçek hayata hazırlamalı ve yaşamı kolaylaştıran yaklaşımla hareket edilmelidir. Sistemli olarak kazandırılan değerlerin, hayata uyumu kolaylaştırması ile birey ve değer ilişkisi daha fazla anlam kazanmaktadır. Değerler eğitimi sistemli olarak okullarda verildiği sürece bireyler toplum içinde yaşamaya hazır hale gelmektedir. Bu sayede toplumda yaşanan bazı negatif durumlar da aynı şekilde azaldığı görülmektedir. Bu nedenle okul çağındaki

her çocuğun, uygun ahlak davranışları göstermesini sağlayacak değerlerin öğretilmesi okulların hedeflerinden olmalıdır (Ekşi, 2003: 80).

1923'te yayınlanan eğitim-öğretim genelgesi ile eğitimin temel amacının her konuda güç ve azim sahibi nesillerin yetiştirilmesi olduğu hedeflenmiş, öğretimin esas gayesinin ise Mustafa Kemal Atatürk'ün: "Bilgiyi insan için bir süs, baskı aracı veya medeni bir zevkten ziyade maddi hayatta başarıyı sağlayan uygulamalı ve yararlanılabilir hale getirmek." deyişi temel alınmıştır. 1924'te yayınlanan diğer genelgeyle, çocuklara okullarda vicdan ve düşünce hürriyeti ve sorumluluk kazandırılması, uygun bir disiplin tesis edilmesi, öğretim işlevinin işe yarar hale getirilmesi, bilim ve okuma zevki aşılması vb. amaçlar hedeflenmiştir (Akyüz, 2009: 331). Geçmişten günümüze eğitim ve öğretimin vazgeçilmez unsurlarından birisi okuma olmuştur. Okumayı seven bir öğretmen sevmeyen öğretmenden daha başarılıdır. Bu bağlamda, yazar ve şairlerin de değer kazandırılması hususunda herkese öğretmenlik yaptığı kabul edilmektedir. Yazar ve şairlerin eserleriyle ortaya çıkan ve aktarılan değerler toplumun ortak unsurlarından bir bölümünü oluşturmaktadır. Değerlerin korunması ve geliştirilmesi açısından önemli yöntemlerden birisi eğitim öğretim faaliyetleri ve bu kapsamdaki okuma aktiviteleridir. Bunun yanında gözlem ve teknolojik gelişimlerden de yararlanılarak aktif biçimde kullanılmak üzere gerekli değerler belirlenebilmektedir. Çünkü değerler, toplum ihtiyaçlarına göre ya kendiliğinden ya da başka etmenler sayesinde değişmektedir. Dolayısıyla bu değişimin takip edilmesi ve kontrol altında tutulması zorunlu olmaktadır.

1.1. Problem

Edebi eserler bir toplumun değerlerini gelecek kuşaklara aktaran unsurlardır. Edebi yazınlar Türkçe dersinde de yardımcı araçtır. Bu sebeple değerler eğitimi bağlamında, Türkçe dersinin önemi büyüktür. Türkçe dersinde değişik eserler kullanılarak, öğrencilere konuşma, yazma, okuma ve dinleme becerileri kazandırılması hedeflenmektedir. Türkçe kitaplarında yer alan yazınlar, bireyin davranışlarının olgunlaşmasına destek olacak türlerden seçilmelidir. Bir metinde birden çok değere ve alt temaya çağrışım uyandıran metinler, bireylerin çok boyutlu

olarak gelişimine imkân tanımaktadır. Bu materyallerde toplumun kültürel unsurlarından, gelenek ve göreneklerden ve tarihi olgulardan bahsedilmelidir. Öğrencilerin ders kitaplarında okuduğu metinler sayesinde yaşadığı topluma ait kültür miraslarını tanıyabilirler.

Kültür mirasını en iyi biçimde aktaran atasözleri ve deyimlerdir. Toplum değerlerinin aynası özlü sözler olarak kültür öğelerini geçmişten günümüze taşıyan atasözlerinin önemli işlevi bulunmaktadır (Girmen, 2013: 118). Yaşamın her anında geçmiş kültürlerin aktarıcısı atasözleri ve deyimler olmuştur. Bu kültürel zenginliklerin daha iyi öğrenilmesinde en büyük rol kitaplara düşmektedir. Sadece günlük konuşma diliyle öğrenmenin yetersiz kalması sebebiyle okunan kitapların seçiminde dil zenginliğinin yeterli düzeyde olmasına dikkat edilmesi, sözcük hazinesinin geliştirilmesi bakımından büyük önem arz etmektedir. Ayrıca kültür zenginliğinin gelecek kuşaklara aktarılması açısından da önem arz etmektedir. Bu hususta, eğitim kurumlarına da büyük görevler düşmektedir.

Çocuklar vakitlerinin çoğunu okulda geçirmektedir. Bu nedenle okullarda, özellikle Türkçe derslerinde, kullanılan kitaplar önemlidir. Öğrenciler ders kitaplarındaki metinlerden esinlenerek öğrendikleri değerleri, kullanılan atasözü ya da deyim anlamıyla birleştirerek ya da sezgiyle daha iyi öğrenmektedir. Çalışma kitaplarında bulunan etkinliklerle ders kitaplarındaki okuma ve dinleme metinlerindeki değerlerin tespiti soru sorma yoluyla sağlanmaktadır. Ayrıca daha kalıcı öğrenme de sağlanabilmektedir. Bu sebeple değerlerin, ilkökul 1. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki işleniş biçimi önemli bir problem olmaktadır.

Bu probleme göre araştırmanın alt problemleri aşağıdaki gibidir;

1. 2017-2018 eğitim-öğretim yılında yenilenen müfredatta belirlenen değerlere göre, bu dönemde kullanılan 1. sınıf Türkçe kitabındaki değerlerin görünümü nedir?

2. 1. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki değerler ile bu kapsamdaki eğitimi yansıtan ne tür etkinliklere yer verilmiştir?

1.2. Amaç

Toplum kültürünün şekillenmesinde değer ve dil, birbirlerini tamamlamakta ve birbirinin devamlılığını sağlamaktadır. Dil, insan hayatını düzenleyen, insanları bir arada tutan ve bu sayede millet olma duygusunu kazandıran, düşünme ve anlamlandırma kazandıran bir beceridir. Günlük hayattaki dil (ana dil) ile bireyler iletişim kurabilirler. Ana dilin öğrenilmesi çocuğun içinde yaşadığı ailede başlamakta ve yakın çevrede devam etmektedir (Demirel, 2002: 3). Bu sebeple kişilere değer kazandırılması görevi ana dilin öğretimini baz alan Türkçe öğreniminin sorumluluğu altındadır (Girmen, 2013: 118).

Türkçe dersinde işlenen metinlerin öğrencilere ana dil sevgisi vermesi, kültürel ve tarihi kavramlara olan ilgiyi bilişsel ve duyuşsal bakımdan uyandırması, değişik mesajlarla eğitmesinin oldukça önemi bulunmaktadır (MEB, 2006). Türkçe dersi teorikte yalnızca bilgilerin yüklendiği bir ders olmamaktadır. Türkçe dersi öğrencilerin yeteneklerini bütün yönleriyle ortaya koyabileceği uygulamalı dersler durumundadır (Solak ve Yaylı, 2009: 445).

Ülkemizde değerler eğitimi farklı aşamalar kat etmiştir. Değerler eğitimi bazen ayrı dersler şeklinde işlenmiş, bazen de diğer derslerin içinde aktarılmıştır. Günümüzde değerler eğitimi, diğer ders konularının içinde verilmektedir. Bu durum değerler eğitiminin belirli bir plan çerçevesinde işlenmesinin gerekliliğini gösterir (Cihan, 2014: 430). Türkçe dersi, değer aktarımında etkili biçimde kullanılabilen bir derstir. Öğrenci, hem dilin özelliklerine hem de mevcut değerleri fark etmeyi öğrenebilecektir. Böylece Türkçe dersi aynı anda birden fazla amaca hizmet etmektedir. Böylece dilini ve geçmişten günümüze kadar ulaşan değerlerini öğrenen bir nesil yetiştirilecektir.

Bu araştırmanın amacı, ilkokul 1. sınıf ders kitabında bulunan ve kazandırmayı hedeflediği değerlerinin ne derece bulunduğunu, hangi değerlere daha çok yer verildiğini tespit etmektir.

1.3. Sınırlılık

Bu araştırmada 2017-2018 eğitim-öğretim yılında kullanılan, Başak Yayıncılık'ın MEB için hazırladığı Türkçe 1. sınıf ders kitabındaki metinler ve etkinlikler kullanılmıştır.

1.3. Önem

Türkçe dersine yönelik öğretmenlerin program amaçlarının gerçekleştirilmesinde en önemli yardımcı ders kitaplarıdır. Ders kitaplarında öğrencileri, derse hazırlamaya yardımcı, güdüleyen hazırlık soruları yer almaktadır (Demirel, 2000: 60). Diğer taraftan değerler eğitimi için olan ders kitapları önemlidir. Bu kitaplarda, 4 seçmeli, 4 zorunlu olmak üzere 8 tema belirlenmiştir. Zorunlu temalardan birisi değerlerimiz temasıdır. Bu tema ile Türk kültürü, Türkçe, önemli değerler, bayramlar, törenler, türkü, halk oyunları, vatan, bayrak vb. konular işlenmektedir. Önemli değerler başlıklı tema ise daha çok somut kültür mirasımız anlatılmaktadır (Girmen, 2013: 119).

Değer eğitiminin uygulanmasında önemli rol üstlenen Türkçe dersi ders kitaplarında bulunan metinlerin seçimi de çok önemli bir husustur. Bu bağlamda seçilen metinler, çocukların bireysel gelişimine destek sağlamalıdır. Metinler milli ve manevi değerlerle, Ülke bütünlüğüne aykırı durumları içermemelidir (MEB, 2005). Bu konular dikkat edildiği takdirde Türkçe dersleri değerlerin aktarılmasında etkili olacaktır.

Dinleme ve konuşma becerileri ile değerlerin aktarılması günlük yaşama yakın ve daha gerçekçi biçimde aktarılabilir. Bunu sağlayacak en önemli faktör Türkçe dersi olmaktadır. Değerler eğitimi için kullanılan 4 temel dil becerisi ile diğer disiplinlere nazaran Türkçe dersinde daha başarılı ve kalıcı sonuçlar elde edilmektedir. Nitekim değişik becerilerin yer aldığı bir ders ortamında öğrenciler kendileri yaparak ve yaşayarak öğrenmeleri sebebiyle zaman içinde değer öğretiminde süreklilik sağlanabilmektedir. Ders kitaplarında okunulan metinlerle belirlenen değerin, öğrenci tarafından kavranıp kavranmadığının tespiti ve bu değerle ilgili daha detaylı konuşulması önemli bir husustur.

Tüm bu nedenlerle bu çalışma, ilkokul 1. sınıf ders kitabında yer alan değerlerin ne derece yer aldığını tespit etmek, değerlerin kazandırılmasına yönelik bölümlerin tutumlarını belirlemek, değerlerin öğretiminin nasıl yapılabileceğine ışık tutmak ve 1. sınıf Türkçe dersinde değerler öğretimi yapılırken ders kitabının nasıl kullanılabileceğine yönelik tavsiyelerde bulunmak açısından önemli görülmektedir.

1.4. Tanımlar

Değer: Değer, bir şeyin arzulanabilir veya tam tersi arzulanamaz olması hakkındaki kanıdır (Güngör, 1998: 27).

Değerler: En iyinin ölçüsü olan ideaya giden yolda inançlarımız, amaçlarımız ve davranışlarımıza yön veren ölçülerdir. (Aydın, 2010).

Değerler eğitimi: Değerler eğitimi, sorumluluk farkındalığı kazandırarak, gerçek yaşam tecrübelerinde doğru seçimler yaptırabilmektir (Ryan ve Bohlin, 1999).

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Değer Kavramı

Değer kavramı ile ilgili günümüzde birçok tanımı bulunmaktadır. Sözlük anlamı olarak “*Bir şeyin kıymetini tespit etmeye yarayan, somutlaştırılmayan ölçü, ederi, karşılığı, kıymeti, paha, valör, üstün nitelik, meziyet*” biçiminde nitelendirilmektedir (TDK, 2016). Sözlüklerde değer, bir varlığın öneminin belirlendiği soyut ölçüt, bir şeyin karşılığı ve kıymeti olarak nitelendirilmektedir (Aydın ve Gürler, 2012: 1).

Felsefe, psikoloji ve sosyoloji gibi farklı bilim dalları değer konusu ile ilgilenmiştir. Örneğin bir şeyin fiyatı ile ekonomik anlamdaki değerinden söz edilmektedir. Felsefe alanında çok uzun sürelerden beri bilinmekle birlikte sosyal bilimlerde kullanımı ise yenidir. Yaklaşık yüzyıllık bir geçmişi bulunmaktadır (Aydın, 2011: 39). Değer kavramı ilk olarak 1918 yılında Znaniecki tarafından kullanılmış ve Latince “değerli olmak” veya “güçlü olmak” anlamındaki “valere” sözcüğünden türetilmiştir (Aktaran: Bilgin, 1995: 83). Değer kavramının farklı disiplinlerde bulunması bu kavramın tanımını zorlaştırmaktadır. Farklı bilim dallarında bu kavramla ilgili kendine has bir boyut seçilmiş ve incelenmiş, kendisini ilgilendirmeyen kısmını göz ardı edilmiştir. Bu nedenle genel kabul görebilen bir tanım üzerinde bir fikir birliği sağlanamamıştır (Dilmaç, 2007: 14).

Değer terimi, iktisattan etiğe geçen bir terim olarak kabul edilmiştir (Kuçuradi, 2003: 38). Bazı aydınlar, değer olgusunu ahlaki değer ile sınırlandırmamış ve geniş bir açıdan ele almıştır. Bunlar arasında J.R. Searle; “değer” olgusunu, değer yargılarının bütün formlarına uygulanabilecek biçimde ele almıştır (Aktaran: Kılıç, 1997: 357). Sosyolojik olarak değer bir sosyal grubun ya da toplumun kendi varlığı, birliği, işleyişi ve devamlılığını sağlamak ve sürdürmek üzere üyelerinin çoğunluğunca doğru ve gerekli oldukları kabul edilen; ortak his, fikir, amaç ve menfaatini yansıtan genelleştirilmiş temel ahlaki ilke veya inançlar olarak tanımlanmaktadır (Kızılcılık ve Erjem, 1994: 99).

Değer, insanların herhangi bir birey, varlık, olay, durum vb. karşısında gösterdiği duyarlılıktır (Yaman, 2012: 17). Değer, kelime olarak, istenilen, ilgi duyulan ve peşinden koşulan ayar ölçütü şeklinde kullanılabilen olgu manalarına gelmektedir (Aydın, 2011: 39). Özellikle ahlaki davranışlar hususunda değer, bir kişinin farklı bireylerin özelliklerini, isteklerini, niyetlerini ve eylemlerini değerlendirme esnasında başvurulan bir ölçü anlamındadır (Güngör, 2000: 28).

Değer, sunulan, ilgi ve ihtiyaç duyulan şeydir. Değer olgusu, “olması gerekeni” ifade eder. Teoriden çok pratik bir karakter taşımaktadır. Yani fiile ve ideale yöneliktir. Bu nedenlerle değerler, insanların var olma gerekleridir (Bolay, 2007: 60). Tanımlardan da anlaşılacağı gibi değer kavramı birçok disiplinde tanımlanan bir olgudur. Bu bakımdan değer kavramının farklı kavramlarla ilişkisi bulunmaktadır.

2.2. Değerin İlişkili Olduğu Diğer Kavramlar

Değer kavramı tanımlarından da görüleceği gibi değer kavramı bazı kavramlarla ilişkilidir. Bu bölümde değer kavramının ilişkili olduğu diğer kavramlar ele alınacaktır.

2.2.1. Değer ve Kültür İlişkisi

Kültür, toplum bilimleri içerisinde, hakkında ortak bir tanım yapılmasının zor olduğu kavramlar arasındadır. Kültür, Latince tarladaki ürün anlamına gelen “Cultura” sözcüğünden gelmektedir (Yılmaz, 2003: 24). Kültür kelimesinin anlamı sözlükte;” Tarihsel ilerleme süreci içinde ortaya çıkarılan bütün soyut ve somut değerler ile bunları oluşturmada, kendinden sonraki kuşaklara aktarmada kullanılan her türlü unsur ve araçların toplamı, hars, ekin.” biçiminde yer almaktadır (TDK, 2016). Özetle kültür, ideoloji, din, edebiyat vb. toplumsal yaşama ait hususları içermektedir (Şimşek, Akgemci ve Çelik 2011: 27).

Kültür, insanın dünyaya bakışını, kişi ve olayları algılama şekillerini belirleyen, aynı topluluktaki bireyler tarafından paylaşılan ve kuşaktan kuşağa aktarılan tutum, davranış, değerlendirme, inanç ve yaşam biçimlerinin yorumlanmasını

sağlayan bir kavram şeklinde de tanımlanabilmektedir (Gürsoy, 2004: 7). Kültür, doğanın ürettiklerine karşılık insanın ortaya koyduğu her türlü değerlerdir (Güvenç, 2010: 96). Kültür, Bir insan grubunun kabiliyet, beceri, sanat ve gelenekleri olarak topyekûn yaşama biçimidir (Şimşek vd., 2011: 27).

Kavram toplum bilimciler tarafından farklı anlamlarda kullanılmakta ve diğer kavramlarla örtüşme ve benzeşme göstermektedir. Kültür olgusu ile medeniyet olgusu, birbirinin ikamesi olarak kullanılmasının yanında aralarındaki farka vurgu yapılarak yardımcı kavram şeklinde aktarılmıştır (Uhri, 2003: 51). Kültür, bir toplumdaki kişilerin olgular arasındaki benzerlikleri sezmelerine imkân tanıyan ve toplumu birleştirici ortak verilerdir. Olay ve davranışların kavranılmasının bir takım ortak yöntemleri ve sosyal ortamdaki farklı kişilerin davranışlarının tahmin edilmesi metotları olmalıdır. Birbirinin davranışlarıyla ilgili ön tahminlere sahip olan toplumlarda istikrarın sağlanması önemlidir (Susar, 2005: 10).

Görüldüğü gibi kültür, değerle birçok ortak noktaya sahiptir. Her ne kadar karşılıklı ilişki ile kültür ve değer birbirlerine kaynaklık ettikleri belirtilse de değer kavramı asıl kaynak konumundadır. Bu tespitimizin gerekçesi değer kavramının içerisinde anlatılanlarda mevcuttur. Çünkü değer, nesnenin kendisinde bulunan öz kıymetle de ifade edildiği için gerektiğinde kendisini ortaya çıkaracak başka unsurlara -değer atfetme, değer biçme- ihtiyaç duymayabilir. Ancak hem kültürün hem de değerlerin birbirleri ile etkileşim içerisinde oldukları bir gerçektir. Kültürün coğrafya, din algısı, toplumsal durum gibi unsurlarla birlikteliği göz önünde bulundurulursa elbette ki değerlerin geniş dünyasından kültür adına alınanlar diğer kültürlerde görülene nazaran farklı formlarda olacaktır. Bu noktada “millî kültür içerisindeki” değerlerin kültürel bilgi olduğunu, kültür öğelerinden oluştuğunu ve daima seçmeyi vurguladığını söylemek mümkündür (Akbaba-Altun, 2003: 8).

2.2.2. Değer ve Tutum İlişkisi

Tutum bir kişi, obje veya durum hakkındaki süreklilik arz eden his inançlara denilmektedir. Tutumların süresi uzundur. Bunun yanında tutumların bilişsel, duygusal ve eylemsel etkenleri içermesi gereklidir (Kızılcılık ve Erjem, 1994: 427). Tutum,

kişinin psikolojik bir nesneye karşı duygu, kanı ve eylemlerini sistematik olarak geliştirilen eğilimdir (Kağıtçıbaşı, 2000: 102). Bir bireyin kendisini ilgilendiren bir durumla ilgili o konudaki diğer tutum veya eğilimleri ile tutarlı olarak gösterdiği tepkiyi belirleyen, duygu ve düşünce faktörlerini içeren tavırlara tutum denilmektedir (Kasapoğlu, 1992: 144).

Değer ve tutum olguları birbirlerini besleyen birbirine kaynak olan kavramlardır. İki kavram arasında bulunan fark ise; tutumlar gözlenememekte ancak davranışa sebep olan faktör olarak yargıyla eyleme dönüşmekte ve değer sayesinde tutumlar, bireyin eyleme hazırlanmasını sağlayan eğilimler olarak tanımlanabilir. Tutum, bireyin bulunduğu sosyal çevrede, yaşantısı ile ilgili olay ve olgulara karşı bireyin davranış biçimi şekillenir. Davranışlara yön verilmesi, değer yargılarının karar alma işleminde kullanılmasıdır. Bu nedenle olay ve olgular değerlendirilirken tutumlar, değer yargılarının da etkisiyle duygu, düşünce ve davranışların pozitif veya negatif olmasına neden olan en etkili tepki gösterme şeklidir (Balcı, 2008: 4).

Değer ve tutumlar konusunda Allport (1961), tutumların hali hazırdaki değerlere bağlı bulunduğunu, Watson (1966) tutumların değerlerin bir ortaya konuş biçimi olduğunu, Woodruff (1942) tutumların değerlerin bir fonksiyonu olduğunu belirtmişlerdir (Aktaran: Kasapoğlu, 1992: 145). Tutum insanlarda doğuştan var olmaz. Tutumu doğrudan gözlemlemek de mümkün değildir. Tutumun psikolojik boyutu onu düşünce-duygu-davranış üçgeni içerisinde gözlemleyebilmeye imkân tanımaktadır. Tutum, davranışa zemin hazırlayıcı konumundadır. Bu açıdan bakıldığında tutumun karmaşık bir yapısı vardır (Kağıtçıbaşı, 2000: 103).

Bireylerin tutumları, değerlerin öğrenilmesi işleminde kendisini doğrudan göstermektedir. Bireyin tutumları olumlu ve değişime açık ise, değerleri kabul etmesi ve uygulaması daha kolay olmaktadır. Değişime kapalı tutumdaki bireyler, değerleri zor ve uzun sürede öğrenmektedir. Bu kişilerin, bilişsel açıdan tutumları tekrar değiştirerek, değerlerin benimsenerek hissel boyuta geçirmesi gerekir. Sonrasında kişi değerlendirme boyutunda, değerlerin gerekliliğini benimseyecektir (Türk, 2009: 6). Değer sistemi, tutumların işlemde geçirilmiş ve geliştirilmiş bir organizasyonu olarak bireyin tüm hayat isteklerini içermektedir. Bir yandan onun davranışına yön

verir, öte yandan çevresindeki uyarıcı objelerin değerini yargılayabileceği bir izafet çerçevesidir. Yani değerlendirci yargılarının temeldeki ölçütüdür (Güler, 2015: 25).

2.2.3. Değer ve Norm İlişkisi

Temel anlamda, normlar kurallardır. Norm bireylerin ilişkilerinin nerede, nasıl ve hangi boyutta yürütülmesini ortaya koyan ana noktalardır. Sosyal hayatta insan ve toplulukların, tavır ve davranışları bir takım kural ve standartlarla belirlenmiştir. Bu standart ve kurallara sosyal normlar denilmektedir. Bu bağlamda sosyal normlar, zihinde bireylerin tavır ve davranışlarına sınır koyan örnekler olmaktadır. Bireyler toplumda bazı sosyal normlara uygun olarak hareket etmek zorundadırlar (Kızıılçelik ve Erjem, 1994: 305). Normlar bir sosyal birimin bağlılıları için kabul edilebilir ya da edilemez durumdaki tutum ve davranışları tarif eden bir değerler bütünüdür (Dilmaç, 2007: 12).

Toplumsal değerler gibi toplumsal normlar da insanların toplum içindeki davranışlarını belirlemektedir. Toplumdaki değerlerin açıklığı ve kesinliğine göre normlar ortaya çıkmaktadır. İnsanların bulunduğu her ortamda norm bulunmaktadır. Normlar, hak ve görevlerin bilinmesinde kişilere yön göstermektedir. Normlar sayesinde gerçekleştirilen fiiller bazen kınanmakta, ayıplanmakta, cezalandırılmakta veya ödüllendirilmektedir. Normların yaptırım gücü vardır, değerlerin ise yoktur (Gül, 2013: 58).

Değerler, normlara nazaran daha soyut durumdaki, insana “iyi” ve “kötü” hakkındaki fikirler verirler. Bu açıdan değerler, bir toplumun idealleri ve hedefleri olarak görülmektedir. Normlar ise, değerlerin hayata geçirilmesine olanak tanıyan somut kurallardır. Bu tespitten hareketle denilebilir ki; değerler birincil, normlar ise ikincildir. Diğer bir ifadeyle normlar, değerlerden türemiştir. Normların kökü ve kaynağı değerlerdir. Genellikle değerler, sürekli ve kalıcı bir karaktere sahipken, normlar değişen ortamlara göre değişkenlik kazanabilirler. Sözelimi yaşlıların yanında sigara içmemek kuralı, kapalı köy toplumlarında sıkı bir kuralken, “kent” toplumlarında bu kuralı uygulamak pek kolay gözükmemektedir. Kuralların

anamlılığını ve etkinliğini yitirdiği durumlarda ise “anomi” ortaya çıkmaktadır (Canatan, 2004: 44-45).

2.2.4. Değer ve Din-İnanç İlişkisi

Bazı değerlerin oluşmasında ya da şekillenmesinde dinin etkisi bulunmaktadır. İslam dininde, anne-baba ve büyüklere saygı, küçükleri sevmek emredilmekte, vatanın kutsallığı vurgulanmakta, adil olma ve dürüstlük, temizlik ve sağlığa önem verilmektedir (Türk, 2009: 5). Değer bir inanç olma bakımından, idrak, duygu ve bilgilerin birleşmesidir. Fakat değerler, inançların özel bir şeklidir ve değerlerden daha üstte bir akıl birikimidir. Değerler bütüncül inanç unsurlarından oluşmaktadır. İnsanlara yardımcı olmanın iyi bir şey olması yönündeki inanç insan ilişkileriyle ilgili çeşitli hayat tecrübelerinden doğmuştur. Bu husustaki inançlar; insan kıymetlidir, iyilik yapmak insana huzur verir, yardımseverlik barışı sağlar, Allah yardımseverleri sever vb. devam etmektedir (Güngör, 2000: 19).

Değer ve inançlar, hayatın anlaşılması ve yorumlanmasında, davranışların şekillenmesinde rehberlik etmektedir. Dinle ilgili değerler davranışların gelişiminde etkili unsurlardır. Bu sayede insanların, yaşam ve olaylara olan görüşü geliştirilebilir. Dinlerin, yaratılma, yaşamın anlamı ve amaçları, uyulması zorunlu ahlak değerleri, ölüm ve ötesi vb. konulardaki farklılıklarına karşın, temelde benzerlerdir. Her dinde, yaşamın anlamıyla ilgili konular, insan hayatıyla ilgili bazı açıklamalar yapılarak nasıl yaşanması hakkında yol göstermektedir (Dilmaç, 2007: 25).

2.3. Değerlerin Nitelikleri ve Önemi

Yukarıda da ifade edildiği üzere değer kavramı pek çok disiplinin kendi alanında tanımladığı bir kavram olması açısından anlaşılması zor bir kavramdır. Bu açıdan özelliklerinin ve öneminin iyi bilinmesi kavramın anlaşılmasını ve tanımlanmasını kolaylaştırmaktadır. Aşağıda değer kavramının temel nitelikleri ve önemi üzerinde durulacaktır.

2.3.1. Değerlerin Nitelikleri

Değerlerin birbirlerini etkileyen özellikleri vardır. Sevgi, saygı, hoşgörü, yardımseverlik vb. değerler birbirlerinden ayrılamaz. Bu değerler arasında karşılıklı bir bağ bulunmaktadır. Değerler arasında net bir çizgi de söz konusu değildir (Şen, 2007: 8). Değerler, durum ya da davranışlara özeldir. İnsanın içinde bulunduğu özel durumlara yönelik olarak gelişmektedir. Diğer taraftan davranış tercihiinde ya da olayların analizinde rehber olmakta ve bireydeki göreceli önemine göre ön plana çıkmaktadır (Çalışkur, Demirhan ve Bozkurt 2012: 221).

Değerler, bireylerin davranışlarını mantıksallaştıran ve içselleştiren olgulardır. Değer, hangi tür olursa olsun bireyin kendini konumlandırmasını, tercih etmesini ve karşılaştırması sağlamaktadır. Bunu sağlarken de bir standart oluşturur (Aydın, 2011: 40). Değerler, toplumlar arasındaki kültür farklılıklarını ortaya çıkaran ve milli sınırları bulunan grupları bir arada tutan, birleştirici ve kaynaştırıcı etkenlerdir. Değerler, sosyal bağların güçlenmesinde ve ayrışmaların çözülmesinde etkili durumdadırlar. Toplumları birleştirecek standartlar olmadığında, düşüncelerin uzlaşması değerler tarafından sağlanmaktadır (Çavdarıcı, 2002: 6).

Harrison (1987: 80)' a göre değerlerin ana özellikleri şu şekildedir;

- Değerler büyük oranda bireyseldir. Her bireyin karar ve tercihlerini belirtir
- Değerler insan grupları tarafından ortak düzenlenmesi nedeniyle sosyaldir.
- Değerlerler seçicilik ürünüdür. Kişiden kişiye ve toplumdaki topluma farklılık göstermektedir.
- Değerler kuşaktan kuşağa geçen tecrübelerin bir çıktısıdır. Belirli bir dönemde devamlılık gösterir.
- Değerler değişebilirler. İnsanları birleştiren, istikrarı tesis eden sosyal bir doku ve kişilik bileşenleridir.

-Değerler büyük oranda insanın, toplumda yaptığı veya yapma arzusunda olduğu rolüyle ilgilidir (Aktaran: Özgener, 2000: 174).

Değerler insanların bilinçaltındaki davranışı şekillendiren güdüleridir (Özgüven, 2011: 367). Kalıtımsal değildirler. Bir sonraki nesile sosyal yollarla aktarılırlar. Değerler, aile, yakın çevre, yazılı ve görsel malzemelerin taklit veya model alma biçiminde öğrenilir. Değerlerin önceliği bireylere göre değişebilmektedir. Bazıları için saygı birinci öncelikliyken, bazıları için sevgi önceliklidir (Şen, 2007: 8). Kaynağı fark etmeksizin değerler bir şekilde sosyalliği sağlar. Değerler birçok kişi tarafından paylaşılmakta, ciddiye alınmakta, coşkulu kavramlar olarak diğer olgulardan soyutlanabilmektedirler (Aydın, 2011: 40). Özetle değerler toplum veya bireyler tarafından benimsenen birleştirici kavramlardır.

Değerlerin nitelikleri göz önünde bulundurulduğunda değişken ve karmaşık bir yapısının olması yanı sıra hem sosyal hem bireysel olduğu da göze çarpmaktadır. Kültürden, normdan, dinden etkilenip aynı zamanda etkileyen konumundadır. Birey davranışlarına yön verdiği gibi tercih ettiği her şeyi etkilemektedir. Bireyi olduğu konuma taşıyan içinde yaşatabildiği değerlerdir. Değerler; sorgulanabilir olması ve kıymetinin değişkenlik gösteriyor olması ile normları ve kültürü de değiştirebilir. Bunun yanı sıra tüm toplumlarda kabul gören bazı değerler de vardır ki; evrensel olarak nitelenirler. Bu değerler bireysel veya toplumsal yok olmaya başladığı zaman toplumu bir araya getiren halkalar adeta dağılmaya başlarlar. Adalet, sevgi, hoşgörü, yardımseverlik vb. gibi değerler birlik olmada ve insanlığın geleceği istendik noktalarda olmazsa olmaz gibidirler.

2.3.2. Değerlerin Önemi

Değerler, insanların amaçlarının ve hedeflerinin yönünü belirleyen etmenlerdir. Bireyin hayat felsefesi, kafasında edindiği değerlerin toplamıdır. Bu sistem, birey amaçları, idealleri, düşünceleri ve eylemlerine rehberlik etmektedir (Keskinoğlu, 2008: 15). Bilgi verme ve kendini gerçekleştirmede değerlerin işlevi, belli araç ve uç değerlerin açık veya gizli şekilde bilgiyi kapsamasıdır. İnsanlar; bağımsız düşünme, kendi düşünceleri üzerinde yetkinlik, özünü bulma, kendi kendini

gerçekleştirme, yeterlilik gibi zihin süreçleriyle değer oluşturur ve bu değerlerini tutumlarını belirlemede ve bütün yaklaşımlarında kullanırlar. (Silah, 2005: 279).

Bir toplumda bireylerini birleştiren ve toplumun devamlılığını güçlendiren faktörlerin en önemlisi değerlerdir. Bu sayede sosyal dayanışma oluşur ve toplumda uyulacak ortak davranış kalıpları belirlenir (Bulut, 2011: 23). Rokeach'a (1968) göre değer, "kişisel ya da toplumsal" olarak zıt veya farklı bir davranış biçimi olarak yaşam amacına göre tercih edilen belli bir davranış şekli veya inancıdır. Değerin diğer önemli yönlerinden birisi de inançtır (akt. Aydın, 2011: 40). Hodgkinson'a (2008:142) göre değerlerin en önemli fonksiyonu, bazı anlarda oluşan davranışlara rehber olan, bireye özgü standartlar ifade etmesidir.

Dünyada yaşanan ahlaki bunalım, şiddet ve çıkar olayları insanın iç dünyasındaki değer eksikliğinden ve bu eksikliğin görünmesinden ibarettir. Kişiler, toplumlar ve insanlığın gelişimi değerlere ve bunların yaşanmasına bağlıdır (Aydın ve Gürler, 2012: 4). İnsan, parçası olduğu topluluğun zaman içerisinde tecrübe ile kabul ettiği bazı unsurları yok sayar veya bu değerlerle çelişen bir değer yargısı geliştirirse büyük sorunlar ortaya çıkabilir. Bu sebeple değerler ne tamamen bireyseldir ne de tümüyle toplumsal. Değerler, birey ve toplumun sürekli alışveriş içerisinde bulunduğu bir konudur (Bulut, 2011: 23).

Fichter'e göre değerlerin işlevleri şu şekildedir;

-Değerler, insan ilişkileri ve sosyal davranışların belirlenmesi için bir araçtır. Kademe sistemini mümkün kılar. Kişinin çevresindekiler nazarındaki konumunun belirlenmesine yardımcıdır.

-Değerler, bireylerin dikkatlerini istenilen, önemli ve faydalı maddi kültür unsurları üzerinde toplar. Bu önemli kişi ya da toplum için bazen en iyisi olmayabilse de, o olgu için gayret sarf edilmesine neden olur.

-Toplumlardaki ideal fikir ve davranma yolları, değerler tarafından belirlenir. Sosyal açıdan kabullenilebilir fiillerin bir bakıma taslağını oluşturur. Böylece bireyler fiil ve fikirlerini en iyi şekilde gösterebilme şansı bulur.

-Değerler, bireylerin sosyal konumlarının belirlenmesinde ve ortaya koymasında rehberdir. İlgi uyandırır, cesaretlendirir. Böylece bireyler farklı rollerle ilgili ihtiyaç ve beklentilerin belirli amaçlar için işlenmekte olduğunu kavrayabilir.

-Değerler, sosyal denetim ve baskı vasıtasıdır. Bireyleri geleneklere uymaya zorlar ve uygun işleri yapmaya cesaretlendirir. Değerler, kabul edilmeyen davranışlara engel, yasaklanan olguları gösterme ve yanlışlardan kaynaklı utanma ve suçluluk duygularını anlaşılabilmede yardımcı olmaktadır.

-Değerler, dayanışma unsurlarıdır. Sosyal bilimler grupların yüksek düzeydeki bazı değerlerin paylaşılmasını kabul etmektedir. İnsanlar aynı değerleri güden kişilerle ilgilenirler. Ortak değerler sosyal dayanışma sağlayan ve devamlılık kazandıran en önemli etkenlerdir (Aktaran: Özensel, 2003: 231).

Sonuç olarak değerler, insan hayatındaki işaret levhalarına benzemektedir. Tehlikeli durumlarda bireylerde hazır bulunuşluk oluşturmakta ve yol göstermektedirler. Değerler göz ardı edildiğinde olumsuzlukların ortaya çıkması kaçınılmaz olur. Bunun yanında değerler, bireyin yaradılışının farka varması, yakın ve uzak çevresindeki olay ve durumlara anlam vermesini, değerlendirme için ölçüt kurmasını sağlamaktadır. Bireyler değerler sayesinde aidiyet bilinci geliştirmekte, bir olmakta ve beraber yürümektedir. Değerlerin etkili şekilde kazandırılması ve uygulanması seviyesinde hedeflere ulaşmada başarı sağlanır (Aydın ve Gürler, 2012:6).

2.4. Değerleri Öğrenme ve Öğretme

Eğitim faaliyetinde öğrenme önemli bir konudur. Bu bağlamda öğrenme kavramı sözlükte; “*Bilgi, beceri, anlayışlar edinirken; kavramsal düzenlemeler yaparak tepki ve davranışlarda, sistematik ve nispeten kalıcı değişimler göstermektedir.*” şeklinde belirtilmiştir (TDK, 2016). İnsan geçmişte yaşamış ve öğrenmiş olduklarının ürünüdür. Öğrenme bireylere belirli konularda bilgiler sağlamakta, değer sistemlerini ve inançlarını etkilemekte ve her bakımdan hayata bakışı belirlemektedir. Bu bakımdan öğrenmenin, doğuştan itibaren başlayan ve hayat boyu süren çok yaygın bir süreç olarak ayrıcalıklı yeri bulunmaktadır. Bu

ayrıcalıklı konum, her yaş ve dönemde, bu sürece çok dikkatli eğilmemizi gerektirmektedir. Bu yönü, öğrenmenin kişisel boyutunu ortaya çıkarmaktadır (Özer, 2005: 105).

Öğretim ise basit anlamda; örgün eğitimi oluşturmaktadır. Öğretim terimi, yetiştirme ile aynı anlamdadır. Öğretim, kısa bir süre içinde gözlenebilen veya ortaya çıkan faaliyetlerdir. Bu sebeple, uzun zaman periyodu içinde yer alan faaliyetler bütünü de kapsayabilmektedir. Öğretim, eğitim sistemi içindeki alt sistem veya süreçlerdendir. Bireyin hayatı boyunca süren eğitiminin okulda veya sınıf ortamında planlı ve programlı şekilde yürütülmesine öğretim denilmektedir. Öğretim programı, genel olarak belirli bir bilgi kategorisinden oluşan ve bazı okullarda uygulamaya ağırlık verilen bilgi ve becerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda planlı olarak kazandırılmasıdır. Öğretim, öğrenme süreçleriyle ilgili tüm faaliyetleri kapsamaktadır (Karahan, 2005: 16).

Değerler, davranışların kaynağı olan ve onları yargılamayı sağlayan anlayışlardır. Değerler ayrıca, bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlamakta ve istekleri, tercihleri ve arzu edilmeyen durumları göstermektedir. Değerler, taşıdıkları manaya göre kendi aralarında sınıflanırlar. Sınıflanmış değerler kümesi ile değer önceliklerinin belirlendiği bir sistem oluşturulur. Değerler değişime açık yapılarıdır. Özellikle zaman içerisinde ortaya çıkan ihtiyaçları karşılamak amacıyla değer önceliklerinde değişiklikler yaşanabilir (Genç ve Eryaman, 2008: 90).

2 Değerler, bir kimsenin farklı durumlar karşısında gösterdikleri sürekli davranışlarına yön veren köklü inançlardır. Bireyler hayatlarının her alanında genellikle bilinçli olmadan zihinlerindeki farklı değerleri davranışa dönüştürürler. Bu sebeple değerler, tutumlar ve davranışlarla yakından ilişkilidir. Eğitim ise, bireyin davranışlarında değişiklik oluşturma sürecidir. Bu açıdan çocuğun davranışları, önce aile, sonra okul, ve en sonunda da diğer kurumlar ve toplum içinde değişir (Aydın ve Gürler, 2012: 16).

Birçok ülkede değer öğretimi, gün geçtikçe daha fazla ilgi görmektedir. Bu bağlamda okullar doğruluk ve yanlışlıkları öğretmelidir. Buna göre öğretim; doğruyu

söylemek, ötekileri umursamak ve toplumda kabul gören temel değerleri desteklemek şeklinde yapılır. Fakat bu değerler yalnızca kuram biçiminde öğretilirse yeterli olamamaktadır. Çünkü çocuklar ahlaki davranışların nedenlerini öğrenmeye, günlük yaşamda karşılaşılabilecek ahlaki sorunları çözebilme için ihtiyaç duyulan yetenekleri kazanmaya ihtiyaç duymaktadır (Çengelci, 2010: 7).

2.5. Değerler Eğitimi

Her toplum, değerlerini gelecek kuşaklara öğretmek için gayret gösterir. Bu gayret toplum olma sürecinde yaşanmakta, toplumsal hayattaki her davranış değerlere göre algılanmakta ve değerlendirilmektedir. Bireylerin toplumdaki değerleri benimsemesi ve bunları olgu ve olaylara yaklaşımlarında ve davranışlarında ölçü olarak kullanması beklenmektedir (Kıncal, 2007: 26). Okulun hem kendi sorumluluğunu hem de toplumun beklentilerini karşılamak için, gençlerin değer edinmelerine veya geliştirmelerine yönelik uygulamalar genel olarak değerler eğitimi şeklinde adlandırılmaktadır. Bu anlamda değerler eğitimi kavramı toplum hayatını etkileyen tüm duyuşsal bilgi beceri ve tutumların kazandırılması için uygulanan faaliyetleri kapsayan bir kavramdır (Ekşi ve Katılmış, 2011: 13).

Değerler eğitiminin, toplum düzeninin tesisinde önemli bir yeri vardır. Toplumdaki bireyler değer ve kurallar bir arada tutmaktadır. Toplumun hayat düzeni için yalnızca yasalara uymak yetmez. Ortak değerler ve geleneklerin birleştirme gücü de gereklidir. Bir başka ifadeyle insani değerler olmaksızın toplumun çarkı işlemez. Örneğin doğru, konuksever ve yardımsever olma, hoşgörü, saygı, sevgi vb. değerler yasalarla benimsetilemez. Toplumsal ilişkiler, birey ve grup olarak insani değerlere bağlılığı oranında düzenlenir (Aydın ve Gürler, 2012: 16).

Değerler eğitimi; manevi, ahlaki ve sosyo-kültürel eğitim, dini eğitim, çok kültürlü ve ırkçılık karşıtı eğitim, program ötesi temalar, vatandaşlık, çevre ve sağlık, maneviyat, okul etiği, etkinlikler, toplum ilişkileri, ibadet, toplantı, öğrenen bir topluluk olarak okul yaşamı gibi ortak program deneyimlerini kapsayan bir çatı terimdir (Ekşi ve Katılmış, 2011: 13). Değerler eğitimi, eğitimin ve etiğin çok yönlü

bileşimidir. Değer eğitimi topyekûn modelin sadece bir parçası olarak ele almak yanlıştır. Değer, eğer eğitim söz konusu ise modelin ruhudur (Dilmaç, 1999: 21).

Değerler eğitimi insanların kendi ahlaki tutumlarını geliştirmeleri ve diğerlerinin ahlaki durumlarıyla da ilgilenmelerini sağlamaktadır. Bunun yanında değerler eğitimi bireylerin kendi deneyimlerini düşünmelerini ve anlamını bulmalarını destekler. Bireyin öz-saygısının meydana gelmesini, dürüstlük, doğruluk, adalet vb. üstün değerlere bağlılığını da değerler eğitimi sağlamaktadır. Sosyal sorumluluk yargısı gelişimi ve kişinin kararları ve fiillerini değerlendirmesi de bireye kazandırılan değerler eğitimi neticesinde oluşur (Can, 2008: 12).

İnsanlar değer ve inançlarını çevresindekilerden öğrenmekte ve bu değerleri davranışlarına yansıtmaktadır. Anne ve baba çocuklarının ahlaki eğitiminden birinci derecede sorumlu, okul ise toplumsal değerlerin öğretilmesinde etkili bir kurumdur. Okullardaki değerler eğitiminde yurttaş yetiştirilmesi esas alınır (Balcı ve Yanpar-Yelken, 2010: 82). Değerler eğitiminden amaç, çocuğun doğuştan gelen en iyi tarafını ortaya koymak, kişiliğinin her bakımdan gelişimini sağlamak, insani mükemmellik seviyesine ulaşmasına katkıda bulunmak, birey ve toplumun kötü ahlaktan korunarak iyi ahlakla donatılmasını ve devamlılığını gerçekleştirmektir. Bu sebeple, çocuklara ahlaki ve gayri ahlaki hususlarla ilgili gerekli bilgiler verilmelidir. Bu şekilde, onların iyiye olan eğilimleri geliştirilir karakterleri de pozitif yönde gelişebilir (Aydın ve Gürler, 2012: 16).

Değerler eğitimi, birey ve toplumda etkili iyi ilişkiler bağının tesisi için önemlidir. Bu süreçte, mutluluk ve iyilik iki kilit kavram olmaktadır. Yani öncelikle bireyin iyi ve mutlu olması sağlanmalı ve bu iyilik ve mutluluk tüm topluma yayılmalıdır. Aslında insana yönelik her türlü eğitim faaliyeti, onun iyilik ve mutluluğunu amaçlamaktadır (Ekşi ve Katılmış, 2011: 13).

2.6. Türkçe Dersinde Değerler Eğitimi

Bir ülkenin önem verdiği ve eğitim sistemine yansıyan değerlerle, o ülkede eğitim süreci başlar (Doğan, 1997: 18). Kirschenbaum (1994'ten Aktaran: Ulusoy ve Dilmaç, 2016: 55)'un ifade ettiği gibi, 1900 tarihinden itibaren ahlâki eğitimin amaçları ve yöntemleri ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. II. Dünya Savaşı sonunda değer ve ahlak eğitimi geleneksel yöntemlerle devam ettirilmiştir. Geleneksel rol değerler 1960'tan sonra sorgulanmaya başlamıştır. 1960-1970 yılları arasında değerlerin öğretimi ve öğretmenin modelliği yerine değerleri açıklama, ahlâki muhakeme ve değer analizi yöntemleri için öğrenciler cesaretlendirilmiştir. 1980'den sonra tekrar geleneksel değerlere dönmüş, muhafazakârlık ve geleneksel değerlere bağlılık, 1980-1990 arasında öne çıkmıştır.

Her ülkede her dönemde değerler eğitimiyle ilgili çalışmalar olmuştur. Yaklaşımlar ve öğretim yöntemleri değişse de verilmek istenen değerlerde çok fazla değişim gözlenmez. Özellikle de evrensel değerler tüm dünyayı ilgilendirir. Evrensel değerlerden söz edebiliyorsak eğitimin de evrenselliğinden söz edebiliriz. Evrensel nitelikleri olan bir konunun öğretiminden tüm toplumsal kurum ve kuruluşlar, tüm bireyler sorumlu olmalıdır.

Türkçe dersinin özelliklerine baktığımızda, gerek kitapta yer alan metinler gerek derste kullanılacak materyallerin özellikleri gerekse Türkçe dersiyle ilgili sözlü ve yazılı kültürel unsurlar değerler eğitimi için biçilmiş kaftan gibidir. Bu yönüyle Türkçe dersinin sosyal yönü etkili ve güçlüdür. Türkçe dersinde metinlerle ve dilimizin güzel ve etkili örnekleriyle değerler eğitimine yönelik kazanımlar yaşantısal hale getirilebilir.

Devletlerin eğitim politikalarında vatandaşlar için değer kazandırma fikri vardır. Mesela ülkemizde okullarda okutulan, sosyoloji, psikoloji, vatandaşlık, insan hakları, din kültürü ve ahlak bilgisi gibi derslerde öğrencilere doğrudan değer eğitimi ile ilgili bilgiler verilir. Türkçe, tarih, Türk dili ve edebiyatı vb. derslerde de örtük program içinde değerler eğitiminden bahsedilebilir. Ancak 2004 yılında başlayan pilot uygulamayla ülkemizde uygulanmaya başlayan "Sosyal Bilgiler" dersi ve başka

ders içeriklerinde doğrudan kazandırılacak değerler belirlenmektedir (Ulusoy ve Dilmaç, 2016: 59).

Her dersin kendine has öğretme hedefi niteliğinde konu alanı bulunmaktadır. Türkçe dersi edebi metine dayanarak işlendiği için değer aktarımı metotlarından ahlâki yargı ve değer analizi tekniklerinin kullanılmasına son derece elverişlidir (Karatay, 2011: 1403). Etkili bir değer eğitiminin gerçekleşmesi için okulda bulunan tüm personel birlikte hareket etmelidir. Öğretmenler ve yöneticiler, öğrencilere temel değerleri kazandırmak ve yaşantısal hale getirmek için yardımcı olmalıdırlar. Türkçe dersini düşündüğümüzde de bu alana hizmet edecek tüm özellikleri taşıdığı görülmektedir. Öğrenciler, Türkçe dersleri sayesinde söz varlığı yönünden zengin bir oluşum olan ve ana dilinin her türlü olanağından yararlanılarak oluşturulan edebî eserleri okuyabilir, bu eserlerin iletmiş olduğu millî ve evrensel değerleri kazanabilir. Öğretmenler amaçlanan değerlerin kazandırılmasında rol model olabildikleri gibi, ders kitaplarındaki metinlerden faydalanabilir, aynı zamanda dilimizin zengin ürünlerinden olan atasözlerini, deyimleri, türküleri, manileri, destanları da bu iş için koşabilir. Köklü bir geçmişe sahip bir milletin görmüş geçirmiş aydınlarının kaleme aldığı metinler ve tecrübe sonucu söylenen sözlü kültürel öğelerinin değerler eğitiminde kullanımı ancak Türkçe derslerinde mümkündür. Bu durum 2005 müfredatında göz ardı edilse de 2016'da yapılan düzenlemeyle tüm derslerde olduğu gibi Türkçe derslerinde de değerler eğitime vurgu yapılmıştır. Bu durum da Türkçe öğretmenleri ve Türkçe dersleri için değerler eğitimi uygulamalarını çeşitlendirmeyi zorunlu hale getirmiştir. Materyal yönünden bir sıkıntısı olmayan Türkçe derslerinin, bunu uygulamaya koyacak eğitimli öğretmenlere ve uygulama çeşitliliğine ihtiyacı vardır. Değerler eğitiminde örnek olay ve durumları öğrencilerin önüne sunup çözüm üretmelerini sağlamak bir değer öğretimi yaklaşımıdır. Bu yaklaşım için Türkçe kitaplarındaki metinler örnek olay ve duruma uygun olacak şekilde seçilmelidir. Günümüzde telkin yönteminin ve sözlü uyarıların öğrenci üzerinde kalıcı bir etkisinin olduğunu düşünmek çok inandırıcı değildir. Yaşanmış bir olayın anlatılması ve öğrencinin bu konu üzerinde düşünmesinin sağlanması bir nebze daha öğrenciyi değerler eğitiminin içine atabilecektir. Bu yönüyle de Türkçe dersi gerek yazılı

ürünleri gerekse sözlü ürünleriyle değerler eğitimine destek olabilecek yapıya sahiptir.

MEB'in belirlediği Türkçe Dersi Öğretim Programı'yla duygu ve düşüncelerini anlatan; okuduğunu, dinlediğini anlayan; çevresine uyumlu, girişimci; eleştirel ve yaratıcı düşünen; olay ve durumları kendi birikimlerinden hareketle araştıran, sorgulayan; estetik anlayış kazanmış ve millî değerlere sahip bireyler yetiştirilmesi hedeflenmektedir (MEB, 2006). Ders kitaplarında bulunan metinlerle çocuklar çeşitli sosyal rolleri öğrenmekte, bu metinlerdeki millî ve evrensel değerlerin iletilmesiyle iyi ve kötüyü ayırt edebilmekte, doğru düşünmeyi ve davranmayı kazanmaktadır (Çelikpazu ve Aktaş, 2011). Bu açıdan bakıldığında Türkçe dersi, ana dili eğitiminin yanı sıra, değerlerin içselleştirilmesinde ve değer aktarımında önemli bir role sahiptir.

Okul, öğrencilere temel değerleri benimsemesi ve yaşantısında kullanır hale getirmesi için yol gösterirse etkili bir değer eğitimi gerçekleşmeye başlar. Türkçe dersi de bu durum için kullanılabilir materyallere sahiptir. Türkçe dersine verilen bu sorumluluk dilimizin sahip olduğu nitelikler sayesinde en iyi şekilde yerine getirilebilir. Türk dilinin zengin edebi ve kültürel öğeleri bu görevi amacına uygun gerçekleştirebilir. Uygulama esnasında bazı zorluklarla karşılaşılrsa da uygulama süreci devam ettikçe bu sorunlar da çözümsüz kalmayacaktır. Türkçe kitabında yer alan metinler geçmişten günümüze kadar ulaşmış değerli yazarlarımızın eserlerinden seçilmelidir. Bu eserleri okumak, anlamak, öğrencilere tanıtmak bile değer aktarımına bir başlangıçtır. Sözlü kültürel ürünlerimizden olan atasözleri, deyimler, ninniler, maniler vb. nesilden nesile aktararak günümüze kadar gelmiştir. Bu ürünlerle değerleri aktarmak, benimsetmek hem öğrencilerin sözcük dağarcığına katkı sağlayacak hem de bu ürünlerde yansıtılan değerler bireye benimsetilmiş olacaktır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018)'na bakıldığında "Değerlerimiz" başlığı altında önceki programda yer almayan bilgiler yer almaktadır. "Eğitim sistemi yalnızca akademik açıdan bilgi, beceri ve davranış kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireylerin yetiştirilmesi asli görevidir. Eğitim sistemi bu

fonksiyonunu, öğretim programlarını da kapsayan eğitim faaliyetiyle yerine getirir. Bu nedenle değerlerimiz öğretim programlarında ayrı bir ders veya konu olarak görülmemektedir. Bilakis tüm eğitim sürecinin nihai gayesi olan değerlerimiz, öğretim programlarının her biriminde yer almıştır.” (2018, TDEP: 4). 2005’te uygulamaya başlanan öğretim programında değerler konusuna bu kadar açık bir şekilde yer verilmemişti. Ancak 2018 TDEP’na baktığımızda değerler eğitiminin Türkçe dersleri de dâhil tüm derslerin ortak hedefi olması gerektiği görülmektedir.

Bu bağlamda 2017- 2018 eğitim öğretim yılında kullanılan 5. sınıf Türkçe kitabındaki temalara ve konulara bakıldığında da “ Değerlerimiz” başlığı altında bir tema dikkat çekmektedir. Bu tema içinde yer alan metinler de konu olarak 5. sınıf öğrencilerinin bilişsel ve duyuşsal gelişimine uygun metinlerdir.

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programında (6, 7, 8. sınıflar) değerlerle ilgili genel amaçlar şöyle sıralanmıştır:

1. Milli birlik ve bütünlüğümüzün esas unsurlarından birinin dilimiz olduğunun benimsenmesi,

2. Milli ve evrensel değerleri Türk ve dünya kültürüne ait eserler vasıtasıyla tanımaları,

3. İnsan haklarına saygılı, hoşgörülü, ülke ve dünya sorunlarına hassas olmaları ve çözümler üretebilmeleri,

4. Her türlü değere (milli, manevi, ahlâki vb.) önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili hislerini ve fikirlerini güçlendirmeleri amaçlanmıştır (MEB, 2006: 4).

Milli Eğitim Bakanlığı 2006’daki programda örtük de olsa değerler eğitimiyle ilgili amaçlara yer vermiştir. 2018’deki programda ise değerler eğitimi konusunda ayrı bir başlık oluşturulmuş ve amaçlara şöyle değinilmiştir:

1. Değerlerimiz öğretim programlarındaki yaklaşımlara ait ilkeler bütünüdür.

2. Değerlerini benimsemiş insanlar bir toplumun geleceğini belirler.

3. Eğitim sistemimiz her bireye uygun ahlâki karar alma ve bunları davranışsal hale getirme yeteneğinin kazandırılması amacıyla yapılır.

4. Eğitim sisteminin asli görevi temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmektir (TDÖP, 2018: 4).

Türkçe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

1. Kurallara uygun olarak Türkçe konuşma ve yazmayı doğru ve düzenli kullanabilmelerini sağlamak,

2. Okuma yazma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmak

3. Okuduğu, dinlediği ve izledikleri ile kelime dağarcığının zenginleştirilmesi, dili kullanmaktan zevk almalarını ve duygu, düşünce ve hayal dünyalarının geliştirilmesini sağlamak,

4. Millî, manevi, ahlâki, tarihî, sosyo-kültürel, değerlere, duygu ve düşüncelere önem vermelerinin ve güçlendirmelerinin sağlanması,

5. Duygularını, düşüncelerini ve bir konu hakkındaki görüşlerini sözlü ve yazılı biçimde etkin ve anlaşılır şekilde ifade edebilmelerini sağlamak,

6. Türkçe dinlemek, izlemek, konuşmak, okumak ve yazmakla ilgili aktivite becerilerini geliştirmek,

7. Bilgilerin araştırılması, bulunması, yorumlanması ve yapılandırılması becerilerini geliştirmek,

8. Basılı materyaller ve görsel medya araçlarından bilgiye erişilmesi, bilginin düzenlenmesi, sorgulanması ve kullanılması yeteneklerini geliştirmek,

9. Okudukları şeyleri anlayarak eleştiri yapabilmelerini sağlamak,

10. Türk ve dünya kültür ve sanatıyla ilgili eserlerdeki, estetik ve sanat değerlerini kavramalarını ve benimsemelerini sağlamak amaçlanmaktadır (TDÖP, 2018: 8).

“Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler” başlığı altında metinlerin özelliklerinden şu şekilde bahsedilmiştir:

1. Metinlerde ideolojik ifadeler bulunmamalıdır.
2. Öğrencilerin zihinsel, psikolojik, sosyal gelişimini olumsuz etkileyen öğeler bulunmamalıdır.
3. Metinlerde milletimizin bölünmez bütünlüğüne ve milli, manevi, ahlâki ve insani değerlere aykırı unsurlar olmamalıdır.
4. Metinler öğrencilerin hayal dünyalarını zenginleştirecek, dil zevkini geliştirecek nitelikte olmalıdır.
5. Metinler öğrencilerin kişisel gelişimine katkıda bulunmalıdır (MEB, 2006: 56).

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programında da ders kitaplarıyla ilgili bazı özellikler şöyledir:

1. Ders kitaplarında temaların desteklendiği edebi değerdeki okuma metinleri yer almalıdır.
2. Ders kitapları için alanında başarılı yazar ve eserlerinden, edebi ve kültürel değeri bulunan metinlerden seçilmelidir.
3. Metinlerde eğitim yönünden uygunsuz argo, küfür, olumsuz davranışlar, cinsellik gibi hususlar metnin özü bozmadan çıkarılmalıdır (TDÖP, 2018: 19).

2006’da yenilenen öğretim programında ve öğretim yaklaşımında değerler eğitimine örtük olarak yer verildiği görülmektedir. Aradan geçen on yıllık süre içinde

okullarda değerler eğitimi çalışmaları da MEB'in belirlediği değerler doğrultusunda her aya bir değer ve etkinlikler doğrultusunda uygulanmıştır. Ancak gelişen ve değişen teknolojik gelişmelerin gençler üzerindeki olumsuz etkisi açık bir şekilde grldği için okullarda tüm dersleri ve eğitimcileri ilgilendirecek bir programa ihtiyaç duyulmuştur. Bu sebeple, 2018 TDP'da değerler eğitimine açık bir şekilde değinildiği bu ihtiyaın bir göstergesidir. nceki programda sadece sosyal bilgiler dersi için belirlenen değerler varken, 2018'deki programda Türkçe dersinde verilebilecek değerler de temalarla birlikte tablo halinde verilmiştir. Hatta zorunlu işlenmesi gereken temalar arasında "Erdemler ve Milli Kültürümüz" temaları vardır. Bu temalarda yer alan metinler incelediğinde, konu ve tema yönünden değerleri yansıtığı görülmektedir.

2016'da yeni müfredata göre hazırlanan ve 2017- 2018 eğitim ğretim yılında 1. sınıflarda kullanılmaya başlanan Türkçe kitabındaki metinler incelendiğinde, kitapta yer alan metinlerin 1. sınıf ğrencilerinin bilişsel ve duyuşsal özelliğine uygun değerlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Sevgi, saygı, öz denetim, yardımseverlik gibi değerlerin metinlerde örtük bir şekilde yer aldığı tespit edilmiştir. Bu değerler de bu yaştaki öğrencilerin yapısına ve gelişimine uygun değerlerdir.

Metinler okunduğunda da kolay anlaşılması ve rahat okunması öğrencilerin dikkatini eker nitelikte olması, değerlerin sezdirilmesine kolaylık sağlamaktadır. "Doğa ve Evren" temasının ilk metni olan 'Ağaç Sevgisi' hem okumadaki hem de anlaşılmasındaki kolaylığı nedeniyle öğrencilerin ilgisini çekebilecek türde bir metindir. Türkçe dersinde değerler eğitimi yapılırken metin seçimi çok önemlidir. Değerleri yansıtabilecek, öğrencilerin dikkatini çekebilecek, okunması ve anlaşılması kolay metinler değerler eğitiminde önemlidir. Türkçe dersinin esas unsuru da metinler olduğu için nitelikli metinler hem eğitimcinin hem de öğrencinin işini kolaylaştıracaktır.

Ders Kitapları ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönergenin 5. Maddesine göre ders kitaplarının belirli nitelikleri bulunmalıdır (MEB, 2007). Bu bağlamada ders kitapları aşağıda belirtilen nitelikleri kapsamalıdır (Belet ve Deveci, 2008: 3):

1. Öğrenciler; milli, manevi, ahlâki, insani ve kültürel değerlerle beslenmelidir. Kitaplarda Türkiye Cumhuriyeti'ne olan görev ve sorumlulukları yerine getirme hususunu sevdiren metinler olmalıdır.

2. Demokrasiye, insan haklarına, kültürel ve evrensel değerlere katkı sağlamalıdır.

3. Bilgi oluşturulmasının yöntemlerini içermelidir.

4. Türk toplumunun sosyal, ahlâki, kültürel ve tarihi değerlerini geliştirmelidir.

5. Ön yargıdan uzak farklı bakış açıları içermelidir.

6. Ders konuları öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarına göre hazırlanmalıdır.

Bu doğrultuda düşünüldüğünde Türkçe ders kitaplarının ve kitaplarda yer alan metinlerin değer kazandırmada önemli bir yeri vardır. Metinler örnek olay olarak düşünüldüğünde, örnek olaylar üzerinden değer kazandırma yöntemini Türkçe dersinde çok rahat kullanma imkânı vardır. Bu nedenle Türkçe kitabında kullanılacak metinler nitelikli, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişim düzeylerine uygun olmalıdır. Metinler dışında atasözleri, deyim, türkü, mani, bilmece, destan, efsane vb. kültürel unsurlar da değer eğitiminde faydalanılacak yapıdadır. Dilimizin bu zenginliğinden azami seviyede faydalanabilmek, hem öğrenciye hem dilimize katkı sağlayacaktır.

2.7. Çalışmaya Konu Olan Değerlerin Tanımları

Sorumluluk: “Bireyin davranışlarının neticesinde gerçekleşecekleri kabul etmesi ve bunları da bertaraf etme isteğidir. (TDK, 2019). (Seyyar, 2004)’a göre sorumluluk, toplum değerlerine saygılı olmak, muhtaçlara duyarlılık, toplum geleceği ile ilgili sorumluluk duymak, erdemli davranışlar sergilemek vb. niteliklere sahiptir.

Sevgi: “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu” şeklinde nitelendirilmiştir (TDK, 2019).

Yardımlaşma: İnsanlar arasındaki farklı konularda birbirlerine yardımcı ve işleri ortaklaşa yapmaktır. İnsanı sosyal bir varlık yapan temel özelliklerinden birisi yardımlaşmadır. Bu duygusu yüksek birey, herhangi bir menfaati olmaksızın ihtiyaç içindeki kişilere yardım eder ve bu sayede toplum içindeki barış ve kardeşlik ortamı geliştirilir (TDK, 2019).

Saygı: Algılanması toplumlara göre değişebilen saygı, “Üstün nitelikleri, yüceliği, yaşı, faydalılığı vb. nedenlerle herhangi bir kimseye, nesneye, olguya karşı itina ve dikkat içerisinde özenerek davranma.” (TDK, 2019). Toplumda saygı oldukça insanlar birbiriyle daha sağlıklı ve uzun süreli ilişkiler kurabilirler. Saygı, toplum düzeninin sağlanmasında, kötü söz ve hareketlerden kaynaklı düşmanlığı yok etmektedir.

Adil Olma: Türkçe Sözlük (2005, s. 23)’te “Adaletle iş gören, adaletten, doğruluktan ayrılmayan, hakkı yerine getiren, adaletli” şeklinde tanımlanmıştır. Adil olmak veya adalet yalnızca hukuki bir kavram değildir. Hayatın her anında adalet bulunmaktadır. Özellikle öğretmenlerin sınıfta adil olması ve bunu öğrencilere davranışlarıyla ve işlenen metinler üzerinden hissettirirse çocukların hayatı boyunca kalıcı olan kazanım haline gelmektedir.

Aile Birliğine Önem Verme: Türkçe Sözlük (2005, s. 45)’te “Aile, aynı soydan gelen, kan bağı ile bağlanmış ya da aralarında akrabalık ilişkisi olan, ebeveyn ve çocuklardan oluşan, bazı durumlarda sadece aynı gaye üzerinde ortak çalışan insanlar topluluğudur. ” biçiminde tanımlanmıştır. Aile toplumun en temel yapı taşıdır. Çocuklar daima öncelikle aileyi örnek almaktadır. Bu sebeple aile birliğinin önemi küçük yaşlardan başlayarak çocuklara kazandırılmalıdır. Sağlam ailelerin kurulmasıyla, toplum da sağlam bir yapıya kavuşur.

Misafirperverlik: Kültürümüzde eskilerden beri yaşatılan önemli değerlerden birisidir. Misafir ağırlamaktan hoşlanan, imkânlarını fazlasıyla misafire

sunmaya çalışan bireyler misafirperver şekilde tanımlanır Misafirperverlik dini yönden de bereket şeklinde ifade edilmektedir.

Dürüstlük: Güncel Türkçe Sözlük'te, "Sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan, kimseye "dürüst", o kimsenin yaptığı erdemli davranış ve tutuma da "dürüstlük" denilmektedir (TDK, 2018).

İnsanların birbirlerine olan güvenlerinin ölçütü dürüstlük olmaktadır. Toplumda bireyler arasındaki inancının sağlam olması için dürüstlüğün önemi, küçük yaşlardan başlayarak bireylere kazandırılmalıdır.

Nazik Olmak: Nazik, kelimesi, "başkalarına karşı ölçülü, kibar ve saygı içinde davranan" şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2018); buna göre "nazik olma", özellikle başkalarına karşı kabul gören davranış ve tutum içerisinde olmaktadır. Genellikle, "teşekkür ederim, özür dilerim, kusura bakmayın, rica ederim vb." nezaket sözleri nazik olmayı temsil eder. Nezaket ifadeleri Türkçe ve sosyal derslerde son yıllarda konu kapsamı içinde sıkça yer almaktadır.

Hoşgörü-Duyarlılık: Türkçe Sözlük (2005, s. 901)'te "Her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar hoş görme durumu, müsamaha, tolerans" biçiminde tanımlanmıştır. Hoşgörü birey ya da durumlara değer verip affedici, anlayışlı olmak, açıkları kapatmak, tahammül etmektir. Duyarlılık ise, "dış etkenlere karşı duyarlılığı olan, hassas" (TDK, 2018) olarak tanımlanmaktadır. Bireyin çevresindeki olay, kişi ya da durumlarla uyumlu olmasıdır. Bu tür insanların kendilerini toplumdaki olaylardan soyutlamamaları sebebiyle sorumluluk sahibi bireyler olmakta ve toplum gelişimine katkı sağlamaktadırlar.

Özgüven: Güncel Türkçe Sözlük'te "Bir görüşmede görüşmecinin araştırmayı sunarken ve sürdürürken kendine duyması gereken güven" (TDK, 2018) şeklinde tanımlanmıştır. Ancak, bu tanımın geliştirilmesi gerekmektedir. Görüşme ve sunum dışında da "her türlü yüksek düzeyde iş yapma kabiliyeti" şeklinde tanımlanması daha uygun olabilir.

Çalışkanlık: Güncel Türkçe Sözlük'te “Gayretli, çalışmayı seven, faal.” (TDK, 2018) şeklinde tanımlanmıştır. Yalnızca derslerde gösterilen çalışkanlık değil, her alanda gösterilen çalışma ile toplumun gelişmesi hızlanır ve kalkınma sağlanır. Büyük önder Mustafa Kemal Atatürk bu duruma değinerek, “Hiçbir şeye ihtiyacımız yok, yalnız bir şeye ihtiyacımız vardır; çalışkan olmak.” sözüyle insanların sadece çalışarak istedikleri her şeye ulaşabileceklerini savunmuştur. Çocuklara eğitim ve öğretim hayatları haricinde, diğer yaşam dönemlerinde de çalışkanlığın önemi belirtilmeli ve sağlıklı ve dinamik nesiller yetiştirilmelidir.

Empati: Duygudaşlık, kişinin kendisini başkasının yerine koyarak söz konusu duygu, istek ve düşüncelerini, anlayabilme becerisi olarak tanımlanmıştır (TDK, 2018). Empati yeteneği gelişmiş bireyler, kendileri de aynı olayı yaşamış gibi tecrübe kazanmakta ve insan ilişkilerinde daha başarılı olabilmektedirler.

Cesaret-Liderlik: Cesaret, tehlikeli bir iş yapılırken insanın hissettiği güvendir. Bir iş öncesi cesaret düzeyi ne kadar yüksek olursa başarı şansı da yüksek olur. Liderlik ise; önder olmak şeklinde tanımlanmıştır. Bir iş yapılırken örnek olan kişiler bulunmaktadır. Örnek kişilerin önderliği ile cesaret artmakta ve daha hevesli olarak çalışma yapılmaktadır.

Dostluk: İnsanların büyük çoğunluğu arkadaşına ve dostuna ihtiyaç duyar. Dostluk, sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş ve iyi görüşülen kimseyle dost olma şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2018). Arkadaş veya dost kişinin hayatını büyük oranda etkiler. Bu sebeple çocuklara, uygun arkadaşın belirlenmesiyle ilgili bilgiler verilmeli ve kendisine uygun arkadaş seçiminde destek sağlanmalıdır.

Temizlik: Öz bakım becerilerinin vurgulandığı ve toplumda uyulması gereken kurallara konu olan temizlik olgusu, “Kirli, lekeli, pis ve bulaşık olmayan, arı, pak, münezzeh, hijyen” biçiminde tanımlanmıştır (TDK, 2018).

Bağımsız ve Özgür Düşünebilme: Güncel Türkçe Sözlük'te özgür kelimesi “Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya, şarta bağlı olmayan, serbest, hür” (TDK, 2018) şeklinde tanımlanır. Bu değer kimsenin etkisinde kalınmadan özgürce

düşünebilme ve bunu aktarması veya “bireyin kendini gerçekleştirmesinde herhangi bir engelle karşılaşmaması durumu” dur.

İyimserlik: Her olayda daima olumlu ve iyimser olmaktır. İyimserlik, sözlükte “genellikle her düşünce ve işi iyi olarak değerlendiren, kötümser karşıtı, nikbin, optimist” (TDK, 2018) şeklinde belirtilmiştir.

Estetik Duyguların Geliştirilmesi: Şiir yazma, okuma, resim yapma, müzik dinleme estetik duyguların geliştirilmesini sağlamaktadır. Sözlükte “Sanatta ve hayatta güzelliğin kuramsal bilimi, güzel duyu, bedii” (TDK, 2018) biçiminde tanımlanmıştır.

Vatanseverlik: Vatanseverlik, “İnsanların ülkelerine, topraklarına, yaşama biçimlerine vb. karşı olan sevgilerini yansıtan, değişik tarihsel dönemlerde değişik içeriği olan tutum” şeklinde tanımlanmaktadır. Diğer karşıtı “Yurtseverlik” tir. Milli duygularla ilgili olan vatanseverlik kavramı toprak, bayrak, milli marş, Kurtuluş Savaşı vb. kavramları içerir.

İyilik yapmak: “İyi olma durumu, salah, karşılık beklenilmeden yapılan yardım, lütuf, kerem, ihsan, inayet” biçiminde tanımlanmıştır (TDK, 2018).

Paylaşımçı olmak: İhtiyacı olanlara imkânları ölçüsünde destek olmaktır.

Şefkat-Merhamet: Şefkat, “sevecenlik”; merhamet ise bir canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı duyulan üzüntüdür. Güç durumda olanlara acıma, onlara destek olma şefkat ve merhamet sayesinde olur.

Selamlaşma: Selam kelimesi Türkçe Sözlük’te (2005), “birisıyla karşılaşıldığında, yanından uzaklaşıldığında kendisine söz ve işaretle nezakette bulunmak” olarak tanımlanmıştır. Bir ortama girildiğinde, orada bulunanlara selam verilmesiyle insani ilişkiler gelişir. Selamlaşmanın dinde ve görgü kuralları arasında büyük önemi bulunmaktadır.

Alçakgönüllülük: Güncel Türkçe Sözlük'te (2018) “Kendi değerini olduğundan aşağı gösteren, başkalarını küçük görmeyen, büyükmeyen kimse, mütevazı” biçiminde tanımlanmıştır. Bireyin, çevresindekilere nazaran üstün meziyetleri olsa da bunu dile getirmekten kaçınması, alçakgönüllülüğü temsil eder.

Kültürel Mirasa Sahip Çıkma: Güncel Türkçe Sözlük'te (2018) kültür “Tarihsel ilerleme süreci içinde ortaya çıkarılan bütün soyut ve somut değerler ile bunları oluşturmada, kendinden sonraki kuşaklara aktarmada kullanılan her türlü unsur ve araçların toplamı, hars, ekin.” şeklinde tanımlanmaktadır. Tarihi süreçte toplumda gelişen milli unsurlar kültür mirasını oluşturmaktadır.

Fedakârlık: Sözlük anlamı “Bir amaç uğruna veya gerçekleştirilmesi istenen herhangi bir şey için kendi çıkarlarından vazgeçme” şeklindedir. Milli Mücadele döneminde kendi durumunu düşünmeksizin vatan için mücadele eden insanlar, fedakârlık değerini tam anlamıyla karşılamaktadır.

Tanımlarından yola çıkarak değerlerin tek bir kalıba sığdırılmayacağı görülmüştür. Araştırmaya konu olan değerlerin kendi içinde ayrıldığı alt değerleri olmakla birlikte; ana ve alt değerler toplumlarda, ailelerde, kliklerde ve bütün sosyal gruplarda farklı yorumlanabilir, kendi içlerinde kıymet ölçüleri değişkenlik gösterebilir.

2.8. İlgili Araştırmalar

Alan yazında yer alan değerler ve Türkçe eğitimi ile ilgili bazı çalışmalar aşağıda gösterilmiştir:

Aral (2008) MEB 6.Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Değerler Üzerine Bir Araştırma: Yapılan incelemede 6.sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde en çok vatanseverlik, sevgi, saygı ve dini duygularla ilgili değerlerin işlendiği görülmüştür. Sağlıklı olmaya özen gösterme, hoşgörü ve temizlik değerlerine yer verilmediği görülmüştür. Ülke geneli ve metinlerdeki sosyo-kültürel yaşantı ve ekonomik durumlar göz önünde bulundurulduğunda herkese hitap edemeyeceği görüşü öne çıkmaktadır.

Akyol (2010) İlköğretim 6.Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Sevgi Temasının Değerler Eğitimi Bakımından İncelenmesi: Araştırmada iki ayrı yayınevının öğrenci ders ve çalışma kitabı ile 6.sınıf Türkçe öğretmen kılavuz kitaplarındaki sevgi temasında bulunan hedef, kazanım ve etkinlikler değerler eğitimine uygunluk açısından incelemiştir. İncelenen kitapların sevgi temasında bulunan hedef ve kazanımlarının dil ve zihin becerilerini karşıladığı ancak sevgi değerini karşılayamadığı tespit edilmiştir.

Cihan (2010) Türkçe Öğretimi Amaçlarının Değerler Aktarımı Kapsamında Değerlendirilmesi: Cumhuriyet'in ilanından günümüze kadar gelen dönemde İlköğretim Türkçe dersleri için hazırlanan öğretim programları ve bu kapsamda hazırlanan ders kitapları incelenmiş, siyasal, toplumsal ve ekonomik yapının Türkçe Öğretim Programlarına ve Türkçe ders kitaplarına nasıl yansıdığı ve metinlerin hangi değerlere sahip yurttaşlar yetiştirdiğine dair tespitler yapılmıştır.

Koçağan (2012) İlköğretim 4-5. Sınıf İçin Hazırlanan Öyküleyici Çocuk Kitaplarının Okunabilirlik ve Değerler Açısından İncelenmesi: 4-5. sınıfa devam eden öğrencilerin, karakter eğitimi ve kişilik gelişimine katkı sağlanması için çocuk kitapları görsel tasarım, okunabilirlik ve değerler aktarımı bakımından incelenmiştir. Araştırmada 50 farklı kitap seçilmiş ve bu kitapların içerik ve görsel tasarım özelliklerinin yeterli seviyede olduğu, temel değerleri kapsama bakımından ise yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Alan (2012) Türkçe Ders Kitaplarındaki Okuma ve Serbest Okuma Metinlerinin Dini ve Ahlaki Değerler Bakımından İncelenmesi: Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinleri dini ve ahlaki bakımdan incelenmiştir. Çalışmada MEB'e ait Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlere göre dini değerler tablosu oluşturulmuş, dini değerlerin Kuran'da geçen tanımları yapılmış ve değerlerin metinlerde bulunduğu yerler tespit edilmiştir.

Koç (2013) 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değerler Açısından İncelenmesi: Yapılan çalışmada, 1981 Türkçe Eğitimi Programı ve 2006 Türkçe Öğretim Programına göre hazırlanan 2006-2007 eğitim-öğretim yılında

okutulan MEB 8.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, din, doğa sevgisi, doğruluk, dostluk, empati, fedakarlık, güven, hayvan sevgisi, hediyeleşme, hoşgörü, istişare, kahramanlık, kanaatkarlık, memleket sevgisi, merhamet, millet sevgisi, milli birlik vb. değerlerin olduğu belirlenmiştir.

Kalaça (2013) Türk Atasözleriyle Değerler Eğitimi: Araştırmada değerleri ürettiği düşünülen atasözleri belirlenmiştir. Atasözlerinin, kazandırılması hedeflenen değerleri anlatmaya uygun kaynaklar olabileceğine vurgu yapılmıştır.

Atalay (2013) 2012-2013 Öğretim Yılı İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Sevgi ve Duygular Temalarının Değerler Eğitimi Bakımından İncelenmesi: Çalışmada, iki ayrı yayınevini öğrenci ders ve çalışma kitaplarının, 6. Sınıf Türkçe öğretmen kılavuz kitaplarındaki sevgi ve duygular temalarının hedef, kazanım ve etkinlikler açısından uygunluğu incelenmiştir.

Avcı (2013) Milli Edebiyat Dönemi Romanlarının (1911- 1923) İnsani Değerler ve Türkçe Eğitime Katkıları Açısından İncelenmesi: Araştırmada, Milli Edebiyat Döneminin “insan” teması incelenmiştir. İnsanın ele alınışında, siyaset, önyargı, eğilim, yaşanmışlık ve yaşanacak olanlara duyulan kaygıların etkili olduğu belirlenmiştir. Bu dönemdeki romanların değerler, dil becerileri ve Türkçe eğitimine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Çevik (2014) Türkçe Öğretim Programında Dede Korkut Hikâyelerinin Değerler Bakımından İncelenmesi: Türkçe Dersi Öğretim Programları ve Dede Korkut hikâyelerinde değerlerle ilgili konuların tespitiyle ilgili çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma neticesinde öğretim programlarında belirlenen değerlerin eksik olduğu görülmüştür.

Arısoy (2014) Ayla Çınaroğlu'nun Çocuk Romanlarında Dilin Kullanımı ve Evrensel Değerler: Nitel araştırma yöntemlerinden tarama yönteminin kullanıldığı çalışmada Çınaroğlu'nun Mago ve Tülüş adlı eserlerinden örneklem seçilmiş ve evrensel değerler ortaya konmuştur.

Çapoğlu (2014) Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerde Yer Alan Değerler: 8. Sınıflarda işlenen 7 adet ders kitabındaki 33 adet şiir incelenmiştir. 17 adet değer başlığında toplam 104 değer belirlenmiştir. En fazla işlenen değer insan sevgisi olduğu belirlenmiştir.

Sürmeli (2015) Peyami Safa'nın Romanlarında Değerler Eğitimi ve Türkçe: Yazarın 12 romanı değerler eğitimi ve dil açısından incelemiştir. Bu romanlarda "Fertlerde Gerçekleşmesi İstenilen Davranışlar" konusunun daha fazla işlendiği belirlenmiştir. Romanlarda %69 oranında Türkçe kelime kullanılmıştır. Çalışma kapsamındaki romanların eğitim için önemli bir değere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Mehdiyeva (2016) Mehmet Emin Yurdakul'un Şiirlerinde Değerler Eğitimi Üzerine Bir İnceleme: Toplumdaki bazı değerler milli değerler olarak adlandırılmaktadır. Şair, şiirlerinde bu değerleri gelecek kuşaklara aktarmaya çalışmıştır. Şiirlerinde çalışma, vatanseverlik, kahramanlık, dürüstlük, merhamet, vatana, insana, dil, din, tarihe sevgi vb. değerlere yer vermiştir.

Emirhan (2016) Değerler Eğitimi Bağlamında Yavuz Bahadıroğlu'nun Çocuk Romanları: İlgili yazarın 15 çocuk romanı incelenmiş, 11 dini, 29 sosyal olmak üzere 40 değere ait bulgu ve yorumlara ulaşılmıştır. Sonuçta romanlarının değer aktarımı konusunda güzel örnekler içerdiği belirlenmiştir.

Memduh Şevket Esendal'ın Hikâyelerinin Söz Varlığı Ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi: Esen (2016) yaptığı çalışmasında, yazarın hikâyelerini değerler eğitimi kapsamında incelemiştir. Her bir hikâyenin haritası ve kelime sıklık dizini oluşturulmuştur. Araştırma neticesinde hikâyelerin söz varlığı ve değerler bakımından yeterli seviyede olduğu tespit edilmiştir.

İlköğretim 100 Temel Eser İçerisinde Yer Alan Dünya Edebiyatına Ait Eserlerin Değerler Eğitimi Bakımından İncelenmesi: Çalışkan (2016)'nın çalışmasında 100 temel eser arasındaki Dünya Edebiyatına ait 30 kitap incelenmiştir. Eserlerde işlenen değerler rapor haline getirilmiştir.

Doğan (2017) Seyrânî'nin Şiirlerinin Değerler Eğitimi Bakımından Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarına Alınabilirliği Bakımından İncelenmesi: Yapılan araştırmada Seyrani'nin Şiirlerinde sevgi, dostluk, tevazu, sorumluluk, dayanışma, misafirperverlik, iyilik, ahlak, alıŐkanlık, vefa, sadakat, özgüven, hoşgörü, paylaşma, kötü alıŐkanlıklar, tarih bilinci, adalet vb. değerlerin olduğu belirlenmiştir. Bu değerler 5, 6, 7, 8. sınıf ortaokul Türkçe ders kitaplarında Şair'in Őiirleriyle nasıl iŐleneceđi ve hangi Şiirin, hangi değer içerisinde olabileceği incelenmiştir.

Cengiz Aytmatov'un Eserlerinin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi Ve Ortaokul Türkçe Ders Kitapları için Metin Önerileri: Şahin (2017) yaptığı çalışmasında 2006, 2015 ve 2017 Türkçe Őđretim Programları ile MEB'nın 2006 yılı Sosyal Bilgiler Őđretim Programı incelenmiştir. İnceleme sonucunda 36 değere ait 2765 veriye ulaşılmıştır. Oluşturulan 20 metin ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alması için önerilmiŐtir. Yazarın eserlerinin değerler eğitimi bakımından Türkçe ders kitaplarına kaynak metin olmak üzere zengin bir içeriğe sahip olduğu deđerlendirilmiŐtir.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada İlkokul 1. sınıfların Türkçe kitabındaki değerler eğitime yönelik konular bulunurken ve değerlerle ilgili olan etkinlikler tespit edilirken doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, çalışma konusu ile ilgili olağan kayıt, doküman ve belgeleri bir araya getirip; belirli bir kural ve disipline göre sistematik olarak kodlayarak incelemeye denir. Doküman analizi, belgesel gözlem ya da belgesel tarama olarak da tanımlanmaktadır (Çepni, 2009: 76).

Bilgi toplama yöntemi olarak kullanılan doküman inceleme yöntemi Foster'ın belirttiği; (1) Dokümanlara ulaşma, (2) Orijinaliği kontrol etme, (3) Dokümanları anlama, (4) Verileri analiz etme ve (5) Veriyi kullanma şeklinde yapılmıştır (akt. Yıldırım ve Şimşek, 2008: 193).

3.2. Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen veriler, etkinlik türü (dinleme, okuma, konuşma, yazma) ve işlenen değer bakımından eşleştirilerek analiz edilmiştir. Araştırmacının tespit ettiği değerler, Milli Eğitim Bakanlığının belirlemiş olduğu kök değerler, alt değerler, örtük değerlere göre belirlenmiş olup sıklıklarına göre “dinleme, okuma, konuşma, yazma etkinliklerinde tespit edilen değerler” başlığı altında tabloda belirtilmiştir. Alt problem konusu olan “etkinliklerin değer eğitimi bakımından etkililiği” ise beceri alanlarına göre ayrılan her bir tablonun, ayrı ayrı yorumlanmasıyla çözümlenmiştir.

Metinlerde geçen cümleler değer taşıma özelliklerine göre tek tek yazılmış, değerleri taşıma oranları aynı alanda çalışmış araştırmacıların hakemliğine sunulmuştur. Görüşleri doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır. Böylece araştırmanın güvenilirliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Araştırmanın bulgularının iç güvenilirliğini ve geçerliğini artırmak amacıyla 1. Sınıf Türkçe kitabını okutan öğretmenlerin görüşleri alınmıştır.

1. sınıf Türkçe ders kitabındaki incelenen etkinlikler açısından ve durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlamak için araştırmanın yönteminde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, yazı veya sözle ifade edilen her türlü içeriğin, kaynağın sistemli bir biçimde analiz edilmesine olanak tanıyan bir bilimsel araştırma yaklaşımıdır.(Tavşancıl ve Aslan, 2001) . Cohen, Manion, Morrison (2007)'a göre içerik analizi, yazı ile ifade edilmiş verilerin ana içeriklerinin ve içerdikleri ana düşüncenin kısaca ifade edilmesi, özünün ortaya çıkarılması ve yeniden yorumlanabilmesidir. Kendi içerisinde sistematik kurallarla birlikte; doküman, kitap bölümü, gazete yazısı, tarihsel belgeler vb. analiz eden yinelenebilir bir teknik araştırma yöntemidir.

Yapılan çalışmada işlem basamakları şu şekildedir:

- Her bir metinde okuyucu açısından değer niteliği taşıyabilecek cümleler alt alta yazılmıştır.
- Cümleler bir tabloda listelenmiş ve içinde bulunabilecek değerler işaretlenmiştir.
- Görüşüne başvurulmuş araştırmacıların cümlede gördükleri değeri yazmaları istenmiştir.
- Bu kitabı kendi sınıflarında okutan öğretmenlerin de her bir cümle için değer görüşleri alındıktan sonra tüm bilgiler bir araya getirilmiştir.
- Bu görüşler doğrultusunda her bir cümle ve etkinliğin taşıdığı değerler ortaya çıkarılmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde 1. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerde tespit edilen değerler yer almaktadır. Ders kitabındaki her temada yer alan değerler ayrı ayrı incelenmiş ve tablolaştırılmıştır. Tespit edilen değerler, dinleme ve okuma alanlarına göre sınıflandırılarak incelenmiştir.

4.1. Tema 5: Çocuk Dünyası

Etkinlikleri İncelenen Metnin Adı (Dinleme Metni): **Bedenim Ne Anlatıyor?**

BEDENİM NE ANLATIYOR?

Duygu ve düşüncelerimizi, birbirimize yalnızca sözcüklerle mi anlattığımızı düşünüyorsunuz? Öyleyse yanılıyorsunuz. Biz fark etmesek te, konuşurken bize eşlik eden ikinci bir dil var: Beden dili. Bu dilde, beden duruşları, hareketler, yüz ifadeleri ve göz hareketleri birer araç. Bu araçları çoğu zaman farkında olmadan kullanırız.

Beden dilimizden, mutlu olduğumuz anlaşılabilir. Örneğin mutluyken gülümseriz. Çok sevindiğimizde, gözlerimizi kocaman açar ve gülümseriz. Bir arkadaşımıza arkamızı dönüp oturduğumuzda, arkadaşımız onu umursamadığımızı düşünebilir.

Diyelim ki derstesiniz ve öğretmeniniz sınıfa bazı sorular soruyor. Soruların yanıtını çok iyi bilmediğinizi düşünüyorsunuz. Bu nedenle öğretmeninizin size soru sormasını istemiyorsunuz. Gözlerinizi öğretmenden kaçıyorsunuz ve önünüzdeki defterin sayfalarını çevirmeye başlıyorsunuz. Diğer elinizle de yüzünüzü kapamaya çalışıyorsunuz. Bir şey söylemeseniz de soruları yanıtlamaya hazır olmadığınızı öğretmeniniz anladı bile.

Bu metinde geçen önemli aktarım beden dilidir. Beden dili bir çocuğun duygularını gizleyemediği nadir yerlerden olarak değerlerini ve tutumlarını aktarması açısından bir aynadır. Metinde “ *Diyelim ki derstesiniz ve öğretmeniniz sınıfa bazı sorular soruyor. Soruların yanıtını çok iyi bilmediğinizi düşünüyorsunuz. Bu nedenle öğretmeninizin size soru sormasını istemiyorsunuz. Gözlerinizi öğretmenden kaçıyorsunuz ve önünüzdeki defterin sayfalarını çevirmeye başlıyorsunuz. Diğer*

elinizle de yüzünüzü kapamaya çalışıyorsunuz.” İfadeleri ile bilgisizliğinden utanmanın beden dili ile dışı vurumu aktarılmıştır. Aynı zamanda bu ifadede üstü kapalı bir biçimde sorumluluk ve çalışkanlık değerleri de vardır.

“Bedenim ne anlatıyor?” metnine ait 6 etkinlik bulunmaktadır. Değerlerle bağlantılı bulunan etkinlikler şunlardır:

Tablo 3.1. 5. Tema “Bedenim Ne Anlatıyor?” Dinleme Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler

Etkinlik Numarası	Tespit Edilen Değerler	Temel	f	Toplam
6. Etkinlik	Sevgi		3	5
	Arkadaşlık		2	
Metin İçeriğinde	Sorumluluk		1	1
Metin İçeriğinde	Çalışkanlık		1	1

Tablo 3.1’de görüldüğü üzere 5. Tema dinleme metninde 1 etkinlikte değerlerle ilgili olguya rastlanmıştır. Metin içi ve etkinliklerle toplam 7 değere rastlanmıştır. 6 numaralı etkinlikte değerlere yer verildiği görülmüştür. Bu etkinlikte de sevgi ve arkadaşlık değerine gönderme yapılmıştır. Dinleme metnindeki diğer etkinliklerde ise değerlerle ilgili bir olguya rastlanmamıştır.

6. Etkinlik: (S.14) “*Hayvanlara yardım ettiğimde mutlu olurum*”, “*Hiç beklemediğim anda arkadaşım bana sarıldığında heyecanlanırım*”, “*Arkadaşım benimle oynamadığında üzülürüm*” ifadelerinde görüldüğü üzere temel olarak sevgi değeri verilmek istenmiştir. Aynı zamanda iki ifadede arkadaşlık değeri de bulunmaktadır.

Etkinlikleri İncelenen Metnin Adı (Okuma Metni): Odam Lokanta (M. Nuriye Yavuz)

“Annem çabuk odanı topla, dedi, Ne olur sanki toplamasam? Dünyanın en sıkıcı işi. Oyuncak kıyafet kitap, boya, Hepsi çorba olmuş. Nasıl beceriyorsun bu kadar dağıtmayı, diyor, Gerçekten nasıl beceriyorum? Hayret ediyorum kendime, Ama belli etmiyorum.

Parmak uçlarımla kapıya ilerledim, Tam terliklerimi giyyordum, annem salona geçti, “Ah belim, ah sırtım.” diye söyleniyordu. Tüm gün çalışır, Tozları kovalamadan, yerleri parlatmadan, yemekleri pişirmeden asla yatmaz. Arkasından baktım, bir yandan belini tutuyor, bir yandan minderleri dövüyordu, Kıyamam anneciğime.

Uygun adım marş! Odama geri döndüm. Bir yerden başlamak lazımdı. Katlanacakları katladım. Oyuncaklar oyuncak sepetine, kirliler kirlili sepetine, kalemler kalemiğe. Çok da zor değilmiş hani Birkaç dakikada bitiverdi. Alkışladım kendimi.

Annem koşturuyordu hâlâ. Bir mola verseydi bari. Sessizce mutfığa girdim. Buzdolabını tepsiye taşıdım, Tepsiyi de odama, Güzel bir sofraya hazırladım, Bir de davetiye.

Davetiyeyi bir zarfa koydum, Salon kapısının altından ittim. Odama kapanıp beklemeye başladım.

Çok geçmeden kapı açıldı. Annem girdi içeri, Manzarayı görünce şaşırıldı. Elini tuttum, şöyle buyurun hanımefendi, dedim. Belinin arkasına yastık koydum, Karşısına geçtim, “Ne arzu edersiniz?” diye soracaktım, Bir de baktım, ağlıyor. Ne yaptım ben şimdi?”

“Odam Lokanta” metni incelendiğinde metinde “Nasıl beceriyorsun bu kadar dağıtmayı? diyor” cümlesinde zıt ve örtük değer olarak sorumluluk değeri verilmeye çalışılmıştır. Metinde “Tüm gün çalışır.” cümlesiyle ise çalışkanlık değeri verilmektedir. Metnin “Karşısına geçtim, “Ne arzu edersiniz?” diye soracaktım, Bir de baktım, ağlıyor. “Ne yaptım ben şimdi?” bölümünde ise sorumluluk ve sevgi değeri verilmeye çalışılmıştır. ‘Tüm gün çalışır, Tozları kovalamadan, yerleri parlatmadan, yemekleri pişirmeden asla yatmaz.’ ifadeleri ile annesinden bahseden çocukta annesi ile ilgili fedakârlığı hakkında farkındalığı vardır. Aynı metinde çocuk, kendisinin de sorumluluklarını yerine getirmediğinin farkındadır. Kıyamam anneciğime.” ifadesinde ise merhamet değeri ön plana çıkmaktadır.

Metnin ilerleyen bölümlerinde odasını toplamaya çalışan ve annesine bir masa hazırlayan çocukta; sorumluluk ve saygı değerleri vardır. Metnin geneli düşünüldüğünde sevgi, saygı, sorumluluk ve fedakârlık göze çarpmaktadır.

Tablo 3.2. 5. Tema “Odam Lokanta” Okuma Metni ve Etkinliklerinde Yer Alan Değerler

Metin ve Etkinlik Numarası	Tespit Edilen Temel Değerler	f	Toplam
Metin İçeriği	Sorumluluk	2	6
	Çalışkanlık	1	
	Sevgi	1	
	Merhamet	1	
	Saygı	1	
2. Etkinlik	Sorumluluk	1	4
	Çalışkanlık	2	
	Sevgi	1	
3. Etkinlik	Sorumluluk	1	3
	Sevgi	1	
	Merhamet	1	
5. Etkinlik	Temiz olmak	1	1
6. Etkinlik	Sevgi	1	2
	Saygı	1	
7. Etkinlik	Sevgi	2	4
	Saygı	1	
	Yardımseverlik	1	
8. Etkinlik	Sorumluluk	1	2
	Çalışkanlık	1	

Tablo 3.2’de görüldüğü üzere 5. Tema “Odam Lokanta” okuma metninde toplam 6 değere rastlanmıştır. Metin içi ve etkinliklerle toplam 22 değere rastlanmıştır. Bunlardan en fazla verilen değer olarak sorumluluk değeri görülmektedir. Diğer verilen değerler ise çalışkanlık, sevgi, saygı ve yardımseverlik değerleridir. Tablo’da ayrıca toplam 6 etkinlikte değerlerle ilgili olgulara rastlandığı görülmektedir. Bu etkinliklerden 2. etkinlik ve 8. etkinlik 4’er değerle en fazla değere sahip etkinlikler olmuştur. Değerlerden ise genel olarak en fazla sevgi değerine yer verildiği görülmektedir. İkinci sırada ise sorumluluk değeri en fazla değer olarak göze çarpmaktadır. Bu metne ait etkinliklerde temel değerlerin yanında alt değerlerden de merhamet ve temiz olmak değerlerinin verildiği görülmektedir. Okuma metnindeki diğer etkinliklerde ise değerlerle ilgili bir olguya rastlanmamıştır.

“Odam Lokanta” metnine ait 10 etkinlik bulunmaktadır. Değerlerle bağlantılı bulunan etkinlikler şunlardır:

2. Etkinlik: (S.19) Etkinlikte, metinden farklı olarak verilen metni anlamaya yönelik sorularda, “Çocuk neden odasını topluyor?”, sorusunda sorumluluk ve çalışkanlık değerleri verilmeye çalışılmıştır. “Çocuk ne zaman kendini alkışlıyor?” sorusunda ise yine çalışkanlık değeri verilmek istenmiştir. “Annesi neden ağlıyor?” sorusunda ise sevgi değeri verilmeye çalışılmıştır.

3. Etkinlik: (S.20) Etkinlikte, metinde geçen çocuğa ait özelliklerin bilinmesi istenmiştir. Verilen cevap şıklarında “dağınıktır” kelimesi ile sorumluluk, “merhametlidir”, kelimesi ile merhamet değeri “mutsuzdur” ve “komiktir” kelimeleri ile ise sevgi değeri verilmek istenmiştir.

5. Etkinlik: (S.21) Etkinlikte, bazı harfleri olmayan bir şiir verilmiştir. Şiirin harfleri doldurulduğunda “Yüzümüz ellerimiz”, “Olmalıdır tertemiz”, “Yıkanmayan bir çocuk”, “Gözden düşer pek çabuk” şeklinde olmaktadır. Bu etkinlikte genel olarak alt değerlerden temiz olmak değeri verilmiştir.

6. Etkinlik: (S.22) Etkinlikte ders kitabının bölümlerinin tanıtımına yönelik içeriğe yer verilmiştir. Fakat etkinliğin alt kısmında “hangi işlerde annene yardım ediyorsun?” sorusu verilmiştir. Bu soruda yardımseverlik, sevgi ve saygı değerleri verilmeye çalışılmıştır.

7. Etkinlik: (S.23) Etkinlikte metinden farklı olarak doğru yazmaya yönelik verilen “En çok sarı kalemimi seviyorum.” cümlesinde sevgi değeri verilmek istenmiştir. “Anneme yardım etmeye bayılırım.” cümlesinde ise sevgi, saygı ve yardımseverlik değerleri verilmeye çalışılmıştır.

9. Etkinlik: (S.24) Etkinlikte metinden farklı öğrenciye “Odamı neden toplamam lazım?”, tarzında sorular yöneltilmiştir. Bu soruda sırasıyla sorumluluk ve çalışkanlık değerleri verilmeye çalışılmıştır.

Etkinlikleri İncelenen Metnin Adı (Okuma Metni): Karakulak ile Tomurcuk (Mümine Kızılırmak)

“-Karakulak: Hazır ol tomurcuk! Roket kadar hızlı bir top geliyor.

- Tomurcuk: Gerçekten Roket gibi attın. Baksana, kaleye bile uğramadan uçtu.

- Tomurcuk: aaa, burada tek başına ne yapıyorsun kirpi kardeş? Bize katilsana.

-Kirpi: Ben de oynayabilir miyim ki?

- Karakulak: Oynarsın tabi hadi kaleye geç.

-Kirpi: Yaşasın topu tuttum.

-Kirpi: Oynayamam demiştin size.

-Tomurcuk: Üzülme kirpi kardeş. Zaten biz de bu oyundan sıkılmıştık. Haydi, kovalamaca oynayalım!

- Karakulak: Kirpi kardeşin de oynayabileceği bir oyun bulmamız lazım.

-Tomurcuk: Buldum! Elimin üstünde kimin eli var oynayalım!

- Karakulak Yooo, olmaz. Patilerimi seviyorum.

-Kirpi: Arkadaşlar siz oynayın, ben oynamasam da olur.

-Karakulak: Hayır kirpi kardeş, herkesin başarabileceği bir şey vardır.

- Tomurcuk: Hımm, benim aklıma bir oyun geldi?

-Kirpi: Bunu ne yapacağız?

- Tomurcuk: Tabii ki körebe oynayacağız!

- Tomurcuk: Eyvah.

-Karakulak: Amanın benim güzel patilerim!

-Kirpi: Çok özür dilerim.

-Karakulak: Önemli değil kirpi kardeş.

-Kirpi: Galiba ben hiç oyun oynayamayacağım.

-Karakulak: Hemen de üzülmeyin. Beni takip edin.

-Kirpi: Nereye gidiyoruz?

-Tomurcuk: Bilmiyorum ama Karakulak gözlüğünü taktıysa aklında güzel bir fikir vardır.

-Kirpi: Güzel fikri suyla oynamak mıymış?

-Balık: Bir şey mi oldu?

-Karakulak: Haydi bakalım. En çok balonu patlatan oyunu kazanır!

-Kirpi: Yaşasın! Sonunda benim ve oynayabileceğim bir oyun var.

-Tomurcuk: Hem de dikenlerin sayesinde bu oyunun kazananı sen olacaksın galiba.

-Kirpi: Tomurcuk, Karakulak çok teşekkür ederim. İyi ki sizin gibi arkadaşlarım var! Yaşasınnn”.

“Karakulak ile Tomurcuk” metninde dikenleri yüzünden oyun oynayamayan bir kirpi karakteri göze çarpıyor. Yakın arkadaşı Karakulak ile oynayabilecekleri bir oyun bulmaya çalışırken kirpinin dikenleri yüzünden hiçbir oyunu oynayamayacaklarını fark ediyor. Bu durumda Karakulak onu oyuna alabilmek için çözümler üretiyor. Bu metinde en çok ağır basan değer; dostluktur. Bunun yanı sıra Karakulak’ın çözümçül olması ile yaratıcı düşünme alt değeri işlenmiştir.

“Karakulak ile Tomurcuk” metnine ait “*Bize katilsana*” cümlesinde dostluk değeri verilmeye çalışılmıştır. Metnin başka bir cümlesinde “*Çok özür dilerim.*” ise saygı değeri verilmiştir. Metnin başka bir cümlesinde ise “*Çok teşekkür ederim.*” cümlesinde yine saygı değeri verilmiştir. Metnin son kısmında ise “*İyi ki sizin gibi arkadaşlarım var!*” cümlesi ile dostluk değeri verilmiştir.

“Karakulak ile Tomurcuk” metnine ait 10 etkinlik bulunmaktadır. Değerlerle bağlantılı bulunan etkinlikler şunlardır:

Tablo 3.3. 5. Tema “Karakulak ile Tomurcuk” Okuma Metni ve Etkinliklerinde Yer Alan Değerler

Metin ve Etkinlik Numarası	Tespit Edilen Temel Değerler	f	Toplam
Metin İçeriği	Dostluk	3	6
	Saygı	2	
	Yaratıcı düşünme	1	
1. Etkinlik	Sevgi	1	2
	Dostluk	1	
2. Etkinlik	Empati	1	4
	Sevgi	1	
	Dostluk	1	
3. Etkinlik	Sorumluluk	1	5
	Doğruluk dürüstlük	1	
	Alçakgönüllülük	1	
	Adalet	1	
	Hoşgörü	1	
6. Etkinlik	Sevgi	2	5
	Hoşgörü	1	
	Yardımseverlik	1	
	Adalet	1	
7. Etkinlik	Estetik duyguların geliştirilmesi	1	1

Tablo 3.3’te görüldüğü üzere 5. Tema “Karakulak ile Tomurcuk” okuma metninde toplam 6 değer görülmektedir. Metin içeriği ve etkinliklerle toplam 23 değere rastlanmıştır. Tabloda ayrıca 5 etkinlikte değerlerle ilgili olgulara rastlandığı görülmektedir. Bu etkinliklerden 3. ve 6. etkinlikler 5’er değer olgusuyla ilk sırada yer almaktadırlar. 2. etkinlik ise 4 değer olgusuyla 2. sırada yer almaktadır. Değerlerden ise en fazla rastlanan değer olarak sevgi değeri 4 yerde kullanılmıştır. İkinci en fazla kullanılan değer ise 2 yerde kullanılmak şartıyla hoşgörü değeri olmuştur. Okuma metnindeki diğer etkinliklerde ise değerlerle ilgili bir olguya rastlanmamıştır.

1. Etkinlik: (S.29) Etkinlikte metinden farklı olarak kelime eşleştirme verilmiştir. Buna göre etkinlik içerisinde değerlerle alakalı olarak “*Birbirlerine sevgi*

gösteren kişiler” sorusuna karşılık olarak “*arkadaş*” kelimesi verilmiştir. Bu kapsamda etkinlikte sevgi temel değeri ile dostluk alt değerinin verilmeye çalışıldığı görülmektedir.

2. Etkinlik: (S.29) Etkinlikte metinle alakalı olarak “*Kirpi, körebe oyununun sonunda neden üzülüyor?*”, sorusu ile empati değeri verilmek istenmiştir. “*Kirpi için Tomurcuk ve Karakulak neler yapıyorlar?*” sorusunda ise sevgi ve hoşgörü değerleri verilmek istenmiştir. “*Sence Karakulak balıklara ne fışıldamıştır?*” sorunda ise dostluk alt değerinin verilmeye çalışıldığı görülmektedir.

3. Etkinlik: (S.30) Etkinlikte metinden farklı olarak oyun oynarken nelerin yapılıp nelerin yapılmayacağına yönelik doğru olanların işaretlenmesi istenmiştir. “*Oyuna başlamadan kuralları öğrenirim.*” cümlesi ile sorumluluk değeri karşılanmaya çalışılmıştır. “*Oyunda mızıkçılık yaparım.*” cümlesiyle zıt veya örtük değer olarak doğruluk dürüstlük değeri verilmeye çalışılmıştır. “*Oyunu kazanan arkadaşımı kutlarım.*” cümlesiyle ise alçakgönüllülük değerine gönderme yapılmıştır. “*Oyunun kurallarına her zaman uymam*” cümlesiyle zıt veya örtük değer olarak adalet değeri verilmek istenmiştir. “*Oyuna katılmak isteyen arkadaşlarımı dışlamam*”, cümlesiyle ise hoşgörü değerine gönderme yapılmıştır.

6. Etkinlik: (S.34) Etkinlikte metinden farklı olarak kesme işaretinin kullanımına yönelik örnek cümleler verilmiştir. Buna göre etkinlikte “*Annesi Zeynep’e kitap hediye etti.*” cümlesiyle sevgi değerine gönderme yapılmaktadır. “*Kim Özhan’ı oyun oynamaya çağırdı?*” cümlesiyle ise hoşgörü ve sevgi temel değerleri verilmek istenmiştir. “*Esra’nın boya kalemlerini ödünç istedim*” cümlesiyle ise zıt veya örtük değer olarak yardımseverlik değerine gönderme yapılmıştır. “*Arzu’nun mızıkçılık yapmasından hoşlanmıyorum!*” Cümlesiyle de yine zıt veya örtük değer olarak adalet değeri verilmek istenmiştir.

7. Etkinlik: (S.35) Etkinlikte metinden farklı olarak Barış Manço’nun “*Arkadaşım Eşek*” isimli şarkısından bölümlerin bakılarak yazılması istenmiştir. Bu etkinlik “*estetik duyguların geliştirilmesi*” değerini karşılar.

Etkinlikleri İncelenen Metnin Adı (Okuma Metni): Kurbağa ile Kaydırak (Mehmet Ali Özkan)

“Bir gün yaramaz bir küçük çocuk

Yakalamış gölde bir kurbağacık

Kurbağa bağırmış: Vırak da vırak

Lütfen beni yuvama geri bırak

Çocuk ne bilsin kurbağa dilini,

Şöyle anlamış onun söylediklerini:

Vırak vırak da vırak vırak

Haydi gel oynayalım kaydırak!”

Kaptığı gibi kurbağayı, parka koşmuş

Bir çırpıda tırmanmış merdivenleri.

Şaşırtmış kendisini görenleri

Ama bir sorun varmış ki çok önemlimiş

Kurbağanın derisi nemli mi nemliymiş.

Böyle nemli varlıklar hiç kayamazmış.

Kaydırığın zevkine bir türlü varamazmış

Götürmüş kurbağayı, bırakmış eski yerine

Dönüyormuş ki kulak kabartmış sesine

Kurbağa bağıryormuş neşeyle: Vırak da vırak

Çok şükür kurtuldum, şu haylazın yaptığına bak!

“Kurbağa ile Kaydırak” metninde küçük bir çocuğun bir kurbağayı doğal ortamından alıp parka götürmesi ve kurbağanın dilinden parkta ne kadar zor anlar yaşadığı anlatılıyor. Olumsuz bir davranış içinde olan çocuk üzerinden aslında konuşamayan ve bizimle aynı şartlara adapte olamayacak olan hayvanlarla ilgili empati değeri verilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda metinde olmaması gereken bir durumdan olması gereken bir duruma; hayvanlara merhamet değerine atıfta bulunulmuştur.

Tablo 3.4. 5. Tema “Kurbağa ile Kaydırak” Okuma Metni ve Etkinliklerinde Yer Alan Değerler

Metin ve Etkinlik Numarası	Tespit Edilen Değerler	Temel	f	Toplam
Metin İçeriği	Merhamet		1	2
	Empati		1	
3. Etkinlik	Empati		1	1
4. Etkinlik	Empati		1	1
5. Etkinlik	Sevgi		3	3

Tablo 3.4’te görüldüğü üzere 5. Tema “Kurbağa ile Kaydırak” okuma metninde toplam 3 değer görülmektedir. Metin içeriği ve etkinliklerle toplam 7 değere rastlanmıştır. Metne ait toplam 3 etkinlikte değerlerle ilgili olgulara rastlandığı görülmektedir. Bu etkinliklerden 5. etkinlikte sevgi değeri en fazla rastlanan değer olmaktadır. Diğer yandan 3. ve 4. etkinlikte empati değerine rastlanmıştır.

“Kurbağa ile Kaydırak” metnine ait 9 etkinlik bulunmaktadır. Değerlerle bağlantılı bulunan etkinlikler şunlardır:

3. Etkinlik: (S.40) Etkinlikte metinle alakalı olarak kelimelerle cümle yazılması istenmiş ve bir takım sorular sorulmuştur. Buna göre “*Kurbağa, çocuktan ne yapmasını istemiştir?*” sorusu empati değerini karşılamaktadır.

4. Etkinlik: (S.41.) “ *Sence kurbağa ile çocuk neden birbirini anlamıyorlar?*” sorusu ile empati değerine gönderme yapılmaktadır.

5. Etkinlik: (S.42) Etkinlikte metinden farklı olarak sorular sorulmuştur. “*Bu hayvanlardan hangilerine evde bakılabilir?*”, sorusunda sevgi değerine gönderme yapılmıştır. “*Sen bu hayvanlardan hangisine evde bakmak istersin?*”, sorusunda da sevgi değeri verilmeye çalışılmıştır. “*Evde bakacağın hayvanına ne isim verirsin?* “ sorusunda da sevgi değerine gönderme yapılmıştır.

Etkinlikleri İncelenen Metnin Adı (Serbest Okuma Metni): Kanat Çırpan Uçurtma (Mevlana İdris Zengin)

KANAT ÇIRPAN UÇURTMA

Bir grup arkadaşın okuldan eve dönerken gördükleri bir ilanla başlayan hikâyede, ilan Yeşiltepe Mahallesi'nde yapılacak uçurtma yarışması ile ilgilidir. Çocuklar bu ilanı görünce oldukça heyecanlanırlar. Yarışmanın ödülü uçurtmasını en yükseğe çıkarmanın mavi bir bisiklet alacak olmasıdır.

Pazar günü yapılacak yarışmada çocuklardan biri uçurtmasının ucuna iki kuş bağlar. Bu uçurtma en yükseğe çıkar. Daha sonra uçurtmanın ucuna diğer çocuklar da takılarak göğe yükselirler. Hikâye fantastik sayılabilecek bir sonla biter.

Yer Alan Değerler

Etkinlik Numarası	Tespit Edilen	Temel	f	Toplam
Serbest Okuma Metni	Adaletli Olma		1	1

“Kanat Çırpan Uçurtma” metni mahallede düzenlenen bir uçurtma yarışması ile başlıyor. Yarışmanın kuralı olarak; uçurtması en yükseğe çıkan çocuğun kazanacağı belirtiliyor. Bu metinde uçurtmasına güvercin bağlayan bir çocuğun uçurtması en yükseğe havalanıyor. Metin sonucunda kazanan veya kaybeden gibi bir sonuca bağlanmıyor. Hayali bir sonla uçurtmaya takılan bütün çocuklar havalanıp bir göle düşüyorlar. Değer içeriği bakımından olumsuz bir durumla başlıyor. Dürüst ve adil olmayan bir davranış görülüyor. Uçurtmanın kanatlarına kuş takarak en yükseğe çıkarması zıt ve örtük değer olarak adil olma değerine gönderme yapmıştır.

4.2. Tema 6: Doğa ve Evren

Etkinlikleri İncelenen Metnin Adı (Dinleme Metni): Ağaç Sevgisi

ocuk fidan gibidir,

Sevgiyle bakım ister.

Suda balık gibidir,

Toprağa dikim ister.

Karaya vuran balık,

Ölürse nasıl hemen.

Fidan da dalı kırık,

Yok olur gelişmeden.

Her ağaçta hayat var,

Yüreğidir toprağın.

Orman olur da yarın.

Yeri göğü kaplarlar,

Dikeceğin her fidan,

Ülkene değer katar.

Toprağa vererek can,

Birlikte mutlu yaşar.

“Ağaç Sevgisi” metnine ait 4 etkinlik bulunmaktadır. Değerlerle bağlantılı bulunan etkinlikler şunlardır:

Tablo 3.6. 6. Tema “Ağaç Sevgisi” Dinleme Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler

Etkinlik Numarası	Tespit Edilen Temel Değerler	f	Toplam
2. Etkinlik	Sevgi	3	3
4. Etkinlik	Sevgi	1	1

Tablo 3.6’da görüldüğü üzere 6. Tema dinleme metninde 2 etkinlikte değerlerle ilgili olguya rastlanmıştır.2 ve 4 numaralı etkinliklerde değerlere yer verildiği görülmüştür. 2 ve 3. etkinlikte sadece sevgi değerine rastlanmıştır.

2. Etkinlik: (S.51) “Dinledim anladım cevaplıyorum” şeklinde verilen etkinlikte “Çocuk gibi olan nedir?” sorusu ile alt değer olarak ağaç (doğa) sevgisi ve temel değer olarak sevgi değeri verilmektedir. “Fidanın dalı kırtırsa ne olur?” sorusu ile yine sevgi değeri ele alınmaktadır. “Ülkeye ne değer katar?” sorusu ile alt değer olarak vatan sevgisi ve temel değer olarak sevgi değeri verilmeye çalışılmıştır.

4. Etkinlik: (S.53) Etkinlikte ağaç ile fidan arasında geçen konuşmanın yazılması istenmekte ve örnek olarak “Minik fidan, bahar geldi. Yaprakların ne güzel yeşeriyor”, metni verilmektedir. Bu metinle sevgi değeri verilmeye çalışılmıştır.

Etkinlikleri İncelenen Metnin Adı (Okuma Metni): Uzay (Stephanie Turnbull Çeviren: Barış Bıçakçı)

“-Güneş, Dünya’ya en yakın yıldızdır. Bu nedenle diğer yıldızlardan daha büyük görünür.

-Bu parlak yıldız Güneş’ten çok daha büyük ama küçük gibi görünüyor çünkü çok uzakta.

-Akanyıldızlar aslında yıldız değildir. Uzayda dolaşan küçük kaya parçalarıdır. Dünyaya çok yaklaşırlarsa ısınmaya başlarlar, Arkalarında bir ışık izi bırakarak yanarlar.

-Uzayı teleskop yardımıyla inceleriz. Teleskoplar cisimleri daha büyük ve daha ayrıntılı gösterir.

-Ay, Dünyanın çevresinde hiç durmadan dönen top biçiminde bir kayadır, Ay insanların uzayda ayak bastıkları tek gök cisimidir.

-Uzaya gitmek üzere özel olarak eğitilmiş kişilere astronot denir”.

“Uzay” metnine ait okuma parçasında “*Güneş, Dünya’ya en yakın yıldızdır*” cümlesinde bilimsel değer verilmiştir. Metnin başka bir cümlesinde “*Akanyıldızlar aslında yıldız değildir. Uzayda dolaşan küçük kaya parçalarıdır.*” Metinde ayrıca “*Uzayı teleskop yardımıyla inceleriz*” cümlesiyle yine bilimsel değer verilmiştir. Metinde ayrıca “*Ay insanların uzayda ayak bastıkları tek gök cisimidir*” cümlesiyle yine bilimsel değer verilmiştir.

Tablo 3.7. 6. Tema “Uzay” Okuma Metni ve Etkinliklerinde Yer Alan Değerler

Metin ve Etkinlik Numarası	Tespit Edilen Temel	f	Toplam
Metin	Bilimsel Değerler	4	4
1. Etkinlik	Bilimsel Değerler	4	4
2. Etkinlik	Bilimsel Değerler	4	4
3. Etkinlik	Bilimsel Değerler	4	4
7. Etkinlik	Bilimsel Değerler	1	2
	Estetik Değerler	1	

Tablo 3.7’de görüldüğü üzere 6. Tema “Uzay” okuma metninde toplam 4 değer görülmektedir. Etkinliklerinde toplam 18 değer bulunmaktadır. Ayrıca metne ait toplam 4 etkinlikte değerlerle ilgili olgulara rastlandığı görülmektedir. Bu etkinliklerden 1. etkinlik, 2. etkinlik ve 3. etkinlikte 4’er değerle en fazla değere sahip etkinlikler olmuştur. Değerlerden ise genel olarak en fazla bilimsel değerlere yer verildiği görülmektedir. Yaklaşık 4 etkinlikte toplam 14 bilimsel değere yer verildiği görülmektedir. 7. etkinlikte ise 2 değere rastlanmış bu değerlerden bir tanesi estetik değerler bir tanesi bilimsel değerler olarak görülmektedir.

“Uzay” metnine ait 8 etkinlik bulunmaktadır. Değerlerle bağlantılı bulunan etkinlikler şunlardır:

1. Etkinlik: (S.56) Etkinlikte hangi konuşmanın kim tarafından yapıldığının sorulmaktadır. “*Arkamda bir ışık izi bırakarak yanarım. Uzay gemisini kullanırım. Uzaydaki cisimleri daha büyük ve yakın gösteririm. Dünyaya en yakın yıldızım*”. Verilen metinlerde bilimsel değerler verilmeye çalışılmıştır.

2. Etkinlik: (S.57) Etkinlikte kelimelerle cümle yazılması istenmiştir. Verilen kelimeler “güneş”, “teleskop”, “akanyıldız” ve “astronot ”tur. Etkinlikte verilen kelimelerle bilimsel değerler verilmeye çalışılmıştır.

3. Etkinlik: (S.58) Etkinlikte metinle ilgili sorular sorulmuştur. “Dünyaya en yakın yıldız hangisidir?”, “Uzay ne ile incelenir?”, “Gökyüzünde yıldızlar neden küçük gözükür?”, sorularıyla bilimsel değerler verilmeye çalışılmıştır.

7. Etkinlik: (S. 62) Etkinlikte metinle alakalı olarak şiir verilmiştir. Şiirde estetik değerler ve bilimsel değerler verilmeye çalışılmıştır.

Etkinlikleri İncelenen Metnin Adı (Okuma Metni): Bay Yavaş (Fatma Karafilik)

“Bahar geldi, çiçekler açtı.

Bay Yavaş uyandı, dışarı baktı.

Güneşin sıcak ışıklarıyla

Isınınca neşeye dolandı.

Ne zaman uyumuştı?

Hatırlamak için düşündü durdu.

Sormak için birini ararken,

Gölün kenarında Zıpzip ’i buldu.

Bay Yavaş:

-Zıpzip Kurbağa, yeni uyandım.

Ne zaman uyuduğumu hatırlayamadım.

Zıpzip Kurbağa dedi ki:

- Kış yaklaşınca çamura gömüldüm,

Bahar gelince yeniden göründüm.

Kara Kargaya sormalısın,

Kış uykusuna yatmaz o, bilirsin.

Bay Yavaş, Kara Kargayı buldu.

Ne zaman uyuduğunu ona sordu.

Kara Karga dedi ki:

-Ekim ayı gelmişti.

Sen yuvana çekildin.

Baharla birlikte yeniden gülümsedin.”

“Bay Yavaş” metnine ait okuma parçasında “*Isınınca neşeyle dolandı*” cümlesiyle mutluluk değeri verilmiştir. Metinde kış uykusunun bilimsel açıklamasını yaptığı için bilimsel değere rastlanmaktadır.

Tablo 3.8. 6. Tema “Bay Yavaş” Okuma Metni ve Etkinliklerinde Yer Alan Değerler

Metin ve Etkinlik Numarası	Tespit Edilen Değerler	Temel	f	Toplam
Metin	Mutluluk		1	2
	Bilimsel Değer		1	
7. Etkinlik	Sevgi		1	1

Tablo 3.8’de görüldüğü üzere 6. Tema “Bay Yavaş” okuma metninde mutluluk ve bilimsel değerin verildiği görülmektedir. Ayrıca metne ait sadece 1 etkinlikte değerlerle ilgili olgulara rastlanmıştır. Bu etkinliklerden 7. etkinlik sadece bir değerle karşımıza çıkmaktadır. Etkinlikteki değer ise sevgi değeridir.

“Bay Yavaş” metnine ait 10 etkinlik bulunmaktadır. Değerlerle bağlantılı bulunan etkinlikler şunlardır:

7. Etkinlik: (S.69) Etkinlikte metinle alakalı olarak çeşitli verilen cümlelerde duygu belirten yüz ifadeleri kullanılması istenmiştir. Etkinlikte verilen cümlelerden

“*Bay Yavaş, oyun oynamak için Zıpızıpı aramış*” cümlesinde sevgi temel değeri ile arkadaşlık dostluk alt değeri verilmek istenmiştir.

Etkinlikleri İncelenen Metnin Adı (Okuma Metni): Bir Okul Gezisi (M. Nuriye Yavuz)

“*Geçen hafta sonu anneannemlerde kaldım. Pazar sabahı, okulun düzenlediği geziye katılmak üzere yola çıktık.*”

“*Okulun önüne vardığımızda servisler hazır bekliyordu. Heyecanlıydım, Kim bilir ne kadar çok eğlenecektik! Zeynep, kocaman bir salıncak ipi getirmiş. Serdar yeni futbol topunu almış yanına, Ben de voleybol topumu almıştım tabii. İçim kıpır kıpırdı. İnşallah çok güzel geçer, dedim kendi kendime.*”

“*Gezi alanına varınca dedem salıncağımızı kurdu. Biz kızlarla voleybol oynadık, ip atladık. Salıncakta birbirimizi uçurduk. Bir saat sonra yorgunluktan çimenlerin üzerine serilmiş bir hâlde bulduk kendimizi. İnsan eğlenmekten de yorulur muydu hiç? Masmavi gökyüzüne bakıp derin bir nefes aldım, Ne güzel gündü!*”

“*Akşama doğru toparlandık. Pilim bitmiş gibiydi. Eve gider gitmez temizlenip pijamalarımı giymeyi ve rahat bir uyku çekmeyi tasarlıyordum.*”

“*Az sonra yağmur yağmaya başladı. Hava aniden serinledi. Camları kapattık. Araç fazla hızlı gidiyordu. Öğretmen şoförün yanına gitti. İkisi de tedirgin görünüyorlardı.*”

“*Cama yaslanıp uyuklayan Serdar hariç...*”

“*Az sonra hızımız düşmeye başladı. Yavaşladık, yavaşladık ve sonunda bir evin duvarına çarparak durduk. Sarsıntının şiddetiyle sersemlemiştim. Etrafımızı kalabalık sarmıştı. Birkaç kişi içeriye girip iyi misiniz, diye sordu. Çok şükür, herkes iyiydi.*”

“*Serdar öne atılıp “Böyle heyecanlı bir olayı nasıl kaçırdım? Beni neden uyandırmadınız?” dedi. Yağmur yağmaya devam ediyordu. Köylüler bize evlerini açtular. Öğretmen ailelerimizi arayıp olanları anlattı. Okul idaresi minibüs yollayana kadar köyde misafir olduk.”*”

“*Bir Okul Gezisi*” metnine ait okuma parçasında “*Heyecanlıydım, Kim bilir ne kadar çok eğlenecektik!*” cümlesiyle mutluluk değeri verilmiştir. Metnin başka bir cümlesinde Metinde ayrıca “*Ne güzel gündü!*” cümlesin ile mutluluk değeri verilmiştir. Metnin başka bir cümlesinde “*Eve gider gitmez temizlenip pijamalarımı giymeyi ve rahat bir uyku çekmeyi tasarlıyordum*” temizlik değeri verilmiştir.

“Köylüler bize evlerini açtılar” cümlesiyle kültürümüzün önemli yapı taşlarından misafirperverlik değeri aktarılmıştır. Aynı zamanda yolculukta zor durumda kalanlara yardım ettikleri için yardımseverlik değeri de bulunmaktadır.

Tablo 3.9. 6. Tema “Bir Okul Gezisi” Okuma Metni ve Etkinliklerinde Yer Alan Değerler

Metin ve Etkinlik Numarası	Tespit Edilen Temel Değerler	f	Toplam
Metin	Mutluluk	2	5
	Temizlik	1	
	Yardımseverlik	1	
	Misafirperverlik	1	
6. Etkinlik	Sorumluluk	1	2
	Estetik değer	1	
7. Etkinlik	Sevgi	1	3
	Sorumluluk	2	

Tablo 3.9’da görüldüğü üzere 6. Tema “Bir Okul Gezisi” okuma metninde toplam 8 değere yer verilmiştir. Metin içeriği ve etkinliklerle toplam 10 değer bulunmaktadır. Metne ait 2 etkinlikte ise değerlerle ilgili olgulara rastlandığı görülmektedir. Bu etkinliklerden 7. etkinlik, 3 değerle en fazla değere sahip etkinliktir. Değerlerden ise genel olarak en fazla sorumluluk değerine yer verildiği görülmektedir.

“Bir Okul Gezisi” metnine ait 8 etkinlik bulunmaktadır. Değerlerle bağlantılı bulunan etkinlikler şunlardır:

6. Etkinlik: (S. 79) Etkinlikte metne farklı bir başlık yazılması istenmekle estetik değer verilmekle birlikte “Gezi yaptığımız alanları nasıl bırakmamız doğru olur?” sorusu sorulmaktadır. Bu soru ile sorumluluk değeri verilmek istenmektedir.

7. Etkinlik: (S. 80) Etkinlikte metinden ayrı resim verilmiş ve çeşitli sorular sorulmuştur. Resme göre her yerin çöp olmasına istinaden “Çocuk neye kızmış?” sorusu ile doğa sevgisi verilmektedir. “Çöpler nereye atılmalıydı?” sorusuyla ise sorumluluk değeri verilmek istenmiştir. “Herkes çöpünü dışarı atarsa çevremiz nasıl olur?” sorusuyla ise sorumluluk değeri verilmektedir.

Etkinlikleri İncelenen Metnin Adı (Serbest Okuma Metni): Bahar Her Yıl Gelecek (Resul Rıza)

“Gökyüzüne baktım,

Lapa lapa kar yağıyor,

İster çok yağsın kar, ister az.

Diner vakti gelince.

Güneş daha sevecen.

Daha cana yakın,

Dağ tepeler biraz sisli,

Kır çayır rengârenk

Meltem daha bir yumuşak esecek,

Böylece her yıl

Kış gidip bahar gelecek,”

Tablo 3.10. 6. Tema “Bahar Her Yıl Gelecek” Serbest Okuma Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler

Etkinlik Numarası	Tespit Edilen Temel	f	Toplam
Serbest Okuma Metni	Sevgi Estetik Değerler	1 1	2

Tablo 3.10’da görüldüğü üzere 6. Tema “Bahar Her Yıl Gelecek” serbest okuma metninde toplam 2 değere rastlanmıştır. Bu değerlerden birisi sevgi değeri diğeri ise estetik değerlerdir.

“Bahar Her Yıl Gelecek” metnine ait 1 serbest okuma parçası bulunmaktadır. Okuma metninde değerlerle bağlantılı olarak estetik değerler ve doğa sevgisi verilmek istenmiştir.

4.3. Tema 7: Milli Mücadele ve Atatürk

Etkinlikleri İncelenen Metnin Adı (Dinleme Metni): Çanakkale

Aynı sınıfta okuyan ve yakın iki arkadaş olan Ali ve Ayşe'nin öğretmenleri Çanakkale Zaferi'ni anlattığı bir ders işler. Çanakkale ile ilgili gerçek fikirlerin oluşması adına Çanakkale'ye bir gezi düzenlerler. Be gezi esnasından rehber olan öğretmen; Atatürk, Seyit Onbaşı ve Nusret Mayın Gemisi'nden bahseder. Çanakkale Savaşı'nda düşman askerlerinden ve Türk askerlerinden bahseder. Böylece "Çanakkale geçilmez!" Sözünün anlamını Ali, Ayşe ve bütün sınıf tüm gerçekliği ile anlamış olur. Hikâyeyi dinleyen çocuklar, mutluluk ve gururla Çanakkale'den ayrılırlar.

Metinde geçen "Çanakkale geçilmez!" Atatürk'ün 1. Dünya Savaşı'ndaki en önemli cephelerden biri olan Çanakkale Cephesi'nde söylediği kültleşmiş ve günümüze kadar gururla gelmiş bir özdeyiştir. Bu sözden yola çıkılarak; kahramanlık, cesaret ve milli değerlerin yer aldığından söz edilebilmektedir. Seyit Onbaşı Çanakkale'nin kült kahramanlarından. Onun kahramanlığı ve çok ağır olan top mermisini sırtında taşıması; fedakârlık, kahramanlık değerlerine örnek olarak verilebilmektedir.

"Çanakkale" dinleme metnine ait 5 etkinlik bulunmaktadır. Değerlerle bağlantılı bulunan etkinlikler şunlardır:

Tablo 3.11. 7. Tema "Çanakkale" Dinleme Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler

Etkinlik Numarası	Tespit Edilen Temel	f	Toplam
Metin İçeriği	Cesaret	1	4
	Kahramanlık	1	
	Milli değerler	1	
	Fedakârlık	1	
3. Etkinlik	Kahramanlık	2	4
	Vatanseverlik	2	
4. Etkinlik	Cesaret	1	2
	Vatanseverlik	1	
5. Etkinlik	Estetik değerler	1	2
	Vatanseverlik	1	

Tablo 3.11’de görüldüğü üzere 7. Tema dinleme metninde 3 etkinlikte değerlerle ilgili olguya rastlanmıştır. Metin içeriği ve etkinliklerle toplam 12 değere rastlanmıştır. En fazla 4 değer ile 3. etkinlik birinci sırada yer almaktadır. Onu sırasıyla 2 değer ile 4. etkinlik ve 2 değer ile 5. etkinlik izlemektedir. Etkinliklerde en fazla rastlanan değer ise vatanseverlik değeridir.

3. Etkinlik: (S.80) Etkinlikte metinle alakalı olarak çeşitli sorular verilmiştir. Bu sorulardan “*Öğretmenleri dedelerimizle ilgili ne anlatmış?*” sorusunda kahramanlık değeri ve vatanseverlik değeri verilmiştir. Diğer soruda ise “*Çanakkale Savaşını kim yönetiyormuş?*” sorusu ile yine kahramanlık değeri verilmek istenmiştir. Bir diğer soruda ise “*Düşman askerleri neyi anlamış?*” ile vatanseverlik değeri verilmek istenmiştir.

4. Etkinlik: (S.80) Etkinlikte metinle alakalı olarak “*Ali düşman gemilerini kim batırmış?*” sorusu verilmiştir. Soru ve cevabıyla cesaret ve vatanseverlik değerleri verilmek istenmiştir.

5. Etkinlik: (S.81) Etkinlikte metinle alakalı olarak Çanakkale şiiri verilmiştir. Şiirde değerlerle alakalı olarak estetik değerler ve vatanseverlik değerleri verilmek istenmiştir.

Etkinlikleri İncelenen Metnin Adı (Okuma Metni): Atatürk

“Ali ve Ayşe kitap okumayı çok seviyorlar. Okuduklarını birbirlerine anlatıyorlar.

-Ayşe: benim kitabımda Atatürk anlatılıyor. Atatürk’ün annesinin adı Zübeyde Hanım, babasının adı Ali Rıza Efendi’ymiş.

-Ali: Bin sekiz yüz seksen bir yılında Selanik’te doğmuş.

-Ayşe: Atatürk çok başarılı bir öğrenciymiş. Öğretmenleri onu çok severmiş.

-Ali: Aaa bak! Atatürk de kitap okumayı çok severmiş. Tıpkı bizim gibi.

-Ayşe: Evet biz de okuyup çok başarılı olmalıyız.

-Ali: Atatürk asker olmak istiyormuş. Bu yüzden askeri okula gitmiş. Okulu bitirip asker olmuş. Yurdumuzu düşmanlardan kurtarmak için savaflara katılmış.

-Ayşe: Atatürk'ün liderliğinde savafları kazanmışız. Atatürk vatanını çok sevmiş. Vatanı için çok çalışmış.

Mustafa Kemal Atatürk 10 Kasım bin dokuz yüz otuz sekiz tarihinde hayata gözlerini kapadı. Atatürk'ün anıt mezarı Anıtkabir'dir. Anıtkabir başkentimiz Ankara'dadır.”

7. Tema “Atatürk” okuma metninde değerlerle ilgili olarak “Ali ve Ayşe kitap okumayı çok seviyorlar” cümlesinde sevgi değeri verilmiştir. Metnin “Benim kitabımda Atatürk anlatılıyor.” milli değer verilmiştir. Metnin “Atatürk çok başarılı bir öğrenciymiş” cümlesinde ise çalışkanlık değeri verilmiştir. Metne ait başka bir cümlede ise “Yurdumuzu düşmanlardan kurtarmak için savaflara katılmış” vatanseverlik değeri verilmiştir. Ayrıca metne ait “Atatürk'ün liderliğinde savafları kazanmışız. Atatürk vatanını çok sevmiş. Vatanı için çok çalışmış” cümlesinde liderlik ve vatanseverlik değerleri verilmiştir.

Tablo 3.12. 7. Tema “Atatürk” Okuma Metni ve Etkinliklerinde Yer Alan Değerler

Metin ve Etkinlik Numarası	Tespit Edilen Değerler	Temel	f	Toplam
Metin	Sevgi		1	6
	Milli değer		1	
	Çalışkanlık		1	
	Vatanseverlik		2	
	Liderlik		1	
1. Etkinlik	Cesaret		1	3
	Vatanseverlik		1	
	Geniş görüşlülük		1	
2. Etkinlik	Cesaret		1	3
	Vatanseverlik		1	
	Geniş görüşlülük		1	
3. Etkinlik	Özgüven		1	2
	Çalışkanlık		1	
4. Etkinlik	Çalışkanlık		1	3
	Vatanseverlik		1	
	Kahramanlık		1	
7. Etkinlik	Vatanseverlik		1	5
	Çalışkanlık		2	
	Kahramanlık		1	
	Sevgi		1	

Tablo 3.12’de görüldüğü üzere 7. Tema “Atatürk” okuma metninde toplam 8 değere yer verilmiştir. Metin içeriği ile etkinliklerle toplam 22 değere rastlanmıştır. Ayrıca metne ait 5 etkinlikte değerlerle ilgili olgulara rastlandığı görülmektedir. Etkinliklerde toplam 16 değer görülmüştür. En fazla değer yer aldığı etkinlik 5 değer ile 7. etkinliktir. En az değer ise 2 değerle 3. etkinlik olarak görülmektedir. En fazla rastlanan değerler ise 4’er değerle vatanseverlik ve çalışkanlık değerleridir. Bu değerler haricinde kahramanlık, cesaret gibi değerlerde çok kullanılan değerler arasında yer almaktadır.

“Atatürk” okuma metnine ait 7 etkinlik bulunmaktadır. Değerlerle bağlantılı bulunan etkinlikler şunlardır:

1. Etkinlik: (S.90) Etkinlikte metinle alakalı olarak “vatan” ve “lider” kelimelerinin anlamları istenmiştir. Atatürk’ten yola çıkarak işlenen bu etkinlikte cesaret, vatanseverlik, geniş görüşlülük gibi değerler verilmek istenmiştir.

2. Etkinlik: (S.90) Etkinlikte metinle alakalı olarak “vatan” ve “lider” kelimeleri ile cümle yazılmak istenmiştir. Yine Atatürk’ten yola çıkarak işlenen bu etkinlikte cesaret, vatanseverlik, geniş görüşlülük gibi değerler verilmek istendiği söylenebilir.

3. Etkinlik: (S.91) Etkinlikte metinle alakalı olarak “Atatürk *“asker” olmak istiyordu. Bunun için çok çalıştı ve basardı*” cümlesinde özgüven ve çalışkanlık değerleri verilmiştir.

4. Etkinlik: (S.92) Etkinlikte metinle alakalı olarak çeşitli sorular yöneltilmiştir. Bu sorulardan “Atatürk *hangi özelliklere sahipmiş?*” sorusunda çalışkanlık ve vatanseverlik değerleri verilmiştir. “Yurdumuzu *düşmanlardan kurtarmak ne demektir?*” sorusu ile kahramanlık değeri verilmek istenmiştir.

7. Etkinlik: (S.94) Etkinlikte metinle alakalı olarak cümleler verilmiş cümlelerde yazım hatalarının düzeltilmesi istenmiştir. İlk cümlede “Bizim vatanımız *Türkiye’dir*” vatanseverlik değeri verilmek istenmiştir. İkinci cümlede ise “Atatürk *savaşlarda milletine liderlik yapmıştır*” çalışkanlık ve kahramanlık değeri verilmek

istenmiştir. Üçüncü cümlede “*Ali ve Ayşe kitap okumayı çok seviyorlar*” sevgi değeri verilmiştir. Dördüncü ve son cümlede ise “*Ali neden Atatürk gibi olmak istiyor*” çalışkanlık değeri verilmek istenmiştir.

Etkinlikleri İncelenen Metnin Adı (Okuma Metni): 23 Nisan Kutlu Olsun

“Ali ve Ayşe, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramına günlerdir hazırlanıyorlardı. Ali ve Ayşe 23 Nisanda şiir okuyacaklardı. Sonra da birlikte 23 Nisan töreninde bayrak taşıyacaktı.

Tüm arkadaşları ve öğretmenleri heyecanla bu günü beklemişlerdi.

Okula ulaştılar. Her yer bayraklarla süslenmişti. Herkes en temiz, en güzel kıyafetlerini giymişti. 23 Nisan Çocuk Bayramı coşkusu her yanı sarmıştı.

Tören başladı. Önce saygı duruşu yapıldı. Ardından İstiklal Marşımız okundu. Sıra Ali ve Ayşe'ye geldi. Onlar da gurur ve neşeye şiirlerini okudular.

23 NİSAN

Yirmi Üç Nisan

Yurdu koruyan

Yarını kuran

Sen ol çocuğum

Küçüksün bugün

Yarın büyürsün

Her işte üstün

Sen ol çocuğum

Şiiri okuduktan sonra heyecan la Ali'nin dedesinin yanına koştular.

-Dede: İkinizi de tebrik ederim. Harikaydınız. Bayramınız kutlu olsun.

-Ali: Teşekkür ederim dedeciğim.

-Ayşe: Geldiğin için çok sağ ol dedeciğim.

-Dede: Bugün neden bayram biliyor musunuz?

-Ayşe: Atatürk bu günü bize armağan etmiş. Çünkü çocukları çok seviyormuş.

23 Nisan bin dokuz yüz yirmide Büyük Millet Meclisi acı idi. Ay senin de söylediği gibi Atatürk çocukları çok severdi. Atatürk bugünü çocuklara bayram olarak hediye etti. Bizler de her yıl bu günü. Çocuk Bayramı olarak kutluyoruz. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramımız kutlu olsun.”

*Bayrağa Şarkı
Sen büyük milletimin,
Sevdiği bayrağın,
O güzelim hilalin,
Yaşayan destanısın.
Geçmişim geleceğim,
Ümidim heyecanım.
Seninle çok mutluym,
Ay yıldızlı sultanım.*

“23 Nisan Kutlu Olsun” okuma metnine ait okuma parçasında “*Ali ve Ayşe 23 Nisanda şiir okuyacaklardı*” cümlesiyle estetik değerler verilmiştir. Metne ait “*Her yer bayraklarla süslenmişti*” cümlesinde ise milli değer verilmiştir. Metnin “*Ardından İstiklal Marşımız okundu*” cümlesinde ise milli değer verilmiştir. Ayrıca metnin “*Onlar da gurur ve neşeyle şiirlerini okudular*” cümlesinde yine estetik değerlere yer verildiği görülmektedir. Metnin başka bir cümlesinde “*Çünkü çocukları çok seviyormuş*” ise sevgi değeri verilmiştir.

Tablo 3.13. 7. Tema “23 Nisan Kutlu Olsun” Okuma Metni ve Etkinliklerinde Yer Alan Değerler

Metin ve Etkinlik Numarası	Tespit Edilen Değerler	Temel	f	Toplam
Metin	Estetik Değerler		2	5
	Milli Değer		2	
	Sevgi		1	
1. Etkinlik	Kahramanlık		1	2
	Vatanseverlik		1	
2. Etkinlik	Kahramanlık		1	2
	Vatanseverlik		1	
3. Etkinlik	Milli değer		2	3
	Sevgi		1	
4. Etkinlik	Milli değer		1	1
5. Etkinlik	Milli değer		1	1
6. Etkinlik	Milli değer		2	3
	Vatanseverlik		1	
7. Etkinlik	Vatanseverlik		1	2
	Milli değer		1	
8. Etkinlik	Saygı		1	2
	Milli değer		1	

Tablo 3.13’te görüldüğü üzere 7. Tema “23 Nisan Kutlu Olsun” okuma metninde toplam 6 değere yer verildiği görülmektedir. Metin içeriği ile etkinliklerle toplam 21 değere rastlanmıştır. Metinde ayrıca 8 etkinlikte değerlerle ilgili olgulara

rastlanmıştır. Etkinliklerde toplam 16 değer görülmüştür. En fazla değer yer aldığı etkinlikler 3 değer ile 3. ve 3 değer ile 6. etkinliklerdir. En az değer ise 1'er değerle ile 4 ve 5. etkinlikler olarak görülmektedir. En fazla rastlanan değer ise 8 değerle milli değerdir. Onu ise 4 değerle vatanseverlik izlemektedir.

“23 Nisan Kutlu Olsun” metnine ait 8 etkinlik bulunmaktadır. Değerlerle bağlantılı bulunan etkinlikler şunlardır:

1. Etkinlik: (S.100) Etkinlikte metinle alakalı olarak “Atatürk” ve “bayrak” kelimeleri denilince akla gelenlerin yazılması istenmiştir. Atatürk ismiyle kahramanlık değeri verilmek istenmiştir. Bayrak kelimesiyle ise vatanseverlik değeri verilmek istenmiştir.

2. Etkinlik: (S.100) Etkinlikte metinle alakalı olarak “Atatürk” ve “bayrak” kelimeleri ile cümle yazılması istenmiştir. Bir önceki etkinlikte olduğu gibi Atatürk ismiyle kahramanlık değeri verilmek istenmiştir. Bayrak kelimesiyle ise vatanseverlik değeri verilmek istenmiştir.

3. Etkinlik: (S.101) Etkinlikte metinle alakalı olarak çeşitli sorular sorulmuştur. Sorulardan ilkinde “23 Nisan günü neden bayram olarak ilan edilmiş?” denilmekte ve milli değer verilmek istenmektedir. Bir diğer soruda ise “23 Nisan töreni başladığında ilk olarak ne yapılmış?” denilmekte ve yine milli değer verilmek istenmektedir. Üçüncü ve son soruda ise “Atatürk 23 Nisanı neden tüm çocuklara armağan etmiş?” şeklinde sorulmuş ve sevgi değeri verilmek istenmiştir.

4. Etkinlik: (S.101) Etkinlikte metinle alakalı olarak Türk bayrağının boyanması istenmiştir. Bu etkinlikte yine milli değer verilmek istenmiştir.

5. Etkinlik: (S.102) Etkinlikte metinle alakalı olarak kelimelerin bulmacada bulunması istenmiştir. Kelimelerin birleştirilmesi durumunda ortaya çıkan cümle ise “Yirmi Üç Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı”dır. Burada ise yine milli değer verilmek istenmiştir.

6. Etkinlik: (S.103) Etkinlikte metinle alakalı olarak boşluklara kelimelerin yazılması istenmiştir. İlk verilen cümlede “*İstiklal Marşı ve bayrak bizim onurumuzdur*” denilmekte ve milli değer verilmek istenmektedir. İkinci cümlede ise “*Türkiye bizim eşsiz vatanımızdır*” denilmekte ve vatanseverlik değeri verilmektedir. Üçüncü ve son cümlede ise “*23 Nisan bin dokuz yüz yirmide TBMM açıldı*” denilmekte ve yine milli değer verilmektedir.

7. Etkinlik: (S.104) Etkinlikte Milli Marşımızın okunması istenmekte ve vatanseverlik ile milli değer verilmektedir.

8. Etkinlik: (S.104) Etkinlikte “*İstiklâl Marşımız okunurken nasıl davranmalıyız?*” sorusu ile saygı değeri verilmek istenmektedir. Diğer soruda ise “*İstiklâl Marşımız ne zaman söylenir?*” sorulmakta ve milli değer verilmektedir.

Etkinlikleri İncelenen Metnin Adı (Okuma Metni): Dedemin Madalyası (Hümeyra Bektaş, Meral Canoğlu-Cantürk, Eser Ünalın-Şenler)

“Öykü ve dedesi çok heyecanlıydı, Birlikte geçit törenini izlemeye gideceklerdi. O gün 23 Nisan’dı.

-Hazırım, dedi dedesi. Gidebiliriz.

Öykü, dedesinin kıyafetlerini görünce çok şaşırıldı.

-Aaa, sen asker mi oldun?

-Gençken asker olmuşum.

Öykü, asker kıyafetinin üzerindeki madalyayı göstererek,

-Peki, bu nedir dedeciğim, diye sordu,

-Bu, vatanımızı düşmanlardan kurtarmak için savaşa katılan askerlere verilir.

-Sen savaşa mı katıldın?

-Evet Öykücüğüm. Çok uzun yıllar önceydi. Vatanımızın birçok yerinde düşmanlar vardı. Düşmanlardan kurtulmamız gerekiyordu.

-Peki, düşmanlardan nasıl kurtuldunuz?

-Atatürk askerlerin komutanıydı. Vatanımızın her yerini dolaştı. Askerleri bir araya getirdi. Vatanımızda yaşayan tüm insanlar düşmanlardan kurtulmak için Atatürk'e yardım etti. Vatanımız düşmanlardan kurtulana kadar çalışmaktan hiç vazgeçmedik.

Dedesinin gözleri dolmuştu. Titreyen sesiyle Atatürk'ün vatanımız için yaptıklarını, anlatmaya devam etti:

-Atatürk bizim daha iyi şartlarda yaşamamız için yeni bir meclise ihtiyacımız olduğunu söyledi. Vatanını seven, çalışkan insanların olduğu yeni bir meclis kuruldu. Atatürk bu meclisin başkanı seçildi. Meclis 23 Nisan'da açıldı. Sonunda düşmanları vatanımızdan kovduk. Hepimiz çok mutlu olduk.

-23 Nisan mı? Yani bugün,

-Evet Öykücüm,

-Dedeciğim kutlamayı kaçıracağız. Tören alanına gitmeliyiz, dedi Öykü.

Tören alanına geldiklerinde en ön sırada yerlerini aldılar. Elllerinde kocaman bayrakları, sallamaya başlamışlardı bile”.

“Dedemin Madalyası” metnine ait okuma parçasında “O gün 23 Nisan'dı” cümlesiyle milli değer verilmiştir. Metnin “Bu, vatanımızı düşmanlardan kurtarmak için savaşa katılan askerlere verilir” cümlesinde ise kahramanlık değeri verilmiştir. Metin başka bir cümlesinde “Atatürk askerlerin komutanıydı” ise liderlik değeri verilmiştir. Metinde “Hepimiz çok mutlu olduk” cümlesiyle ise mutluluk değeri verilmiştir.

Tablo 3.14. 7. Tema “Dedemin Madalyası” Okuma Metni ve Etkinliklerinde Yer Alan Değerler

Metin ve Etkinlik Numarası	Tespit Edilen Temel Değerler	f	Toplam
Metin	Milli değer	1	4
	Kahramanlık	1	
	Liderlik	1	
	Mutluluk	1	
1. Etkinlik	Kahramanlık	1	3
	Milli değer	2	
2. Etkinlik	Kahramanlık	1	3
	Milli değeri	2	
3. Etkinlik	Milli değer	2	4
	Kahramanlık	2	
6. Etkinlik	Estetik Değerler	1	3
	Milli değer	1	
	Kahramanlık	1	

Tablo 3.14’te görüldüğü üzere 7. Tema “Dedemin Madalyası” okuma metninde toplam 5 değer verildiği görülmektedir. Metin içeriği ve etkinliklerle toplam 17 değer bulunmaktadır. Metne ait 4 etkinlikte değerlerle ilgili olgulara rastlanmıştır. Etkinliklerde toplam 13 değer görülmüştür. En fazla değer yer aldığı etkinlik 4 değer ile 3. etkinliktir. Diğer etkinliklerde ise 3’er değere rastlanmıştır. En fazla rastlanan değer ise 7 değerle milli değerdir. Onu ise 4 değerle kahramanlık izlemektedir.

“Dedemin Madalyası” metnine ait 8 etkinlik bulunmaktadır. Değerlerle bağlantılı bulunan etkinlikler şunlardır:

1. Etkinlik: (S.108) Etkinlikte metinle alakalı olarak çeşitli kelimeler ile görsellerin eşleştirilmesi istenmiştir. Bu kelimelerden “madalya” kahramanlık değerine karşılık gelmektedir. Bir diğer kelime olan “tören” ise milli değeri karşılamaktadır. Üçüncü ve son kelime ise “meclis” kelimesidir ve milli değeri karşılamaktadır.

2. Etkinlik: (S.108) Etkinlikte bir önceki etkinlikte olduğu gibi metinle alakalı olarak çeşitli kelimeler verilmiştir. Bu kelimelerle cümleler kurulması

istenmiştir. Bu kelimelerden “madalya” kahramanlık değerine karşılık gelmektedir. Bir diğer kelime olan “tören” ise milli değeri karşılamaktadır. Üçüncü ve son kelime ise “meclis” kelimesidir ve milli değeri karşılamaktadır.

3. Etkinlik: (S.109) Etkinlikte metinle alakalı olarak çeşitli sorular sorulmuştur. Sorulardan ilkinde “*Öykü ve dedesi neden heyecanlıymış?*” milli değer verilmek istenmiştir. İkinci soruda ise “*Madalya kimlere veriliyormuş?*” kahramanlık değeri verilmiştir. Üçüncü soruda ise “*Askerlere kim komutanlık yapmış?*” yine kahramanlık değeri verilmek istenmiştir. Son soruda ise “*Öykü ve dedesi hangi bayramı kutlamaya gidiyorlarmış?*” şeklinde sorulan soruda milli değer verilmek istenmiştir.

6. Etkinlik: (S.111) Etkinlikte metin haricinde 23 Nisan şiiri verilmiştir. Şiirle estetik değerler, milli değer ve kahramanlık değeri verilmek istenmiştir.

Etkinlikleri İncelenen Metnin Adı (Serbest Okuma Metni): Atatürk Ne Demek? (Aziz Sivaslıoğlu)

*Atatürk demek
Sevmek demektir.
Yurdunu ulusunu,
Bayrağını çok sevmek.*

*Atatürk demek
Okumak demektir.
Bilimin ışığında,
Okumak insan olmak.*

*Atatürk demek
Çalışmak demektir,
Karınca kardeş gibi,
Çalışmak mutlu olmak.*

“Atatürk Ne Demek?” metnine ait 1 serbest okuma parçası olarak şiir bulunmaktadır.

Şiirde ana değer olarak sevgi değeri göze çarparken alt değer olarak vatan sevgisi vardır. Atatürk tanımlanırken onun olumlu özelliklerinden yola çıkılarak; kitap okuması, çalışkan olması, vatansever olması üzerinde durulmuştur. “Okumak, insan olmak” dizeleri değerler açısından insan olmanın şartı olarak okuma sevgisi, bilimsel değer birincil tutulmuştur.

Tablo 3.15. 7. Tema “Atatürk Ne Demek?” Serbest Okuma Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler

Etkinlik Numarası	Tespit Edilen	Temel	f	Toplam
Serbest Okuma Metni	Sevgi		1	5
	Estetik Değerler		1	
	Kahramanlık		1	
	Çalışkanlık		1	
	Milli değer		1	
	Bilimsel Değer		1	

Tablo 3.15’te görüldüğü üzere 7. Tema “Atatürk Ne Demek?” serbest okuma metninde toplam 5 değere rastlanmıştır. Bu değerler sevgi, estetik değerler, kahramanlık, çalışkanlık ve milli değerlerdir.

4.3. Tema 8: Bilim ve Teknoloji

Etkinlikleri İncelenen Metnin Adı (Dinleme Metni): Kalın Camlı Mavi Saplı

KALIN CAMLI MAVİ SAPLI

Kulaklarının üzerine binen en güzel yükür gözlük sapları. Zaten gözlük dediğin, burun ve kulakla yakın dosttur. Onlar olmazsa nerededir? Tak çıkar tak çıkar... Gör bakalım dünya nasıl da çabuk değişebilir.

Gözlükle rahat görürken, gözlüksüz zor görür bazı gözler. O yüzden kalın veya ince camlar yazılır reçetenize. Zaten reçeteyi yazarken de doktorların gözlükleri olur gözünde. Hiç uzaktaki bir nesneye gözlerini teker teker kırıp baktın mı? İki gözle görmekle, tek gözle görmek ne kadar farklı değil mi? Bir gözünü kırabilen diğerini kırıpamazmış. Ben solu kırabiliyorum. Sağa gelince beceremiyorum. İşaret

parmaklarını kullan ve “tık tık” sırayla kapat gözlerini. Eşyalar ne kadar çabuk kayıyorlar bir sağa bir sola, hayret edeceksin.

Dedem babaanneme mektup yazarken “İki gözüm.” dermiş. Telefonda konuşurken “Kara gözlerinden öpüyorum.” diyor bana. İnsanlar birbirlerinin gözlerini seviyorlar. Ben de seviyorum gözlerimi, daha iyi görmeme sağlayan gözlüklerimi de. Camları kalın sapları da mavi. Biraz ağır geliyordu ilk başta ama zamanla alışıyor insan. Taa karşı binadaki balkona konan güvercini, güvercini görünce ağaca tırmanan kediyi izleyebilmek ne kadar da güzel. Bunun için teşekkür ediyorum, mavi saplı gözlüğümü bulan gözlükçü amcaya.

Gözlükler iyi bakım ister. Kullandıkça kirlenir onlar da. Nasıl ellerimizi, saçlarımızı yemek yediğimiz tabaklarımızı yıkıyor, temizliyorsak gözlüklerimizi de temizlememiz gerekir. Öncelikle suyla yıkanır, sonra güzelce silinir. Silmek için gözlükçü amcanın verdiği bez kullanılır. Çünkü iyi temizler. Her tarafını güzelce silmek, kir, leke bırakmamak gerekir. İlk başta zorlansanız da herkes kendi gözlüğünü temizleyebilmeli değil mi? Temizlikle bitmedi her iş. Bir de gece bakımı vardır gözlüklerin. Bu iş için de gözlükçü amcaya müracaat edin. Size muhakkak bir gözlük kabı vermiştir. Vermediyse isteyin. Almadan hiçbir yere gitmeyin. Biz uyumak için başımızı yastığa koymak isteriz ya, gözlükler de gözlük kabına uzanmak isterler. Yoksa uyurgezer biri yanlışlıkla üzerine basabilir. Sabah olunca “Ahhh neredeydi?” diye aramaya başlayabiliriz. Gözlükleri uykudan önce evine göndermeli, dinlenmesine izin verilmelidir.

Görmek ne güzel, ne hoş ne renkli...

Metnin içeriğinde görme duyusunun önemine vurgu yapılmıştır. Küçük bir çocuk, görmekte zorlandığı zaman taktığı gözlüklerini çok sevmektedir. Çünkü gözlükler onun dünyadaki güzellikleri görmesini sağlamaktadır. Gözlüğü bulan amcaya teşekkür etmesi ile bilimsel değerler, gözlüğü ile kendisini sevmesi ise özgüven değerlerini aktarır.

“Kalın Camlı Mavi Saplı” dinleme metnine ait 6 etkinlik bulunmaktadır. Değerlerle bağlantılı bulunan etkinlikler şunlardır:

Tablo 3.16. 8. Tema “Kalın Camlı Mavi Saplı” Dinleme Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler

Etkinlik Numarası	Tespit Edilen Temel Değerler	f	Toplam
Metin İçeriği	Bilimsel değer	1	2
	Özgüven	1	
2. Etkinlik	Bilimsel Değer	1	1
5. Etkinlik	Temiz Olmak	1	2
	Sorumluluk	1	
6. Etkinlik	Estetik değerler	1	1

Tablo 3.16’de görüldüğü üzere 8. Tema dinleme metninde 4 etkinlikte değerlerle ilgili olguya rastlanmıştır. Metin içeriği ile etkinliklerle toplam 6 değere rastlanmıştır. En fazla değer 2 değer ile 5. etkinlikte yer almaktadır. Diğer etkinliklerde 1’er değere yer verildiği görülmektedir. Bütün değerlerin birer defa verildiği görülmektedir. Bu değerler sırasıyla özgüven, temiz olmak, sorumluluk ve estetik değerlerdir.

2. Etkinlik: (S.115) Etkinlikte metinle alakalı olarak çeşitli sorular sorulmuştur. “Çocuk kime teşekkür ediyor?” sorusu ile bilim adamına duyulan minnet söz konusudur. Bu soruda bilimsel değer verilmek istenmektedir.

5. Etkinlik: (S.117) Etkinlikte metinle alakalı olarak gözlük kullanırken nelere dikkat edilmesi gerektiği sorulmuştur. Bununla birlikte “Gözlüğümü yumuşak bir bezle silerim.” cümlesinde temiz olmak değeri verilmiştir. Bir diğer cümle ise “Gözlüğümü çıkardıktan sonra camlarını üste gelecek şekilde koyarım.” şeklindedir ve bu cümlede sorumluluk değeri verilmiştir.

6. Etkinlik: (S.118) Etkinlikte metin haricinde bir şiir verilmiştir. Şiirle birlikte estetik değerler verilmek istenmiştir.

Etkinlikleri İncelenen Metnin Adı (Okuma Metni): Ekranza (Davut Civelek)

“Emre ve Eren ekranzalarında uyuyorlar. Birazdan robot köpek Siberton gelip onları uyandıracak. Bugün çok işleri var. Ödevlerini elektronik posta ile öğretmenlerine yollayacaklar, Dedelerine cep telefonundan gülücük gönderecekler.

Sanal ortamda ders yapmaları çok kolay oluyordu. Uç boyutlu gözlükleri takınca her şeyi gerçekmiş gibi yaşıyorlardı. Her yerde ekran vardı. Cep telefonundan bıknca tablete, tableten bıknca bilgisayara koşuyorlardı, İnternetsiz bir hayat düşünemiyorlardı.

Anneleri, çocuklar yemek hazır. Haydi, sofraya, diye sesleniyordu. Tamam, anne geliyoruz, diyorlardı ama oyundan kalkamıyorlardı. Uyarılara kulak asmıyorlardı. Tuvalete bile tabletle gidiyorlardı.

Ekrandan uzak kalamıyorlardı.

Bir gün dedeleri hastalanınca köye gittiler, Dedeleri onlara özlemle sarıldı. Güzel bir masal anlattı, Bu masaldan çok hoşlandılar. Daha önce izledikleri animasyonlar onları bu kadar mutlu etmemişti.

Elektronik hiçbir aletin olmadığı bu yer sanki başka bir gezegendi. Hiçbir şey ekranda gördüklerine benzemiyordu.

Dedeleri onlara yavru bir köpek verdi. Çocuklar sabah akşam Neşeli adını verdikleri köpekle oynadılar, Eve dönüş zamanı geldiğinde Neşeliyi de yanlarında götürmek istediler.

Anneleri bir canlıya bakmanın sorumluluk ve ilgi gerektirdiğini hatırlattı. Babaları ise Neşeliye bakmanın Siberton'a bakmakla aynı şey olmadığını söyledi.

Emre: Biliyorum babacığım ama Neşeli bizi çok seviyor. Ondan ayrılmak istemiyoruz, dedi.

Hep birlikte arabaya bindiler, Evlerine geri döndüler”.

“Ekranza” okuma metnine baktığımızda “Ödevlerini elektronik posta ile öğretmenlerine yollayacaklar, Dedelerine cep telefonundan gülücük gönderecekler” cümlesinde sorumluluk ve sevgi değerlerinin verildiği görülmektedir. Metinde “Tamam anne geliyoruz, diyorlardı ama oyundan kalkamıyorlardı” cümlesinde zıt ve örtük değer olarak çalışkanlık değeri verilmiştir. Metnin başka bir cümlesinde “Uyarılara kulak asmıyorlardı.” yine zıt ve örtük değer olarak sorumluluk değeri verilmiştir. Ayrıca metinde “Biliyorum babacığım ama Neşeli bizi çok seviyor” cümlesiyle sevgi değeri verilmiştir.

Metinde iki kardeşin yaşadıkları hayatın tamamı teknoloji ile donatılmış durumda. Bir ara dedelerinin hastalanması ile onun yanına gidip teknolojiden uzak kalıyorlar. Dedeleri onlara masal anlatıyor. Gerçek bir köpeği sevebiliyorlar. Metin akışında bazı değerlere (Bilimsel değerler, sorumluluk, sevgi vb.) değinilmiş olsa da metin biterken teknolojik hayatla diğer hayat arasında bir seçim yapmadıkları için değerlerin çok da verimli aktarıldığı söylenememektedir.

Tablo 3.17. 8. Tema “Ekranza” Okuma Metni ve Etkinliklerinde Yer Alan Değerler

Metin ve Etkinlik Numarası	Tespit Edilen Temel	f	Toplam
Metin	Sorumluluk	2	5
	Sevgi	2	
	Çalışkanlık	1	
1. Etkinlik	Bilimsel değer	1	1
2. Etkinlik	Bilimsel değer	1	4
	Sorumluluk	1	
	Sevgi	2	
7. Etkinlik	Sevgi	1	1
8. Etkinlik	Arkadaşlık	1	1
9. Etkinlik	Sevgi	1	1

Tablo 3.17’de görüldüğü üzere 8. Tema “Ekranza” okuma metninde toplam 5 değer verildiği görülmektedir. Metne ait toplam 5 etkinlikte ise değerlerle ilgili

olgulara rastlanmıştır. Etkinliklerde toplam 8 değer görülmüştür. En fazla değer yer aldığı etkinlik 4 değer ile 2. etkinliktir. Diğer etkinliklerde ise 1'er değere rastlanmıştır. En fazla rastlanan değer ise sevgi değeridir. "Ekranza" okuma metnine ait 9 etkinlik bulunmaktadır. Değerlerle bağlantılı bulunan etkinlikler şunlardır:

1. Etkinlik: (S.123) Etkinlikte metinle alakalı kelimelerle anlamlarının birleştirilmesi istenmiştir. Kelimelerle bilimsel değer verilmek istenmiştir. Kelimeler; tablet, robot, pil, üç boyutlu gözlüktür.

2. Etkinlik: (S.124) Etkinlikte metinle alakalı olarak çeşitli sorular sorulmuştur. "Emre ile Eren, ödevlerini öğretmenlerine ne ile yolluyorlar?" sorusunda bilimsel değer verilmek istenmiştir. "Anneleri sofraya çağırınca ne yapıyorlar?" sorusunda ise zıt veya örtük değer olarak sorumluluk değeri verilmek istenmiştir. "Dedeleri, Emre ile Eren'e ne veriyor?" sorusu ile ise sevgi değeri verilmek istenmiştir. "Emre ile Eren niçin Neşeliyi yanlarında götürmek istiyorlar?" sorusu ile de yine sevgi değeri verilmeye çalışılmıştır.

7. Etkinlik: (S.127) Etkinlikte metinle alakalı olarak kelimelerin boşluklara doldurulması istenmiştir. "Köyde internet, bilgisayar ve tablet kullanmadılar. Çok sıkılacaklarını düşündükleri hâlde hiç sıkılmadılar. Üstelik Neşeliyi Siberton'dan daha çok sevdiler" cümlede sevgi değeri verilmek istenmiştir.

8. Etkinlik: (S.128) Etkinlikte metinle alakalı olarak resim verilmiş ve neden parkta hiç çocuk olmadığını yazılması istenmiştir. Bu etkinlikte amaç çocukların evde tablet ve televizyonla çok vakit geçirdikleri için arkadaşlık kurmaya ihtiyaç duymadıklarını öğrencilere buldurmaktır. Bu nedenle zıt ve örtük değer olarak arkadaşlık değeri vardır.

9. Etkinlik: (S.129) Etkinlikte metinle alakalı olarak Emre ile Eren'in neden Neşeliyi Siberton'dan daha çok sevdikleri sorulmaktadır. Bu etkinlikte ise sevgi değeri verilmek istenmiştir.

Etkinlikleri İncelenen Metnin Adı (Okuma Metni): Başıma İcat Çıkardım (Şebnem Güler Karaca)

“Bugünlerde bir icat yapmak istiyorum. Öyle icat olmalı ki, hiç kimse daha önce yapmış olmamalı.

Zaten icat dediğin de böyle olur. Daha önce bulunmuş bir şeyi bulmanın ne anlamı var! O zaman icat sayılmaz ki...

Hemen sözlüğümü alıyorum. İlk önce icat nedir, onu bilmem gerekiyor. Sözlük “Daha önce bulunmayan bir şeyin, insan çabasıyla bulunması ve geliştirilmesidir.” diyor.

O zaman, daha önce bulunmayan bir şeyi bulmam lazım. Bunun için de çabalamam ve o bulduğum şeyi geliştirmem lazım.

Sabah babam beni okula bıraktı, Hemen sınıfa koşuyorum,

Öğretmenimiz icatlar ile ilgili birçok şey anlattı.

Sonra bu işi yapan bazı mucitlerden bahsetti. Mesela Matrakçı Nasuh adlı bir bilginden bahsetti,

Nasuh, özellikle geometri ve matematik alanlarında önemli bir bilim insanıymış. Uzunluk ölçülerini gösteren cetveller hazırlamış. Bu konuda kendisinden sonra gelenlere önderlik etmiş.

Uçmayı başaran ilk Türk bilgini ise Hezarfen Ahmet Çelebi’ymiş. Galata Kulesinden Üsküdar’a kadar uçmuş.

Thomas Edison (Tamis Edisın) ise ampulü bulmuş.

Öğretmenimizle birlikte mucitleri inceledik. Aklımda sorular, fikrimde icatlar”

“Başıma İcat Çıkardım” okuma metninde “*Daha önce bulunmayan bir şeyin, insan çabasıyla bulunması ve geliştirilmesidir*” cümlesiyle çalışkanlık değeri verilmiştir. Metinde “*Thomas Edison (Tamis Edisın) ise ampulü bulmuş*” cümlesiyle ise bilimsel değer verildiği görülmektedir. İcat yapmaya heves eden meraklı bir çocuk karakter anlatılmaktadır. Bilimsel değerlerin ağır bastığı bu bağlamda da çalışkanlık değerine de vurgu yapan bir metindir. Metnin sonunda herhangi bir icat yapmasa da bilim adamlarının araştırılması ve tanıtılması ile bilimsel değerler verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 3.18. 8. Tema “Başıma İcat Çıkardım” Okuma Metni ve Etkinliklerinde Yer Alan Değerler

Metin ve Etkinlik Numarası	Tespit Edilen Temel Değerler	f	Toplam
Metin	Çalışkanlık	1	2
	Bilimsel Değer	1	
1. Etkinlik	Çalışkanlık	1	2
	Bilimsel değer	1	
2. Etkinlik	Çalışkanlık	1	2
	Bilimsel değer	1	
3. Etkinlik	Bilimsel değer	4	4
7. Etkinlik	Sorumluluk	1	1
9. Etkinlik	Bilimsel değer	1	1

Tablo 3.18’de görüldüğü üzere 8. Tema “Başıma İcat Çıkardım” okuma metninde içeriği ve etkinlikleri ile toplam 12 değer bulunmaktadır. Metne ait toplam 5 etkinlikte ise değerlerle ilgili olgulara rastlanmıştır. Etkinliklerde toplam 10 değer görülmüştür. En fazla değer yer aldığı etkinlik 4 değer ile 3. etkinliktir. Diğer etkinliklerden 2’şer değerle 1. ve 2. etkinlikler gelmektedir. En fazla rastlanan değer ise 7 değerle bilimsel değerdir. Bu değer haricinde çalışkanlık 2 defa, sorumluluk 1 defa yer almaktadır.

“Başıma İcat Çıkardım” okuma metnine ait 10 etkinlik bulunmaktadır. Değerlerle bağlantılı bulunan etkinlikler şunlardır:

1. Etkinlik: (S.132) Etkinlikte metinle alakalı olarak kelimeler ve anlamları verilmiştir. Buna göre “çaba” kelimesi çalışkanlık değerini ifade etmektedir. Bir diğer kelime olan “mucit” ise bilimsel değeri belirtmektedir.

2. Etkinlik: (S.133) Etkinlikte bir önceki etkinlikte verilen kelimelerle cümle yazılması istenmiştir. Buna göre “çaba” kelimesi çalışkanlık değerini ifade etmektedir. Bir diğer kelime olan “mucit” ise bilimsel değeri belirtmektedir.

3. Etkinlik: (S.134) Etkinlikte metinle alakalı olarak çeşitli sorular verilmiştir. İlk soruya göre “*Sözlüğe göre icadın tanımı nedir?*” denilmiş ve bilimsel değer verilmek istenmiştir. Diğer soruda “*Buluş yapıldıktan sonra neler yapılmalıdır?*” denilmekte ve yine bilimsel değere vurgu yapılmaktadır. Bir başka soruda ise “*Bilim insanı Nasuh, ne hazırlamıştır?*” denilmekte ve bilimsel değer verilmek istenmektedir. Son soruda ise “*Hezarfen Ahmet Çelebi ne yapmıştır?*” sorulmakta ve bilimsel değer verilmek istenmektedir.

7. Etkinlik: (S.136) Etkinlikte metinle alakalı olarak çeşitli davranışlara uygun cümleler yazılması istenmiştir. Buna göre etkinlikte sorumluluk değeri verilmektedir.

9. Etkinlik: (S.138) Etkinlikte metinle alakalı olarak çeşitli kavramlar verilmiş ve “..... olmasaydı ne olurdu?” denilmiştir. Bilimsel gelişim sürecinde bazı eşyaların önemi ve icatları ile hayatımızda yaşanan değişimler fark ettirilmek istenmiştir. Boşluklara gelmesi gereken “elektrik”, “tekerlek”, “bilgisayar” ve “araba” kavramlarına göre bilimsel değer verilmek istenmiştir.

Etkinlikleri İncelenen Metnin Adı (Okuma Metni): İbni Sina (Nefise Atçakarlar)

“Merhaba ben Zeynep. Size muhteşem bir bilim insanını tanıtmak istiyorum. İbni Sina, doktorların doktoru olarak anılıyor.”

İbni Sina, çocukken okumaya, yazmaya, araştırmaya, incelemeye ve de öğrenmeye bayılıyordu. Bazı derslerde sorduğu sorularla öğretmenlerini de şaşırtıyordu.

“-Hımmm... Bütün bitkiler birbirlerine benziyor ama aynı zamanda hepsi birbirinden farklı. İnek sadece ot yediği hâlde neden şişman öğretmenim?”

Henüz çok küçük olduğu hâlde matematik de öğreniyordu.

“-Offf, kafam iyice karıştı. Ama ben hiçbir şey anlamadım ki!”

Bir gün üzgün bir şekilde kırlarda dolaşıyordu.

“-Bütün dersleri anlıyorum. Peki, neden matematiği anlamıyorum?”

Derken bir kuyu gördü.

“-Şurada bir kuyu varmış. Bu kovayı çekmek de zayıf kollarıma çok zor geliyor. Hımmm, su da çok güzelmiş. Çok şükür”.

Sonra bir şey dikkatini çekti.

“-Aaa ip çok güçsüz olduğu hâlde nasıl da gide gele sem sert taşı kesmiş.”

Bunun üzerine okula gitti. Artık kararını vermişti.

“-Çok çalışacağım. Sabredip ısrarla çalışacağım. Zamanla ben de matematiği daha iyi anlayacağım”.

Kısa zamanda matematikte en başarılı öğrencilerden biri olmuştu.

“-Ben bu konuyu anlamadım. Ben çok iyi anladım, istersen sana da anlatabilirim”.

Metinde İbn-i Sina çocuklaştırılarak kendi ağzından matematikte başarısızken nasıl başarılı olduğu anlatılıyor. Kararlı, hırslı ve çabalı oluşu ile başarısız olduğu bir

konunun üstüne giderek başarılı oluyor. Göze çarpan değerler; bilimsel değerler, sorumluluk, çalışkanlık ve en sonunda da bilgisini paylaşması ile yardımseverliktir.

“İbn-i Sina, çocukken okumaya, yazmaya, araştırmaya, incelemeye ve de öğrenmeye bayılıyordu” cümlesinde çalışkanlık ve bilimsel değerler verilmiştir. Metinde “Bazı derslerde sorduğu sorularla öğretmenlerini de şaşırtıyordu” cümlesiyle ise çalışkanlık değeri verilmek istenmiştir. Ayrıca metinde “Çok çalışacağım.” cümlesinde çalışkanlık değerinin verildiği görülmektedir.

Tablo 3.19. 8. Tema “İbn-i Sina” Okuma Metni ve Etkinliklerinde Yer Alan Değerler

Metin ve Etkinlik Numarası	Tespit Edilen Temel Değerler	f	Toplam
Metin	Bilimsel değer	1	3
	Çalışkanlık	2	
	Yardımseverlik	1	
1. Etkinlik	Bilimsel değer	1	1
2. Etkinlik	Bilimsel değer	1	1
4. Etkinlik	Bilimsel değer	1	3
	Çalışkanlık	2	
7. Etkinlik	Çalışkanlık	1	1
8. Etkinlik	Çalışkanlık	1	1
9. Etkinlik	Saygı	1	2
	Sevgi	1	

Tablo 3.19’de görüldüğü üzere 8. Tema “İbn-i Sina” okuma metninde metin içeriği ve etkinliklerle toplam 12 değer verildiği görülmektedir. Metne ait toplam 6 etkinlikte ise değerlerle ilgili olgulara rastlanmıştır. Etkinliklerde toplam 9 değer görülmüştür. En fazla değer yer aldığı etkinlik 3 değer ile 4. etkinliktir. Bu etkinlikten sonra 9. etkinlik 2 değer ile ikinci sırada yer almaktadır. Diğer etkinliklerde ise 1’er değer yer almaktadır. En fazla rastlanan değer ise çalışkanlık değeridir. Bu değer haricinde bilimsel değer 4 defa yer almaktadır. Diğer görülen değerler ise sırasıyla, saygı, sevgi ve yardımseverlik değerleridir.

“İbn-i Sina” okuma metnine ait 9 etkinlik bulunmaktadır. Değerlerle bağlantılı bulunan etkinlikler şunlardır:

1. Etkinlik: (S.144) Etkinlikte metinle alakalı olarak “matematik” ve “bilim” kelimeleri verilmiştir. Bu doğrultuda bilimsel değer verilmek istenmektedir.

2. Etkinlik: (S.144) Etkinlikte metinle alakalı olarak “matematik” ve “bilim” kelimeleri ile cümle yazılması istenmiştir. Bu doğrultuda bir önceki etkinlikte olduğu gibi bilimsel değer verilmek istenmektedir.

4. Etkinlik: (S.145) Etkinlikte metinle alakalı olarak çeşitli sorular sorulmuştur. İlk soruda “*İbn-i Sina nasıl bir çocukmuş?*” diye sorulmaktadır. Bu sorunun yanıtı doğru verildiği takdirde; “Bilime, araştırmaya önem veren bir çocuktur ve yapamadığı işlerin üstüne gider.” cevabı ile bilimsel değer ve çalışkanlık değerleri verilmek istenmiştir. Bir başka soruda “*İbn-i Sina’nın öğretmenleri neden şaşırıyormuş?*” sorulmaktadır. Bu soruda ise çalışkanlık değeri verilmiştir. Son soruda ise “*İbn-i Sina, matematiği anlamayı nasıl başarmış?*” şeklinde sorulmuştur ve çalışkanlık değeri verilmek istenmektedir.

7. Etkinlik: (S.148) Etkinlikte metinle alakalı olarak bilim insanlarının bazı özellikleri verilmiştir. Bu etkinliğe göre “*çalışkandır*”, “*araştırmayı sever*” “*çevresini inceler*” kelimeleri ile çalışkanlık değeri verilmektedir.

8. Etkinlik: (S.149) Etkinlikte metinle alakalı olarak “*İbn-i Sina çocukken araştırmayı, incelemeyi ve öğrenmeyi çok severdi, bazı derslerde sorduğu sorularla öğretmenlerini şaşırtırdı, çok meraklı ve çalışkandı, azimle zor işleri bile başarırdı, büyüdüğünde ünlü bir doktor oldu*”. Metni verilmiş yazım yanlışlarının düzeltilmesi istenmiştir. Bu metinde çalışkanlık değeri verilmek istenmiştir.

9. Etkinlik: (S.150) Etkinlikte metin haricinde cümleler verilmiş yanlışların düzeltilmesi istenmiştir. “*Bayramda dedemin elini öptüm*” cümlesinde saygı değeri verilmek istenmiştir. “*Zeynep’in küçük bir kedisi var.*” cümlesinde ise sevgi değeri verilmiştir.

Etkinlikleri İncelenen Metnin Adı (Serbest Okuma Metni): Nasıl Kitap Okunacak? (Zeynep Olgun)

“Kırçıl bir pazar günü, çok sevdiği bir kitabı okuyordu. Kitabı okumaya güneş doğduğunda başlamıştı. Hava karardığında kitabı henüz bitmemişti. Bir lamba açtı ve okumaya devam etti. Kitabın en heyecanlı yerinde elektrikler kesildi. Kırçıl bir süre elektriklerin gelmesini bekledi. Sonunda mutfığa gidip bir mum aldı. Mumu yaktı ve kitabını açtı. Biraz okuduktan sonra gözleri yoruldu. Mum ışığı kitap okumak için yeterli değildi. Aklına gaz lambası geldi. Evin kilerine gitti. Gaz lambası kilerde olmalıydı. Yerde duran gaz lambasını gördü. O da ne? Gaz lambasının içinde gaz yoktu. Bu durumda gaz lambası işe yaramazdı. Tam ümidini kesmek üzereyken duvarda asılı bir el feneri gözüne çarptı. Bir elinde el feneri diğer elinde kitap tekrar okumaya başladı. Birkaç sayfa sonra, bir elinde el feneri tutarak okumanın çok zor olduğunu anladı. Kırçıl o kadar yorulmuştu ki sonunda uyuyakaldı. Sabah uyandığında perdeleri açıp odaya gelen güneş ışığıyla okumaya devam etti”.

“Nasıl Kitap Okunacak?” metnine ait 1 serbest okuma parçası bulunmaktadır. Metinde Kırçıl adlı karakter kitap okumaya çalışmaktadır. Işık olmayan bir ortamda olmasına rağmen kitabını okumak için pes etmez ve kendine ışık kaynağı bulmaya çalışır. Bu çabasından dolayı çalışkanlık değeri vardır.

Tablo 3.20. 8. Tema “Nasıl Kitap Okunacak?” Serbest Okuma Metni Etkinliklerinde Yer Alan Değerler

Etkinlik Numarası	Tespit Edilen Temel Değerler	f	Toplam
Serbest Okuma Metni	Estetik Değerler	1	2
	Çalışkanlık	1	

Tablo 3.20’de görüldüğü üzere 8. Tema “Nasıl Kitap Okunacak?” serbest okuma metninde 2 değere rastlanmıştır. Bu değerler, estetik değer ve çalışkanlıktır.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

2005 yılından beri değerler eğitime yönelik Türk Milli Eğitiminin önemli çalışmalar ve araştırmalar ortaya attığı bilinmektedir. Devletin müdahale alanı olarak değerlerin verilmesi en uygun ortam okullardır.

Çocukların gelişim düzeyleri açısından erken yaşlarda kazandıkları davranışların ömür boyu devam ettiği görülmektedir.

Değer eğitimi dünyada ve Türkiye’de oldukça önem kazanmış bir konu olarak ortaya çıkmaktadır.

Durum böyle olmasına rağmen İlkokul 1. sınıf Türkçe ders kitabı içeriğine alınan metinler çok etkili bir değer analizi yöntemi kullanılmazsa değerleri vermede yetersiz kalacaktır. Çocukların bilişsel süreçlerini üst basamaklara çıkaracak (analiz_sentez) metinler ve örnekleri, kitapta yetersizdir. Değişen eğitim anlayışlarına uygun olarak yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme gibi değerlerin verilmediği görülmektedir.

5.2. Sonuç

Çocuk Dünyası isimli 5. Tema dinleme metni; “ Bedenim Ne Anlatıyor?” metninde 6. etkinlikte değerlerle ilgili olguya rastlanmıştır. Bu etkinlikte sevgi değerine 3 defa, arkadaşlığa 2 defa gönderme yapılmıştır. Metin içeriğinde ise sorumluluk ve çalışkanlık değerlerine rastlanmıştır. Dinleme metnindeki diğer etkinliklerde ise değerlerle ilgili bir olguya rastlanmamıştır. 5. Tema “Odam Lokanta” okuma metninde toplam 6 etkinlikte değerlerle ilgili olgulara rastlanmıştır. Bu etkinliklerden 2 ve 7. etkinlik 4’er değerle en fazla değere sahip etkinlikler olmuştur. Değerlerden ise genel olarak en fazla sevgi değerine yer verildiği görülmektedir. İkinci sırada ise sorumluluk değeri en fazla değer olarak göze çıkmaktadır. Metin içeriğinde ise 6 değer bulunmaktadır. 5. Tema “Karakulak ile

Tomurcuk” okuma metninde toplam 5 etkinlikte değerlerle ilgili olgulara rastlanmıştır. Bu etkinliklerden 3. ve 6. etkinlikler 5’er değer olgusuyla ilk sırada yer almaktadırlar. 2. etkinlik ise 4 değer olgusuyla 3. sırada yer almaktadır. Değerlerden ise en fazla rastlanan değer olarak sevgi değeri 4 yerde kullanılmıştır. İkinci en fazla kullanılan değerler ise hoşgörü ve saygı değerleri olmuştur. Metin içeriğinde ise 6 değere rastlanmıştır. 5. Tema “Kurbağa ile Kaydırak” okuma metninde toplam 3 etkinlikte değerlerle ilgili olgulara rastlanmıştır. Bu etkinliklerden 5. etkinlikte sevgi değeri en fazla rastlanan değer olmaktadır. Diğer yandan 3. etkinlikte ise empati değerine rastlanmıştır. Metin içeriğinde de yine empati ve merhamet değerleri bulunmaktadır. 5. Tema “Kanat Çırpan Uçurtma” serbest okuma metninin değer olguları bakımından yetersiz bir metin olup zıt ve örtük değer olarak sadece adaletli olma değerini taşıdığı görülmektedir. Doğa ve Evren isimli 6. Tema “Ağaç Sevgisi” dinleme metninde 2 etkinlikte değerlerle ilgili olguya rastlanmıştır. 2 ve 4 numaralı etkinliklerde değerlere yer verildiği görülmüştür. Bu etkinliklerden 2. etkinlikte 3 kez sevgi değerine gönderme yapılmıştır. 4 numaralı etkinlikte ise 1 değere rastlanmıştır o da sevgi değeridir. 6. Tema “Uzay” okuma metninde toplam 4 etkinlikte değerlerle ilgili olgulara rastlanmıştır. Bu etkinliklerden 1. etkinlik, 2. etkinlik ve 3. etkinlikte 4’er değerle en fazla değere sahip etkinlikler olmuştur. Değerlerden ise genel olarak en fazla bilimsel değerlere yer verildiği görülmektedir. Yaklaşık 4 etkinlikte toplam 14 bilimsel değere yer verildiği görülmektedir. 7. etkinlikte ise 2 değere rastlanmış bu değerlerden bir tanesi estetik değerler bir tanesi bilimsel değerler olarak görülmektedir. 6. Tema “Bay Yavaş” okuma metninde sadece 1 etkinlikte değerlerle ilgili olgulara rastlanmıştır. Bu etkinliklerden 7. etkinlik sadece bir değerle karşımıza çıkmaktadır. Etkinlikteki değer ise sevgi değeridir. Metin içeriğinde ise mutluluk ve bilimsel değer bulunmaktadır. 6. Tema “Bir Okul Gezisi” okuma metninde toplam 2 etkinlikte değerlerle ilgili olgulara rastlanmıştır. Bu etkinliklerden 7. etkinlik, 3 değerle en fazla değere sahip etkinliktir. Değerlerden ise genel olarak en fazla sorumluluk değerine yer verildiği görülmektedir. Etkinlikte verilen diğer değerler ise 6. etkinlikte verilen sorumluluk ve estetik değerlerdir. 6. Tema; “Bahar Her Yıl Gelecek” serbest okuma metninde toplam 2 değere rastlanmıştır. Bu değerlerden birisi sevgi değeri diğeri ise estetik değerlerdir.

Milli Mücadele ve Atatürk isimli 7. Tema; ‘‘ Çanakkale’’ dinleme metninde 3 etkinlikte değerlerle ilgili olguya rastlanmıştır. En fazla 4 değer ile 3. etkinlik birinci sırada yer almaktadır. Onu sırasıyla 2 değer ile 4. etkinlik ve 2 değer ile 5. etkinlik izlemektedir. Etkinliklerde en fazla rastlanan değer ise vatanseverlik değeridir. Metin içeriğinde ise cesaret, kahramanlık, milli değer, fedakârlık değerlerine rastlanmıştır. 7. Tema ‘‘Atatürk’’ okuma metninde toplam 5 etkinlikte değerlerle ilgili olgulara rastlanmıştır. Etkinliklerde toplam 16 değer görülmüştür. En fazla değer yer aldığı etkinlik 5 değer ile 7. etkinliktir. En az değer ise 2 değer ile 3. etkinlik olarak görülmektedir. En fazla rastlanan değerler ise 4’er değerle vatanseverlik ve çalışkanlık değerleridir. Bu değerler haricinde kahramanlık, cesaret gibi değerlerde çok kullanılan değerler arasında yer almaktadır. 7. Tema ‘‘23 Nisan Kutlu Olsun’’ okuma metninde toplam 8 etkinlikte değerlerle ilgili olgulara rastlanmıştır. Etkinliklerde toplam 16 değer görülmüştür. En fazla değer yer aldığı etkinlikler 3 değer ile 3. ve 3 değer ile 6. etkinliklerdir. En az değer ise 1’er değer ile 4 ve 5. etkinlikler olarak görülmektedir. En fazla rastlanan değer ise 8değerle milli değerdir. Onu ise 4 değerle vatanseverlik izlemektedir. 7. Tema; ‘‘Dedemin Madalyası’’ okuma metninde toplam 4 etkinlikte değerlerle ilgili olgulara rastlanmıştır. Etkinliklerde toplam 13 değer görülmüştür. En fazla değer yer aldığı etkinlik 4 değer ile 3. etkinliktir. Diğer etkinliklerde ise 3’er değere rastlanmıştır. En fazla rastlanan değer ise 7 değerle milli değerdir. Onu ise 4 değerle kahramanlık izlemektedir. Metin içeriğinde ise milli değer, kahramanlık, liderlik, mutluluk değerleri bulunmuştur. 7. Tema ‘‘Atatürk Ne Demek?’’ serbest okuma metninde toplam 6 değere rastlanmıştır. Bu değerler sevgi, estetik değerler, kahramanlık, çalışkanlık, milli değer ve bilimsel değerlerdir.

Bilim ve Teknoloji isimli ‘‘Kalın Camlı Mavi Saplı’’ 8. Tema dinleme metninde 4 etkinlikte değerlerle ilgili olguya rastlanmıştır. En fazla değer 2 değer ile 5. etkinlikte yer almaktadır. Diğer etkinliklerde 1’er değere yer verildiği görülmektedir. Bütün değerlerin birer defa verildiği görülmektedir. Bu değerler sırasıyla, özgüven, temiz olmak, sorumluluk, bilimsel ve estetik değerlerdir. Metin içeriğinde ise bilimsel değer ve özgüven değerine rastlanmaktadır. 8. Tema ‘‘Ekranza’’ okuma metninde toplam 5 etkinlikte değerlerle ilgili olgulara

rastlanmıştır. Etkinliklerde toplam 8 değer görülmüştür. En fazla değer yer aldığı etkinlik 4 değer ile 2. etkinliktir. Diğer etkinliklerde ise 1'er değere rastlanmıştır. En fazla rastlanan değer ise 4 değerle sevgi değeridir. Bu değer haricinde bilimsel değer 2 defa, sorumluluk 2 defa yer almaktadır. Metin içeriğinde ise sorumluluk, sevgi, çalışkanlık değerlerine rastlanmaktadır. 8. Tema "Başıma İcat Çıkardım" okuma metninde toplam 5 etkinlikte değerlerle ilgili olgulara rastlanmıştır. Etkinliklerde toplam 10 değer görülmüştür. En fazla değer yer aldığı etkinlik 4 değer ile 3. etkinliktir. Diğer etkinliklerden 2'şer değerle 1 ve 2. etkinlikler gelmektedir. En fazla rastlanan değer ise 7 bilimsel değerdir. Bu değer haricinde çalışkanlık 2 defa, sorumluluk 1 defa yer almaktadır. 8. Tema; "İbn-i Sina" okuma metninde toplam 6 etkinlikte değerlerle ilgili olgulara rastlanmıştır. Etkinliklerde toplam 9 değer görülmüştür. En fazla değer yer aldığı etkinlik 3 değer ile 4. etkinliktir. Bu etkinlikten sonra 9. etkinlik 2 değer ile ikinci sırada yer almaktadır. Diğer etkinliklerde ise 1'er değer yer almaktadır. En fazla rastlanan değer ise 4 değerle çalışkanlık değeridir. Bu değer haricinde bilimsel değer 2 defa yer almaktadır. Diğer görülen değerler ise sırasıyla, saygı ve sevgi değerleridir. Metin içeriğinde ise bilimsel değer, çalışkanlık ve yardımseverlik değerleri bulunmaktadır. 8. Tema "Nasıl Kitap Okunacak?" serbest okuma metninde 2 değere rastlanmıştır: Estetik değer ve çalışkanlık.

Bu sonuçlara baktığımızda; Türkçe ders kitabının metin içerikleri, değer dağılımı yönünden incelendiğinde 5. Tema olan Çocuk Dünyası; en fazla değer oranı ile sevgi değerine sahiptir. Bu temada sevgi değerinden sonra sırası ile sorumluluk, çalışkanlık ve merhamet değerleri yüksek oranlara sahiptir. 6. Tema olan Doğa ve Evren; en fazla bilimsel değerlerle ortaya çıkmaktadır. Bu değeri en yakın takip eden sevgi değeridir. 7. Tema olan Milli Mücadele ve Atatürk temasında en yüksek orana sahip değer vatanseverliktir. Bu değeri sırasıyla çalışkanlık ve kahramanlık takip etmektedir. 8. Tema olan Bilim ve Teknoloji temasında en fazla bilimsel değere rastlanmıştır. Bunu sırasıyla; çalışkanlık, sevgi ve sorumluluk takip etmektedir. Temaların genel görünümüne bakıldığında her temanın adı ile sahip olması gereken değerler arasındaki ilişki anlamlı çıkmıştır. Bunun yanı sıra sevgi değeri her temada gözle görülür şekilde yüksek orana sahiptir. Adalet, hoşgörü, saygı, yardımlaşma gibi

önemli değerler ise nispeten daha seyrek bir dağılım göstermiştir. Bilim ve Teknoloji temasının en önemli değeri olması gereken bilimsel değerler temaya uygun olacak şekilde bolca dağıtılmış olsa bile metin bütünlüklerine bakıldığında metinler yetersiz bulunmuştur. Milli Mücadele ve Atatürk teması ise milli değerler, kahramanlık, vatanseverlik değerlerinin niceliği bakımından yeterlidir fakat aktarımı açısından daha fazla çocuklaştırılmış metinler, kültürel öğelerle bağlantılı görseller ve etkinliklerin çocuğu içine alması açısından yeterli görülmemektedir.

5.3. Öneriler

Yapılan çalışmalardan elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki şekilde önerilerde bulunmak faydalı olacaktır;

-Türkçe dersi öğretim programında, her sınıf seviyesine uygun değerlerin belirlenmesi, belirlenen değerlerin öğrencilere nasıl aktarılacağına yönelik etkinliklerin verilmesi, değer eğitime yönelik bilgilerin açık bir şekilde yer alması etkili olacaktır.

-Etkinliklerin ve verilen değerlerin öğrencilerin ve toplumun yargılarına göre şekillendirilmesi ve aynı yörede eşit koşullarda öğrencilere aktarılması gerekir.

-Türkçe dersi programında temel dil becerilerinden olan okuma, yazma, dinleme, konuşma etkinliklerinde değerler eğitimi çalışmalarına yer verilmesi etkili olacaktır.

- Metinlerin daha ilgi çekici, ahlaki muhakeme yöntemine uygun çocukların karakterlerin davranışlarını sorgulayacağı biçimde hazırlanması bilişsel ve duyuşsal süreçleri daha hızlı faaliyete geçirecektir.

-Metin içeriğinde iyi-ile kötü çatışması, kötü değer ve durumun buldurulması ve bunun üzerine tartışma ve yazılar yazacak etkinliklerin artırılması gerekmektedir.

-Kitaptaki temaların başlıkları doğrultusunda metin sayısı artırılabilir, milli değerlerimiz bu yaş grubuna aktarılmaya çalışılırken Atatürk üzerinden; çalışkanlık,

vatan sevgisi, liderlik daha vurgulu verilebilir. Yine eski büyüklerimizin çocuklaştırıldığı metinler üzerinden değerler aktarılabilir.

-Türkçe ders kitapları etkinlik bölümüne öğrencinin değeri uygulayıp uygulamadığına dair bir değerlendirme formu konularak metin işleme sürecinde kendisindeki değişimleri gözlemesi sağlanabilir.

-Değer seçiminde yaş grubu özellikleri dikkate alınmalı, somut dönemde olan ilkokul 1. sınıf öğrencileri için önce toplulukla uygulayabileceği paylaşma, dayanışma, temizlik, sorumluluk, nazik olma ve çalışkanlık gibi değerler daha ön planda tutulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akbaba-Altun, S. (2003). Eğitim Yönetimi ve Değerler, *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, ss.7-18.
- Akyol, Ş. (2010).*İlköğretim 6.Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Sevgi Temasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Çanakkale.
- Akyüz, Y.(2012). *Türk Eğitim Tarihi* (MÖ. 1000- MS. 2012). Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Alan, Y.(2012). *Türkçe Ders Kitaplarındaki Okuma ve Serbest Okuma Metinlerinin Dini ve Ahlaki Değerler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Bolu.
- Arısoy, E. (2014).*Ayla Çınaroğlu'nun Çocuk Romanlarında Dilin Kullanımı ve Evrensel Değerler*, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aslan, E. ve Tavşancıl, E. (2001). *İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*, Epsilon Yayınları, İstanbul
- Atabek, E. (1999). *Hayatımız ve Değerlerimiz*. Cumhuriyet Kitapları Yayınları, İstanbul.
- Atalay, D. (2013). *2012-2013 Öğretim Yılı İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Sevgi ve Duygular Temalarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Aydın M. (2011). Değerler, İşlevleri ve Ahlak, *Eğitime Bakış Dergisi*, Yıl: 7 Sayı: 19, ss.39-45.

- Aydın, M. Z. ve Gürlü, A. Z. (2012). *Okulda Değerler Eğitimi: Yöntemler Etkinlikler Kaynaklar*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Balcı, F. A. ve Yelken Y. T. (2010). İlköğretim Öğretmenlerinin Değer Kavramına Yükladıkları Anlamlar, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:39.
- Balcı, N. (2008). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Eğitiminin Etkililiği*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul: Yüksek Lisans Tezi.
- Belet, D. ve Deveci, H. (2008). Türkçe Ders Kitaplarının Değerler Bakımından İncelenmesi, VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu'nda sunulmuştur, Çanakkale.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bolay, S. H. (2007). *Aşkın Değerler Buhranı, Değerler ve Eğitimi*, Edit. R. Kaymakcan, Uluslararası Değerler ve Eğitimi Sempozyumu, İstanbul: DEM Yayınları.
- Bulut S. (2011). *Atasözlerinin Değerler Eğitimindeki Yeri*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon: Yüksek Lisans Tezi.
- Can, Ö. (2008). *Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Canatan, K. (2004). Avrupa Birliği Ülkelerinde Değerler Yönelimi, *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt:2, Sayı:7-8, ss.41-63.
- Cihan, N. (2010). *Türkçe Öğretimi Amaçlarının Değerler Aktarımı Bağlamında Değerlendirilmesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.

- Cihan, N. (2014). *Okullarda Değerler Eğitimi Ve Türkiye'deki Uygulamaya Bir Bakış*, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9/2, 429-436, Ankara.
- Çalışkan, G. (2016). Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Türkçe Ders Kitapları: 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bir inceleme, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(2), 200-214.
- Çalışkur, A., Demirhan, A. ve Bozkurt, S., (2012). Değerlerin Belirli Meslek Alanları ve Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:17, Sayı:1, ss.219-236.
- Çapoğlu, E. (2014). *Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerde Yer Alan Değerler Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Çavdarıcı M. (2002). *Türkiye'de Sosyal Değerlerin Aşınması ve Kültür Sömürgeciliği*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta: Yüksek Lisans Tezi.
- Çelikpazu, E. ve Aktaş, E. (2011). MEB 6, 7, 8. Sınıf Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür Ve Tema Açısından İncelenmesi, *Turkish Studies Dergisi*, 6 (2), 413-424.
- Çepni, S. (2009). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Çevik, Y. (2014). *Türkçe Öğretim Programlarında Değerler ve Dede Korkut Hikâyelerinin Değerler Açısından İncelenmesi*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Yüksek Lisans Tezi

- Çubukçu, Z. (2008). *Çocuklara Temel Değerleri Kazandırmanın Önemi*, (ed. M. Kaplan), Türk Xalqları Qddbiyyatı (II), Beymlxalq UGaqdd9biyyatı Konqresi, 2-ci kitab, (s. 1012-1019). Qafqaz Universiteti, Bakü.
- Demirel, Ö. (2000). *Plandan Uygulamaya Öğretme Sanatı*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Demirel, Ö. (2002). *Türkçe Öğretimi*, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Dilmaç, B., (2007). *Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği İle Sınanması*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya: Doktora Tezi.
- Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği ile Eğitimin Sınanması*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul: Yüksek Lisans Tezi.
- Doğan, H. (1997). *Eğitimde Program ve Eğitim Tasarımı*, Ankara: Önder Matbaacılık.
- Doğan, Z.B. (2017). *Seyrânî'nin Şiirlerinin Değerler Eğitimi Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarına Alınabilirliği Bakımından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Elazığ.
- Ekşi, H. (2003). Temel İnsani Değerlerin Kazanılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları, *Değerler Eğitimi Dergisi*. Cilt I. Sayı 1. 79-96.
- Ekşi, H. ve Katılmış, A. (2011). *Karakter Eğitimi El Kitabı*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Emirhan, T. (2016). *Değerler Eğitimi Bağlamında Yavuz Bahadıroğlu'nun Çocuk Romanları*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

- Esen, Ş. (2016). *Memduh Şevket Esendal'ın Hikâyelerinin Söz Varlığı ve Değerler İletimi Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Malatya.
- Evin, İ.ve Kafadar, O. (2004). İlköğretim Sosyal Bilgiler Kitabının ve Ders Kitaplarının Ulusal ve Evrensel Değerler İçerik Çözümlemesi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (3), 293-304.
- Fichter, J.H. (2015). *Sosyoloji Nedir?* (2.baskı), (Çev. N. Çelebi), Anı Yayıncılık, Ankara.
- Genç, S. Z. ve Eryaman, M. Y. (2008). Değişen Değerler ve Yeni Eğitim Paradigması, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:9, Sayı:1.
- Girmen, P. (2013). Türkçe Eğitiminde Atasözleri ve Değer Eğitimi, *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 11, No 25, 117-142.
- Gül, R. (2013). *Bir Değer Eğitimi Olarak İlköğretim Döneminde Doğruluk Eğitimi*, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum: Yüksek Lisans Tezi.
- Güler N. İ. (2015). *Değerler Eğitimi Açısından Lutfiyye-İ Vehbî*, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum: Yüksek Lisans Tezi .
- Güngör, E. (1998). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*, Ötüken Yayıncılık, İstanbul.
- Güngör, E. (2000). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Gürsoy H. (2004). *Örgüt Kültürünün İş Tatmini Üzerindeki Etkisi ve Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Yapılan Bir Uygulama*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Güvenç B. (2010). *İnsan ve Kültür*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). *Yeni İnsan ve İnsanlar*, İstanbul: Evrim Yayınları.
- Kalaça, H. (2013). *Türk Atasözleriyle Değerler Eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karahan, H. (2005). *Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Coğrafya Öğretmenlerinin Diğer Öğretmenlerle Öğretmenlik Tutumları Açısından İncelenmesi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Karatay, H. (2011). Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı. *Turkish Studies Dergisi*, 6 (1), 1398-1412.
- Kasapoğlu A. (1992). Sosyoloji Öğrencilerinin Sosyal Değer ve Tutumları, *Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Dergisi*, Cilt: 35, Sayı:1, ss.141-158.
- Keskinöglü M. (2008). *İlköğretim Besinci Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Mesnevi Temelli Değerler Eğitimi Programının Ahlaki Olgunluğa ve Saldırganlık Eğilimine Etkisi*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kılıç R. (1997). Olgu-Değer Problemi, *Felsefe Dünyası Dergisi*, Sayı:23.
- Kıncal, R. (2007). *Vatandaşlık Bilgisi*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Kızılcelik, S. ve Erjem Y. (1994). *Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü*, Ankara: Atilla Kitabevi.
- Koç, M. (2013). *8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değerler Bakımından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

- Koçağan, F.Ö. (2012). *İlköğretim 4-5. Sınıf İçin Hazırlanan Öyküleyici Çocuk Kitaplarının Okunabilirlik ve Değerler Yönünden İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Bolu.
- Kuçuradi İ. (2003). *Etik İlkeler ve Hukukun Temel İlkeleri Olarak İnsan Hakları*, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- MEB, (2005). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- MEB, (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- Mehdiyeva, G. (2016). *Mehmet Emin Yurdakul'un Şiirlerinde Değerler Eğitimi Üzerine Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer, *Değerler Eğitimi Dergisi*, Yıl:1, Sayı:3.
- Özer, M. A. (2005). Etkin Öğrenmede Yeni Arayışlar: İşbirliğine Dayalı Öğrenme ve Buluş Yoluyla Öğrenme, *Ahmet Yesevi Üniversitesi Bilig Dergisi*, Sayı:35.
- Özgener, Ş. (2000). Değer Yönetimi: İmalat Sanayindeki Türk Yöneticilerinin Yükselen Değerlerine İlişkin Bir Araştırma, *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, Cilt:1, Sayı: 1.
- Özgüven İ. (2011). *Psikolojik Testler*, Ankara: PDREM Yayınları.
- Ryan, K. ve Bohlin, K. (1999). *Building Character in Schools*. Jossey- Bass Inc, California.
- Seyyar, A. (2004). *Davranış Bilimleri Terimleri Sözlüğü*. Beta Yayınları, İstanbul.

- Silahl M. (2000). *Sosyal Psikoloji*, Ankara: Gazi Büro Kitabevi.
- Solak, M. ve Yaylı, D. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarının Türler Açısından incelenmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* TheJournal of International SocialResearch, 2 / 9.
- Susar F. (2005). *Çok Kültürlü Ortamlarda Karşılaşılan İletişim ve Kültür Engelleri*, İstanbul: Ticaret Üniversitesi Yayınları.
- Sürmeli, A. (2015). *Peyami Safa'nın Romanlarında Değerler Eğitimi ve Türkçe*, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Malatya.
- Şahin, N. (2017). *Cengiz Aytmatov' un eserlerinin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi ve ortaokul Türkçe ders kitapları için metin önerileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum
- Şen, Ü. (2007). *Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara: Yüksek Lisans Tezi.
- Şimsek M. Ş., Akgeçici T. ve Çelik A. (2011). *Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- TDEP (2018). Türkçe Dersi Eğitim Programı, <http://ttkb.meb.gov.tr/>
- TDK, Büyük Türkçe Sözlük, <http://tdkterim.gov.tr/bts/>
- TDÖP (2018). Türkçe Dersi Öğretim Programı, <http://ttkb.meb.gov.tr/>
- Turan, F. (2004). Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği ve Programının Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 162/1.
- Türk, İ. (2009). *Değerler Eğitiminde Saygı*, Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi

Uhri A. (2003). Kültür ve Uygarlık Kavramları zerine, *Bilim ve topya*, Sayı:104

Ulusoy, K. Dilmaç, B. (2016). *Değerler Eğitimi*, Pegem Akademi, Ankara

Yaman, E. (2012). *Değerler Eğitimi Eğitimde Yeni Ufuklar*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Yıldırım A. ve Şimşek H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seğkin Yayıncılık

Yılmaz L. (2003). *Siyasal Kültür-Kriz EtkileŐimi Çerçevesinde Türk Siyasal Kültürünün Kriz Alanları*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi7

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	NURBANU SOYLU	İmza:	
Doğum Yeri:	MERSİN		
Doğum Tarihi:	22.01.1990		
Medeni Durumu:	BEKAR		

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Mümtaz Kuru İÖÖ		Konya	1996-2001
Ortaöğretim	Mümtaz Kuru İÖÖ		Konya	2001-2004
Lise	Atatürk Öğretmen Lisesi		Konya	2004-2008
Lisans	Hacettepe Üniversitesi	Sınıf Öğretmenliği	Ankara	2008-2012
Yüksek Lisans				
İş Deneyimi:	Özel Diltaş İÖÖ			
Tel:	05077347072			
Adres	Diltaş Eğitim Kurumları Selçuklu/Konya			